

**ΤΕΙ ΗΠΕΙΡΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ**

**ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ – ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΠΑΡΑΜΕΘΟΡΙΩΝ
ΝΗΣΙΩΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ
ΝΟΜΟΣ ΛΕΣΒΟΥ**

**ΠΑΝΑΓΙΩΤΕΛΛΗ ΜΑΡΙΑ
Επιβλέπων: ΔΗΜΗΤΡΑΚΗ ΟΥΡΑΝΙΑ**

**Πρέβεζα
Μάρτιος 2004**

Ευχαριστώ για την αμέτρητη βοήθεια που μου έδωσαν η καθηγήτριά μου Κ.
Ουρανία Δημητράκη, καθώς επίσης όλους τους εργαζόμενους στην ΕΤΑΛ και τέλος τους
γονείς μου.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Οι έντονες περιφερειακές ανισότητες, ο οικονομικός, κοινωνικός και πολιτισμικός μααρασμός και η συνεχής αυξανόμενη δημογραφική αιμορραγία που αντιμετωπίζει το μεγαλύτερο ποσοστό της ελληνικής υπαίθρου, αποτελεί εδώ και πολλά χρόνια ένα από τα σημαντικότερα πρόβλημα της εκάστοτε πολιτικής ηγεσίας. Η αποτελεσματική αντιμετώπιση των ανισοτήτων κρίνεται κρίσιμη προκειμένου να επιτευχθή η επιθυμητή βιώσιμη ανάπτυξη της υπαίθρου.

Οι νέες στρατηγικές ανάπτυξης στρέφονται πλέον στην αξιοποίηση των ενδογενών πόρων (κοινωνικών, οικονομικών και φυσικών) της κάθε περιοχής, στην αποκέντρωση των αποφάσεων και στην ενίσχυση των τοπικών πρωτοβουλιών, με στόχο την αποτελεσματική εκμετάλλευση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων, την δημιουργία ελκυστικών προϋποθέσεων για την συγκράτηση του πληθυσμού και την αναζωογόνηση της υπαίθρου και την προστασία του περιβάλλοντος με απώτερο σκοπό την βιώσιμη ανάπτυξη.

Στόχος της συγκεκριμένης εργασίας είναι αφενός μεν η ανάδειξη της προβληματικότητας και των έντονων ανισοτήτων που αναπτύσσονται στο νησιωτικό χώρο όπου εντοπίζονται τρία ή και περισσότερων αναπτυξιακών ταχυτήτων και αφετέρου η ανάδειξη των αγροτουριστικών και οικοτουριστικών δραστηριοτήτων ως ουσιαστικός πόλος ανάπτυξης της υπαίθρου και η αξιολόγηση της εφαρμογής τους στην νησιωτική περιοχή της Λέσβου. Ο αγροτουρισμός και οικοτουρισμός δεν εξετάζεται μόνο ως προς την ανάπτυξη του ως μορφή ή είδος τουρισμού, αλλά και μέσα από ένα πλαίσιο στο οποίο μπορεί να λειτουργήσει ως εργαλείο που μπορεί να προωθήσει συνολικά την ανάπτυξη του Ν. Λέσβου σεβόμενος τις αρχές της βιωσιμότητας.

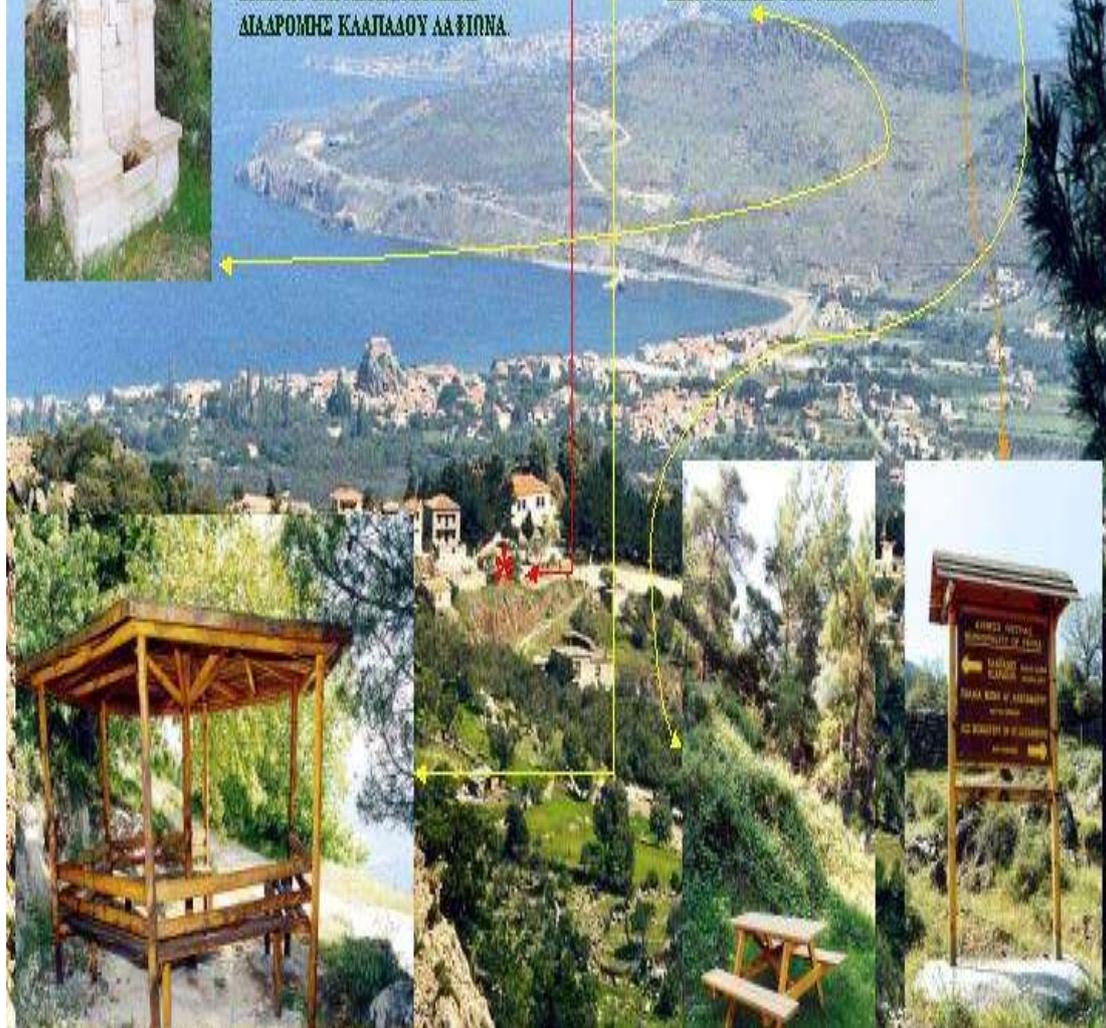

ΚΩΔΙΚΟΣ	03.05.00.05	06.13.00.01
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΡΓΟΥ	Ανάπλαση χλωρίδας Δροσώνων	Ανάπλαση δασικής δασοτομίας Σαλιόνης - Κλασίδου - Δροσώνων
ΦΟΡΕΑΣ	Δημ. Πετρές	Δημ. Πετρές
ΕΠΙΛΕΞΙΜΟ ΚΟΣΤΟΣ	11.520.000	8.945.000
Δ.ΔΑΠΑΝΗ	6.912.000	7.156.000
ΙΔΙΑ ΣΥΜΜ.	4.608.000	1.789.000

ΠΛΑΚΟΣΤΡΩΣΗ ΠΛΑΤΕΙΑΣ ΛΑΪΩΝΑΣ ΚΑΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΟΙΚΕΚΟΥ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΑΡΞΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΠΑΤΗΤΙΚΗΣ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ ΚΑΛΠΑΔΟΥ ΛΑΪΩΝΑΣ.

ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΣΤΗ ΠΕΡΙΠΑΤΗΤΙΚΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ ΚΑΛΠΑΔΟΥ ΛΑΪΩΝΑΣ, ΟΠΟΥ ΕΧΟΥΝ ΓΙΝΕΙ ΣΤΑΘΜΟΙ ΑΝΑΠΑΥΣΗΣ ΚΑΙ ΞΕΚΟΥΡΑΣΗΣ ΤΩΝ ΠΕΡΙΠΑΤΗΤΩΝ.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ιστορική αναδρομή του τουρισμού

Ο τουρισμός φαίνεται να ξεκινά από την αρχαιότητα με την μορφή βέβαια εμπορικών ταξιδιών, ερευνητικών εξορμήσεων από τους επιστήμονες, αλλά και για θρησκευτικούς, γεωγραφικούς και ιστορικούς σκοπούς. Αργότερα οι ρωμαίοι είναι εκείνοι που ωθούν την ιδέα του τουρισμού για ψυχαγωγία, για λόγους υγείας, πολιτιστικού, κλπ., κατασκευάζοντας οδικά δίκτυα και πανδοχεία με επιγραφές που αναγράφουν τις υπηρεσίες που προσφέρουν, αλλά και εξοχικές κατοικίες. Στη συνέχεια από τον 12^ο μέχρι τον 15^ο αιώνα οργανώνονται θρησκευτικά ταξίδια στους Άγιους Τόπους, όπου πρώτοι οι Ενετοί προσφέρουν τουριστικά πακέτα υπηρεσιών που περιλαμβάνουν το ταξίδι, το φαγητό, την μεταφορά και διάφορες άλλες υπηρεσίες. Την ίδια περίοδο πραγματοποιούνται και ταξίδια για εκπαιδευτικούς λόγους από διάφορα πανεπιστήμια της Ευρώπης, τα οποία μαζί με τα εμπορικά ταξίδια γνωρίζουν ιδιαίτερη άνθηση στην περίοδο της Αναγέννησης. Αργότερα αρχίζουν να πραγματοποιούνται οι μεγάλες περιηγήσεις (grand tour) από νεαρούς Άγγλους για την απόκτηση εμπειρίας και εκπαίδευσης στο μελλοντικό τους επάγγελμα. Τα ταξίδια αυτά έπαιξαν σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη και στην μαζικοποίηση του οργανωμένου τουρισμού. (Τσάρτας, 1996)

Ουσιαστικά όμως οι μεγάλες εξελίξεις στον τουρισμό παρατηρούνται τον 19^ο αιώνα, όπου η βιομηχανική επανάσταση σηματοδοτεί μια νέα περίοδο πραγμάτων, οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης και αλλαγής στις τάξεις και τα εισοδήματα των ανθρώπων. Με την αστικοποίηση, την δημιουργία και την συνεχόμενη ενδυνάμωση της μεσαίας τάξης και τη βελτίωση του επιπέδου ζωής, ο τουρισμός παύει να είναι πια προνόμιο μόνο των πλουσίων. Πολύ σημαντική βέβαια είναι και η συμβολή της ανάπτυξης του σιδηροδρόμου σε ολόκληρη την Ευρώπη, αλλά και των ατμόπλοιων, μειώνοντας αισθητά την διάρκεια των ταξιδιών. Τον 20^ο αιώνα η εφεύρεση του αυτοκινήτου και των λεωφορείων είναι εκείνη που ωθεί σημαντικά την ανάπτυξη του εσωτερικού τουρισμού, ενώ μεταπολεμικά είναι ιδιαίτερη η συμβολή των αεροπλάνων. Την δεκαετία του 1930 στις ανεπτυγμένες χώρες ο τουρισμός γίνεται δικαίωμα των εργαζομένων και δίνονται στη Γαλλία και την Αγγλία οι πρώτες άδειες μετά αποδοχών, ενώ στην Ελλάδα ιδρύεται ο ΕΟΤ, το 1922 με έδρα την Αθήνα αλλά το 1950 αρχίζει ουσιαστικά η τουριστική δραστηριότητα στην Ελλάδα. Οι βορειοευρωπαίοι αρχίζουν να στρέφουν την

προσοχή τους στις μεσογειακές χώρες και ιδιαίτερα στην Ιταλία και την Γαλλική Ριβιέρα, ενώ η αύξηση του μέσου όρου ζωής δημιουργεί δυνατότητες τουρισμού και για τα άτομα της τρίτης ηλικίας. Μετά το 1970 ο τουρισμός ανήκει πλέον στα καταναλωτικά αγαθά ευρείας αποδοχής, προσφέροντας ποικίλες υπηρεσίες και αρχίζει να διαφοροποιείται (τιμές, κοινό) και να εξειδικεύεται ανάλογα με τις απαιτήσεις των καταναλωτών.

Μορφές τουρισμού

Ο τουρισμός δεν έχει μόνο μια μορφή, δεν απευθύνεται σε μια μόνο κοινωνική τάξη ή ομάδα καταναλωτών, ούτε προσφέρει πάντα τις ίδιες υπηρεσίες και δραστηριότητες. Μπορούμε να τον διακρίνουμε σε δύο γενικές κατηγορίες, τον μαζικό και τον εναλλακτικό τουρισμό.

Μαζικός τουρισμός

Ο μαζικός τουρισμός αναπτύχθηκε μετά το 1950 και από την αρχή είχε ως στόχο την ποσότητα αφήνοντας πάντα σε δεύτερη μοίρα την ποιότητα. Χαρακτηριστικό του είναι ξέφρενη ανάπτυξη ξενοδοχειακών μονάδων και τουριστικών συγκροτημάτων, η μετακίνηση πολύ μεγάλου αριθμού τουριστών, τα υπερ-οργανωμένα τουριστικά γραφεία και πακέτα και η απρόσωπη σχέση ανάμεσα στους τουρίστες και τους ανθρώπους των χωρών υποδοχής.

Αυτή η μορφή τουρισμού αναπτύχθηκε κυρίως στις χώρες του τρίτου κόσμου μετά το 1960, όπου θεωρήθηκε ως η καλύτερη λύση για οικονομική ανάπτυξη (την περίοδο εκείνη οι χώρες αυτές αντιμετώπιζαν οικονομική κρίση που οφειλόταν στην μείωση των εξαγωγών τους) και προωθήθηκε από τον Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας, την Διεθνή τράπεζα και τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών. Έτσι ο κύριος στόχος αυτών των κρατών ήταν η αύξηση του αριθμού των τουριστών, η εισροή ξένου συναλλάγματος και η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. Ο μαζικός τουρισμός προσανατολιζόταν κυρίως προς τις παραθαλάσσιες περιοχές, ενώ η πλειοψηφία των τουριστών αναζητούσαν τις γαλάζιες θάλασσες, τις χρυσές αμμουδιές, τον ήλιο, την ζέστη και τις υπηρεσίες.

Δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στα οικονομικά και αναπτυξιακά ζητήματα κανείς δεν υπολόγισε τις αρνητικές συνέπειες αυτής της μορφής τουρισμού. Η εποχικότητα του τουρισμού είχε ως αποτέλεσμα την εγκατάλειψη και την ερήμωση τεράστιων εκτάσεων

κατά την διάρκεια του χειμώνα και την υποβάθμιση των υπολοίπων τοπικών οικονομικών κλάδων. Η απρόσωπη σχέση μεταξύ των τουριστών και των ντόπιων εμπόδισε την διάδοση της κουλτούρας και των εθίμων των διαφόρων λαών, ενώ το έντονο ενδιαφέρον των ξένων για την παραδοσιακή τέχνη οδήγησε στην ψυχρή εμπορευματοποίηση της. Επίσης, αυξήθηκε σημαντικά η εγκληματικότητα και η πορνεία στις χώρες υποδοχής, αλλά και οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις από την έντονη οικιστική ανάπτυξη, την παρέμβαση στους παραδοσιακούς και τους αρχαιολογικούς χώρους και τον υπερβολικό αριθμό τουριστών κατά τις περιόδους αιχμής, με μη αναστρέψιμες συνέπειες πολλές φορές, ειδικά στις πιο εύθραυστες περιοχές, π.χ. τις περιορισμένης έκτασης νησιωτικές περιοχές της χώρας μας (Τσάρτας, 1996).

Εναλλακτικός Τουρισμός

Ο εναλλακτικός τουρισμός εκτός από τη συμβολική έννοια που έχει αποκτήσει ως μορφή τουρισμού, της οποίας τα κύρια χαρακτηριστικά είναι η αναζήτηση της αυθεντικότητας και της επαφής με τη φύση, η άρνηση των απρόσωπων τουριστικών πακέτων, η αποφυγή των κοσμικών παραλιών ή ο συνδυασμός των διακοπών με την προσφορά εθελοντικής εργασίας, αναφέρεται σε κάθε ειδική μορφή τουρισμού, η οποία προσελκύει τουρίστες με ειδικά ενδιαφέροντα, συμβάλλει στην προστασία του περιβάλλοντος και την ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς και τέλος προσφέρει λύσεις σε προβλήματα της τουριστικής εποχικότητας.

Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού είναι πάρα πολλές σε αριθμό και φυσικά θα ήταν αδύνατον να αναπτυχθούν όλες στα πλαίσια αυτού του αφιερώματος.

Ωστόσο, ενημερωτικά αναφέρουμε ορισμένες από τις κυρίες μορφές εναλλακτικού τουρισμού:

- Αγροτουρισμός
- Οικοτουρισμός
- Συνεδριακός τουρισμός
- Ορειβατικός και ο περιπατητικός τουρισμός
- Εκπαιδευτικός-πολιτιστικός τουρισμός
- Τουρισμός υγείας
- Αθλητικός τουρισμός

- Χειμερινός τουρισμός
- Παράκτιος, παραλίμιος, παραποτάμιος, θαλάσσιος τουρισμός και ο τουρισμός των υγροβιότοπων
- Θρησκευτικός τουρισμός
- Αστικός τουρισμός

Είναι φανερό ότι οι μορφές αυτές δεν μπορούν να αντικαταστήσουν το μαζικό τουρισμό, με την έννοια του παραθαλάσσιου μαζικού τουρισμού. Ωστόσο δρουν συμπληρωματικά προς αυτόν, συμβάλλοντας, κατά κύριο λόγο, στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη των περιοχών της περιφέρειας.

Οι τάσεις στην ανάπτυξη του τουρισμού αποδεικνύουν ότι ο τουρίστας διαθέτει πλέον μια πιο εκλεκτική διάθεση και ένα επίπεδο εμπειριών τέτοιο που τον αποτρέπει από να γίνει μέλος μιας ομάδας μαζικού / οργανωμένου τουρισμού. Παρατηρείται λοιπόν από την συμπεριφορά αλλά και από τις επιλογές προορισμού και δραστηριοτήτων (κατά την διάρκεια του ταξιδιού) μια μεταστροφή σε εναλλακτικές μορφές όπως ο αγροτικός τουρισμός, ο οικολογικός τουρισμός, ο τουρισμός περιπέτειας, ο πολιτιστικός τουρισμός, ο οικοτουρισμός, κλπ.

Έννοια του αγροτουρισμού

Ο αγροτικός τουρισμός είναι ο τουρισμός που αναπτύσσεται στις αγροτικές περιοχές. Είναι αρκετά διαδεδομένη μορφή τουρισμού σε ορισμένες χώρες της Ευρώπης (Αυστρία, Γαλλία) κερδίζοντας ολοένα και μεγαλύτερα ποσοστά του τουριστικού κοινού (LEADER, 1994)

Είναι μορφή τουρισμού που έχει ως κεντρικό και ουσιώδες στοιχείο τον άνθρωπο. Είναι μια δραστηριότητα που δένεται αρμονικά με την κύρια απασχόληση των κατοίκων των περιοχών αυτών, που είναι στον πρωτογενή τομέα, δρα συμπληρωματικά με αυτήν και δεν δημιουργεί ανταγωνισμούς σε ό,τι αφορά τους φυσικούς πόρους και το ανθρώπινο δυναμικό αλλά και τους υπόλοιπους τομείς της οικονομίας. Είναι μια μορφή τουρισμού η οποία ενσωματώνεται στον κοινωνικό ιστό των αγροτικών κοινοτήτων, έχει τις ελάχιστες δυνατές επιπτώσεις τόσο στο φυσικό όσο και στο δομημένο περιβάλλον των τόπων υποδοχής, προσαρμόζεται στις ανάγκες και δυνατότητες της αγροτικής οικογένειας, ευνοεί την επαφή με την φύση και τη σύσφιξη των σχέσεων μεταξύ της

πόλης και της υπαίθρου και μπορεί να συμβάλει, κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις, στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών και κυρίως των ορεινών και μειονεκτικών.

Αυτό που πρέπει να χαρακτηρίζει τον αγροτικό τουρισμό είναι η ευκαιρία για μια προσωποποιημένη επαφή μεταξύ επισκέπτη και τοπικού πληθυσμού, για την ένταξη στο φυσικό και ανθρώπινο περιβάλλον της κοινωνίας υποδοχής, καθώς επίσης, στο μέτρο του δυνατού, για συμμετοχή στις δραστηριότητες, τον τρόπο ζωής και τα έθιμα των κατοίκων της περιοχής.

Τέλος ο χαρακτήρας του αγροτικού τουρισμού, σε συνδυασμό με τις δραστηριότητες που εμπεριέχει, τον καθιστά ιδιαίτερα προσιτό στον γυναικείο αγροτικό πληθυσμό, ο οποίος δεν βλέπει σε αυτόν μόνο μια νέα ευκαιρία απασχόλησης, αλλά και τη δυνατότητα της αναγνώρισης και βελτίωσης της θέσης του στην τοπική κοινωνία (Αυγερινού Σ,2000).

Αν θα πρέπει κανείς να “δώσει” έναν ορισμό για τον “Αγροτουρισμό”, θα πρέπει να ξεκινήσει από την διεθνή πρακτική και εμπειρία, που υποδείχνει εναλλακτικά δύο κύριες μορφές:

A) Εκείνη που καλύπτει την φιλοξενία των επισκεπτών (τουριστών) σε μεγάλα αγροκτήματα, όπου οι φιλοξενούμενοι συμμετέχουν στις γεωργικές εργασίες αλλά και την καθημερινότητα και τον τρόπο ζωής των ίδιων των αγροτών.

Η μορφή αυτή αγροτουρισμού διεθνώς γνωστή με την ονομασία “Farmhouse holidays”, εφαρμόζεται σε χώρες όπου επικρατεί η έννοια της μεγάλης ιδιοκτησίας και της μεγάλης γεωργικής εκμετάλλευσης (Γερμανία, Αυστρία, κλπ)

B) Εκείνη όπου οι επισκέπτες-τουρίστες φιλοξενούνται σε μικρά καταλύματα (που έχουν όμως όλες τις προϋποθέσεις και προδιαγραφές που ορίζονται από την εκάστοτε νομοθεσία, για να χρησιμεύσουν ως καταλύματα), όπου, εκτός από την διαμονή παρέχεται, παράλληλα, πρωϊνό, γεύμα.

Η μορφή αυτή αγροτουρισμού, γνωστή διεθνώς με την ονομασία “Bed and Breakfast” (B&B) προσιδιάζει στις χώρες εκείνες όπου το χαρακτηριστικό στοιχείο της γεωργικής εκμετάλλευσης είναι το μικρό μέγεθος (Ιταλία, Βρετανία, κλπ)

Αγροτουρισμός είναι η τουριστική εκείνη δραστηριότητα που αναπτύσσεται σε χώρο μη αστικό από τους απασχολούμενους κύρια στη γεωργία, σε μικρές μονάδες οικογενειακής ή συνεταιριστικής μορφής, με σκοπό την δημιουργία συμπληρωματικού εισοδήματος στον τοπικό πληθυσμό, τόσο από την ενοικίαση των καταλυμάτων στους τουρίστες, όσο και από την τροφοδοσία αυτών με προϊόντα τοπικής παραγωγής καθώς επίσης και προϊόντα συναφών δραστηριοτήτων (χειροτεχνίας-οικοτεχνίας) επιτοπίως παραγομένων (Παπακωνσταντινίδης Α. Λεωνίδα,1993)

Έννοια του οικοτουρισμού

Με την ευκαιρία του Διεθνούς Έτους Οικοτουρισμού (2002), ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού και άλλοι διεθνείς φορείς που συνεργάζονται σε αυτήν τη διαδικασία, αποφάσισαν να χρησιμοποιήσουν την έννοια «οικοτουρισμός» για να καλύψουν «όλες τις μορφές τουρισμού όπου το βασικό κίνητρο του τουρίστα είναι παρατήρηση και εκτίμηση της φύσης, που συμβάλλουν στη διατήρηση και προκαλούν τις ελάχιστες επιπτώσεις στο φυσικό περιβάλλον και την πολιτιστική κληρονομιά».

Πρέπει να διευκρινίσουμε ότι ο όρος «οικοτουρισμός» δεν θα πρέπει να εξισώνεται με τον αειφόρο τουρισμό.(Yunis Eugenio, 2001)

Πολλές αγροτικές περιοχές διακρίνονται από ευρύτατη ποικιλία ως προς τα ιδιαίτερα τους χαρακτηριστικά (τοπία, ανθρώπινες δραστηριότητες, αρχιτεκτονική και δόμηση, ήθη και έθιμα, παραδόσεις, κλπ.) και αποκτούν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την ανάπτυξη του τουρισμού αλλά και την προστασία του περιβάλλοντος και την ανάπτυξη της υπαίθρου γενικότερα δεδομένου ότι πολλές από αυτές πάσχουν από δημογραφική και οικονομική εγκατάλειψη και μααρασμό.

Εκ πρώτης όψεως η εγκατάλειψη αυτή μπορεί να ερμηνευτεί ότι μπορεί να είναι προς όφελος της ποιότητας των φυσικών πόρων και οικοσυστημάτων εφόσον μειώνονται οι πιέσεις. Συχνά όμως η εγκατάλειψη παραδοσιακών δραστηριοτήτων, π.χ της γεωργικής καλλιέργειας έχει ως αποτέλεσμα την υποβάθμιση του περιβάλλοντος.

Η ανάπτυξη του οικοτουρισμού υπό ορισμένες προϋποθέσεις είναι δυνατό να συμβάλλει στη βιώσιμη ανάπτυξη των ορεινών/ αγροτικών περιοχών. Βασικές προϋποθέσεις είναι :

- ✓ Αναγνώριση, προστασία και ανάδειξη περιβαλλοντικών στοιχείων
- ✓ Προστασία και διαχείριση φυσικών περιοχών με ιδιαίτερη οικολογική αξία
- ✓ Στήριξη παραδοσιακών οικονομικών δραστηριοτήτων, φιλικών προς το περιβάλλον, οι οποίες μπορούν σε συνδυασμό με τον τουρισμό να συμβάλλουν στο τοπικό εισόδημα
- ✓ Ανάπτυξη των περιοχών με βάση τη φέρουσα ικανότητα των φυσικών πόρων δηλαδή του εδάφους, του νερού, κ.α

- ✓ Προστασία (και αποκατάσταση όπου υπάρχει ήδη πρόβλημα) περιοχών που αντιμετωπίζουν σημαντικούς φυσικούς κινδύνους όπως είναι η διάβρωση του εδάφους η οποία είτε έχει προκληθεί από την εντατική ανάπτυξη του τουρισμού είτε είναι αποτέλεσμα εγκατάλειψης. (Κοκκώσης Χάρης)

Ο αγροτουρισμός και οικοτουρισμός στην Ελλάδα

Ο αγροτουρισμός προέκυψε κυρίως από την κοινή αγροτική πολιτική (C.A.P.) που ακολουθεί η Ευρωπαϊκή Ένωση για την ανάπτυξη της υπαίθρου, από την ανάγκη των αγροτών για ενίσχυση των αγροτικών εισοδημάτων, καθώς και από την εγκατάλειψη του υπάρχοντος μοντέλου του μαζικού τουρισμού από ένα μεγάλο ποσοστό τουριστών, οι οποίοι στρέφονται πλέον προς την ποιότητα, αλλά και από ανθρώπους των πόλεων που επιθυμούν να βρεθούν κοντά στη φύση και ν'απολαύσουν τη γαλήνη, την ησυχία και τον διαφορετικό τρόπο ζωής που τους προσφέρει η ύπαιθρος.

Σύμφωνα με έρευνες του Υπουργείου Γεωργίας, στην Ελλάδα η προώθηση του αγροτουρισμού έγινε με βασικό κριτήριο τη δυνατότητα τουριστικής αξιοποίησης ορεινών και μειονεκτικών περιοχών που διαθέτουν βασικά έργα υποδομής, ενώ προτεραιότητα δόθηκε σε περιοχές με φθίνουσα αγροτική οικονομία και πληθυσμό ή σε περιοχές με εθνική σκοπιμότητα, καθώς και σε φορείς που είχαν έτοιμα σχέδια για αγροτουριστική ανάπτυξη ή ήταν έτοιμοι να υιοθετήσουν αγροτουριστικές δραστηριότητες σε συνεταιριστική βάση.

Ο αγροτουρισμός στην Ελλάδα, σύμφωνα και πάλι με τις ανακοινώσεις του Υπουργείου Γεωργίας, προωθεί την ποιότητα και σέβεται την πολιτιστική κληρονομιά και το περιβάλλον, ενώ παράλληλα θεωρεί τις ανθρώπινες σχέσεις ως έναν από τους κυριότερους παράγοντες της ύπαρξής του, είναι καθαρά τοπικός και αποσκοπεί στην κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη κάθε περιοχής. Επιπλέον, ο αγροτουρισμός παίζει έναν τριπλό ρόλο στα ελληνικά τουριστικά δρώμενα: αρχικά, φέρνει επιπλέον εισοδήματα για τους αγρότες, καθώς και νέες θέσεις εργασίας για αγροτικές περιοχές, ενώ στη συνέχεια παράγει όλες εκείνες τις προϋποθέσεις που απαιτούνται για την ύπαρξη νέων υποδομών σε μικρά και απομονωμένα χωριά. Τέλος, με την ύπαρξη του αγροτουρισμού δημιουργούνται οι πλέον κατάλληλες προϋποθέσεις για την πολιτιστική ανταλλαγή απόψεων και συμπεριφορών μεταξύ του αστικού και αγροτικού περιβάλλοντος. Επιπλέον αποτελεί σοβαρό λόγο συγκράτησης του πληθυσμού στην

περιφέρεια και ανανέωση της ηλικιακής πυραμίδας της που είναι μια από τις πλέον γηρασμένες στη Ε.Ε.

ΣΤΟΧΟΙ

Σε μια προσπάθεια να ερευνήσουμε τους στόχους της ύπαρξης του αγροτουρισμού ως ένα νέο μοντέλο τουριστικής έκφρασης, το Υπουργείο Γεωργίας τους συνοψίζει στα εξής:

- Συμπλήρωση και βελτίωση του αγροτικού εισοδήματος.
- Δημιουργία νέων δραστηριοτήτων στην ύπαιθρο.
- Συμπληρωματικότητα της απασχόλησης και δημιουργία εξωγεωργικών εισοδημάτων.
- Βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και εργασίας του αγροτικού πληθυσμού.
- Συγκράτηση του αγροτικού πληθυσμού στον τόπο διανομής του και προσέλκυση νέων για εγκατάσταση στην ύπαιθρο.
- Ενίσχυση και προώθηση του κοινωνικού και οικονομικού ρόλου των γυναικών στην ύπαιθρο.
- Βελτίωση και προώθηση των τοπικών αγροτικών και βιοτεχνικών προϊόντων.
- Προστασία του περιβάλλοντος.
- Διατήρηση, προβολή και αξιοποίηση της αρχιτεκτονικής και πολιτιστικής κληρονομιάς.

ΥΠΟΔΟΜΕΣ, ΠΑΡΟΧΕΣ & ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ο αγροτουρισμός στην Ελλάδα μπορεί βέβαια να μην έχει αναπτυχθεί στον ίδιο βαθμό με άλλες χώρες της Ευρώπης ή της Αμερικής, ωστόσο και εδώ κάνει τα πρώτα δειλά βήματα του και μάλιστα με πολύ θετική ανταπόκριση από μια μερίδα τουριστών, που τον προτιμούν για τις διακοπές τους.

Στο εξωτερικό, τα καταλύματα που χρησιμοποιούνται εδώ και χρόνια για αγροτουρισμό αποτελούν πρότυπα μοντέλα προς μίμηση, καθώς τόσο ο κρατικός όσο και ο ιδιωτικός μηχανισμός των χωρών αυτών έχουν επενδύσει σημαντικά ποσά για την καλύτερη ανάπτυξή τους. Φάρμες με καλοφτιαγμένα αγρόσπιτα, μικρές αγροικίες, αγροτικά σπίτια ή φιλόξενοι ξενώνες αποτελούν μερικές μόνο από τις εκατοντάδες προτάσεις των

ευρωπαϊκών χωρών για το μέσο τουρίστα που επιθυμεί να περάσει κάποιες ημέρες κοντά στη φύση χωρίς να ξοδέψει μια περιουσία.

Στην Ελλάδα, η φιλοξενία των αγροτουριστών γίνεται σε μικρά ξενοδοχεία ή ξενώνες οικογενειακής μορφής, σε ενοικιαζόμενα δωμάτια στο σπίτι της αγροτικής οικογένειας, σε ανεξάρτητες κατοικίες που βρίσκονται μέσα σε φάρμες ή σε άλλους ανοικτούς χώρους, ειδικά διαμορφωμένους στο αγρόκτημα του καλλιεργητή.

Οι αγροτουρίστες μπορούν να επιλέξουν ανάμεσα στην παρασκευή του φαγητού τους από τους ίδιους, χρησιμοποιώντας τη χλωρίδα και πανίδα της φάρμας, ή στη δημιουργία παραδοσιακών γευμάτων βασισμένων σε ντόπια υλικά και παραδοσιακές συνταγές.

Στην περίπτωση αυτή μπορούν να γευματίζουν στο σπίτι του αγρότη, σε μικρά εστιατόρια ή ταβέρνες οικογενειακής μορφής, σε κοντινά παραδοσιακά καφενεία, σε αναψυκτήρια, καθώς και σε ειδικά διαμορφωμένους υπαίθριους χώρους.

Όσο για τις δραστηριότητες στις οποίες μπορούν να επιδοθούν οι αγροτουρίστες, είναι πολλές και ποικίλες. Μερικές από αυτές είναι:

- Οργάνωση επισκέψεων στις εγκαταστάσεις ή τις καλλιέργειες της γεωργικής εκμετάλλευσης και εθελοντική συμμετοχή των επισκεπτών στις αγροτικές εργασίες.
- Δημιουργία χώρων αναψυχής σε περιοχές φυσικού κάλλους, όπου οι επισκέπτες θα έχουν τη δυνατότητα να απολαύσουν το τοπίο της περιοχής.
- Δημιουργία χώρων άθλησης ενσωματωμένων στο φυσικό περιβάλλον (π.χ. ειδικές διαδρομές μέσα σε δασικές εκτάσεις κατάλληλες για τρέξιμο ή περίπατο).
- Δραστηριότητες με άλογα (ιππο-τουρισμός) .
- Οργάνωση επισκέψεων στα οινοποιεία, τυροκομεία ή σε άλλες μονάδες παρασκευής τοπικών προϊόντων.
- Οργάνωση διαφόρων πολιτιστικών εκδηλώσεων.
- Ξενάγηση των επισκεπτών στα αξιοθέατα και τα θρησκευτικά και ιστορικά μνημεία της περιοχής.
- Οργάνωση επιδείξεων παρασκευής παραδοσιακών σπιτικών προϊόντων (πίτες, μαρμελάδες, ζυμαρικά) από τη νοικοκυρά του σπιτιού.

ΕΠΙΔΟΤΗΣΕΙΣ - ΠΟΣΟΣΤΑ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΙ

Ο αγροτουρισμός προωθείται μέσω του κανονισμού 950/97 της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με σκοπό την ανάπτυξη των ορεινών και μειονεκτικών περιοχών αλλά και την οικονομική ενίσχυση των αγροτών. Τις επενδύσεις “αγροτουρισμού - αγροτοβιοτεχνίας” χειρίζεται τόσο η Διεύθυνση Αγροτικής Οικιακής Οικονομίας του Υπουργείου Γεωργίας όσο και η ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ Α.Ε., μέλος του ομίλου της ανώνυμης εταιρείας ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΑΚΙΝΗΤΑ (ΕΤΑ Α.Ε).

Οι συγκεκριμένες επενδύσεις αφορούν σε τουριστικά καταλύματα, κέντρα εστίασης και αναψυχής (π.χ. ταβέρνες), χώρους αξιοποίησης του ελεύθερου χρόνου των επισκεπτών, καθώς και αγροτοβιοτεχνικές δραστηριότητες (π.χ. εργαστήρια κεραμικής, υφαντικής, ειδών παραδοσιακής διατροφής κ.ά.). Βασική προϋπόθεση για να μπορέσει κάποιος αγρότης να επωφεληθεί από τις εν λόγω επιδοτήσεις είναι να εμφανίζεται ως κύριος ιδιοκτήτης γεωργικής εκμετάλλευσης και οι πόροι του να προέρχονται τουλάχιστον κατά 50% από τη γεωργία.

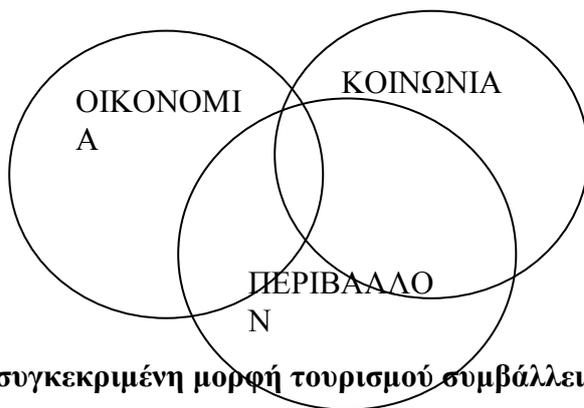
Ιδιαίτερη μνεία γίνεται για τους νέους αγρότες, με ηλικία κάτω των 40 ετών, οι οποίοι αν εισέλθουν σε κάποιο πρόγραμμα αγροτουρισμού και πληρούν όλες τις προϋποθέσεις, μπορούν να επιδοτηθούν σε ποσοστό 68% επι της συνολικής δαπάνηστης επένδυσης. Για τις υπόλοιπες επενδύσεις (π.χ. έπιπλα, εξοπλισμοί κ.ά.), οι νέοι αγρότες αν κατοικούν σε ορεινή ή μειονεκτική περιοχή επιδοτούνται με 50%, ενώ αν ζουν σε νησί του Αιγαίου με 68%.

Αγροτουρισμός-Οικοτουρισμός και “αιφόρος” αγροτική ανάπτυξη

Ο “αγροτουρισμός” και γενικότερα η κάθε μορφής εναλλακτικός τουρισμός στην ύπαιθρο όπως και η “αιφόρος” ανάπτυξη είναι έννοιες που συζητήθηκαν και χρησιμοποιήθηκαν ευρύτατα τα τελευταία χρόνια, γιατί προσπαθούν να δώσουν νέες προσεγγίσεις στο ζήτημα της “τοπικής” ή “εκ των κάτω” (top-down) ανάπτυξης. Οι διάφορες μορφές εναλλακτικού τουρισμού στην ύπαιθρο, μεταξύ των οποίων ο αγροτουρισμός, προέκυψαν από μια διπλή αναγκαιότητα. Η πρώτη αφορά στην ανάγκη των κατοίκων των αστικών κέντρων να επανασυνδεθούν με τη φύση και τον αγροτικό πολιτισμό γενικότερα. Η δεύτερη αφορά στους αγρότες, οι οποίοι αναζητούν συμπληρωματικά προς το γεωργικό εισοδήματα, δεδομένης της κρίσης και της αβεβαιότητας στο γεωργικό τομέα. Με οποιαδήποτε μορφή και αν εμφανίζεται πρόκειται για τουρισμό “ενός τόπου” με την έννοια ότι αναδεικνύει τα τοπικά στοιχεία,

ενώ η πρωτοβουλία και η διαχείρισή του ανήκει στις τοπικές κοινότητες (Ιακωβίδου, 1995) ¹.

Ο αγροτουρισμός, ειδικότερα, έχει την ιδιομορφία να διασυνδέει άμεσα και ενεργά την τουριστική δραστηριότητα με τη γεωργική εκμετάλλευση, τα προϊόντα της και την αγροτική κληρονομιά γενικότερα. Κατ' αυτή την έννοια θεωρείται ως μια από τις κατεξοχήν δραστηριότητες που προωθεί την αγροτική ανάπτυξη και είναι συμβατή με την έννοια της “αιφορίας” ².

Η συγκεκριμένη μορφή τουρισμού συμβάλλει στην οικονομική ενεργοποίηση των αγροτικών ζωνών χωρίς να ανταγωνίζεται τους φυσικούς ή τους ανθρώπινους πόρους. Είναι δηλαδή, συμβατός με τις περιβαλλοντικές, κοινωνικές και κοινοτικές αξίες

¹ Είναι τοπικός σε πέντε επίπεδα: α) ξεκινά από την ιδιωτική πρωτοβουλία, β) η διαχείρισή του γίνεται από τους τοπικούς φορείς, γ) οι επιπτώσεις του περιορίζονται ως επί το πλείστον σε τοπική κλίμακα, δ) σημαδεύεται από ένα τοπικό τοπίο, ε) στοχεύει στην αξιοποίηση της τοπικής παράδοσης και πολιτισμού (Grolleau, 1993).

² Στις περισσότερες περιπτώσεις ο όρος “αιφορία” χρησιμοποιείται περιοριστικά με τη μορφή οικονομικής μεγέθυνσης που λαμβάνει υπόψη κάποια περιβαλλοντική ηθική και ιδιαίτερα την προσεκτική διαχείριση των μη ανανεώσιμων φυσικών πόρων. Καταρχήν, πρέπει να τονιστεί πως υπάρχουν διαφορετικές περιβαλλοντικές ηθικές και ότι η προαναφερθείσα προσέγγιση αναφέρεται συχνά ως τεχνο-διαχειριστική ή τεχνο-περιβαλλοντική. Επιπλέον, αυτή η περιοριστική προσέγγιση της “οικολογικής αιφορίας” παραβλέπει πολιτικές και οικονομικές θέσεις, που εκτός των περιβαλλοντικών ανησυχιών, συνδέονται με προτάγματα ισότητας και δικαιοσύνης, όπως η μείωση της φτώχειας. Σύμφωνα με τις προσεγγίσεις αυτές ο “αιψόρος τουρισμός” πρέπει να δίνει έμφαση σε μια δομή που ενσωματώνει το φυσικό περιβάλλον (τον τόπο), το πολιτιστικό περιβάλλον (την τοπική κοινότητα υποδοχής) και τον τουρίστα (Burns και Holden, 1997). Από τη σκοπιά αυτή απαιτείται η αναβάθμιση των κοινωνικών και περιβαλλοντικών ενδιαφερόντων και η σχετική υποβάθμιση των καθαρά οικονομικών (Muller, 1997).

επιτρέποντας τόσο στους αγρότες όσο και στους τουρίστες να απολαύσουν τις θετικές αλληλεπιδράσεις και τις κοινές εμπειρίες τους (Κουτσούρης, Γάκη, 1998).

Αντικειμενικός και μακροχρόνιος στόχος του αγροτουρισμού, έτσι όπως καταγράφεται στην πολιτική της Ε.Ε., είναι να συμβάλλει στην αντιστροφή του κλίματος εγκατάλειψης που υπάρχει στην ύπαιθρο, εξαιτίας κυρίως της συρρίκνωσης της γεωργίας, και στη συνέχεια, στη δημιουργία ευνοϊκότερων συνθηκών για την ανάπτυξη νέων οικονομικών δραστηριοτήτων. Μέσα από την κινητοποίηση των τοπικών πόρων (ανθρώπινων, φυσικών, οικονομικών) επιχειρείται να τεθεί σε λειτουργία ένας μηχανισμός ενδογενούς ανάπτυξης μέσα από ένα συνολικό σχέδιο.

Πως όμως ο αγροτουρισμός εντάσσεται στην προοπτική της αγροτικής- αειφόρου ανάπτυξης ενισχύοντας στην πραγματικότητα τις τοπικές δυναμικές; Στις αγροτικές περιοχές το “τοπικό” είναι ένας χώρος οικειότητας, επικοινωνίας και εργασίας. Ένας χώρος με ζωή, παράδοση, ιστορία και ταυτότητα.

Περιβάλλει ευάριθμα άτυπα δίκτυα και ανομοιότητες που προσπαθούν να βρουν το δρόμο τους για να αρθρωθούν έτσι, ώστε να “γεννήσουν” την ανάπτυξη (Coulmin, 1986). Από την άλλη, η εφαρμογή αγροτουριστικών προγραμμάτων “εκ των άνω” κάνει εμφανή την ανάγκη για συμμετοχικές διαδικασίες σε επίπεδο σχεδιασμού και παρέμβασης, ενώ προϋποθέτει το “άκουσμα” του τοπικού πληθυσμού.

Επίσης πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι ο αγροτικός τουρισμός ακόμα και με μια κατεύθυνση αειφόρου χρήσης των φυσικών πόρων, δε φαίνεται ικανός να συντηρήσει μακροπρόθεσμα το κοινωνικο-πολιτιστικό σύστημα. Η προσπάθεια πρέπει να έχει ως κατεύθυνση τη συνένωση των τοπικών αρχών/ φορέων/ οργανισμών (συμπεριλαμβανόμενων των τουριστικών πρακτορείων και των ξενοδόχων) για να συζητήσουν τις προοπτικές του τουρισμού με απώτερο σκοπό τόσο τις ποσοτικές (υποδομές, φέρουσα ικανότητα κλπ.), όσο και τις ποιοτικές συνιστώσες (ποιότητα υπηρεσιών, αξιοποίηση τοπικών προϊόντων, σήμα ποιότητας, ανάπτυξη διαφοροποιημένων τουριστικών προϊόντων πέραν της φιλοξενίας και εστίασης κλπ.) του ζητήματος. Έτσι η έννοια του συμμετοχικού σχεδιασμού της τουριστικής δραστηριότητας και ειδικά της συγκεκριμένης μορφής φαίνεται να είναι κρίσιμη.

Τέλος, πρέπει να σημειωθεί ότι οι αγροτικές περιοχές διαφέρουν σημαντικά ως προς την οικονομική δομή και δραστηριότητα, την περιφερικότητα τού κάθε τόπου, τους φυσικούς και ανθρώπινους πόρους, τις δημογραφικές και κοινωνικές συνθήκες. Η συμφιλίωση της αγροτικής ανάπτυξης με τις ανάγκες και ικανότητες των γεωργών, η τεράστια ποικιλία συνθηκών - με όρους οικολογίας, πληθυσμιακών πιέσεων, οικονομικών σχέσεων και κοινωνικής οργάνωσης - πρέπει να ληφθεί υπόψη (Muheim, 1995, Collectif, 1986). Μια τέτοια προσέγγιση συνεπάγεται ότι οι πολιτικές πρέπει να είναι εξειδικευμένες και οι μηχανισμοί παρέμβασης ευέλικτοι. Επιπλέον, στη διαδικασία (καθ)ορισμού και εφαρμογής της “ανάπτυξης” είναι πολύ πιθανή η δημιουργία συγκρουσιακών καταστάσεων μεταξύ οργανισμών και διαφόρων φορέων, τόσο λόγω της λειτουργικής τους αλληλεξάρτησης όσο και λόγω της σπανιότητας των πόρων. Σε όλα τα δίκτυα (action-oriented networks) η διαπραγμάτευση για την επίλυση συγκρούσεων/ κρίσεων φαίνεται πως αποτελεί κύρια πολιτική διαδικασία. Οι διαδικασίες οικοδόμησης “συναινέσεων” απαιτούν δεξιότητες και επιμονή. Αφορούν στο πώς γίνονται τα πράγματα (διαδικασία, σκέψεις και συναισθήματα) καθώς και τι γίνεται. Η προσαρμογή ή η αλλαγή αντιλήψεων είναι κεντρικό σημείο των διαδικασιών αυτών (Koutsouris, 1998).

ΠΙΛΟΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΩΝ ΜΙΚΡΩΝ ΝΗΣΙΩΝ

Τα Νησιά έχουν ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που σχετίζονται με το μικρό τους μέγεθος και την περιφερειακότητά τους. Από τα χαρακτηριστικά αυτά προκύπτουν αδυναμίες στην ανάπτυξη των υποδομών, των γεωργικών και μεταποιητικών δραστηριοτήτων.

Κατά τις τελευταίες δεκαετίες σε μεγάλο αριθμό Νησιών μας, επικράτησε η έντονη τουριστική δραστηριότητα και ειδικότερα μια περισσότερο μαζική μορφή Τουρισμού. Ο Τουρισμός αυτός οδήγησε σε υπερπροσφορά υπηρεσιών, δημιουργώντας έτσι σοβαρές οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές πιέσεις στις τοπικές κοινωνίες.

Αυτά οδηγούν στο συμπέρασμα ότι απαιτείται μια «άλλου είδους» αναπτυξιακή πολιτική και προσέγγιση που θα λαμβάνει υπόψη τις ιδιαιτερότητες και θα αξιοποιεί με άλλο τρόπο τα χαρακτηριστικά των μικρών Νησιών. Τα προβλήματα των Νησιών μπορούν να αποτελέσουν και το «όχημα» για την βιώσιμη και αειφόρο ανάπτυξή τους.

Η κλίμακα των αγροτικών δραστηριοτήτων στα Νησιά αυτά είναι περιορισμένη, αλλά στόχος μας είναι, αυτή ακριβώς η ιδιότητα, να αποτελέσει και το συγκριτικό τους πλεονέκτημα. Πολιτική μας είναι τα προϊόντα που προκύπτουν από τις δραστηριότητες αυτές (τοπικά προϊόντα, προϊόντα οικοτεχνίας, χειροτεχνίας κλπ) να ενσωματώνουν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά ποιότητας που ζητά σήμερα ο καταναλωτής, τα οποία τους προσδίδουν σημαντική προστιθέμενη αξία. Στο επίπεδο της στρατηγικής ανάπτυξης των προϊόντων αυτών, στηρίζουμε την προώθησή τους σε ειδικές αγορές (π.χ. (βιολογικών προϊόντων, ονομασίας προέλευσης, γεωγραφικής ένδειξης κ.ά.). Ταυτόχρονα, εστιάζουμε στην ανάδειξη της πολιτισμικής κληρονομιάς του κάθε Νησιού, μέσα από δράσεις αξιοποίησης χώρων και περιοχών με ιδιαίτερη παράδοση και ιστορία.

Πρέπει να τονιστεί στο σημείο αυτό ότι ο χώρος των μικρών Νησιών παραμένει και αγροτικός χώρος και επομένως απαιτείται μια **Ολοκληρωμένη Προσέγγιση Ανάπτυξης**. Στο πλαίσιο αυτό επιδιώκεται η οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική ισορροπία με απώτερο στόχο την τοπική - βιώσιμη ανάπτυξη.

Το **Υπουργείο Γεωργίας** ήδη προωθεί πιλοτικές δράσεις μέσω του **Γ' Κ.Π.Σ**, και ενισχύει τη δημιουργία αγροτουριστικών υποδομών σε συνδυασμό με την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών Τουρισμού.

Οι κυριότερες ενέργειες που ενισχύονται είναι:

- ❖ η δημιουργία, επέκταση και ο εκσυγχρονισμός αγροτικών καταλυμάτων και λοιπών τουριστικών εγκαταστάσεων
- ❖ η προώθηση και η ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών Τουρισμού, όπως: πολιτιστικός, ορειβατικός, αθλητικός, θρησκευτικός, φυσιολατρικός, οικολογικός, περιπατητικός, περιηγητικός, ιπποτουρισμός.
- ❖ η δημιουργία και ο εκσυγχρονισμός κέντρων εστίασης και χώρων συγκέντρωσης και αναψυχής
- ❖ η ενίσχυση μικρών έργων υποδομής για τουριστική αξιοποίηση κτισμάτων και χώρων σε παραδοσιακούς αγροτικούς οικισμούς τουριστικού ενδιαφέροντος που ενισχύουν την διατήρηση της αγροτικής πολιτιστικής κληρονομιάς
- ❖ η δημιουργία «επώνυμων» αγροτουριστικών προϊόντων με παράλληλη προώθηση και προβολή τους

- ❖ η αξιοποίηση παραδοσιακών δραστηριοτήτων και επίδειξη παραγωγής τοπικών προϊόντων για τουριστικούς σκοπούς
- ❖ η δημιουργία δικτύων και γραφείων αγροτουρισμού καθώς και σε άλλες ενέργειες διασύνδεσης, προβολής και προώθησης των προϊόντων που συνδέονται με τις εναλλακτικές μορφές Τουρισμού.

Η υλοποίηση των προγραμμάτων αυτών έχει ήδη ξεκινήσει μέσα από τη στενή συνεργασία του **Υπουργείου Γεωργίας** με τις **Τοπικές Δομές Στήριξης** και τις **Τοπικές Αναπτυξιακές Εταιρείες**.

Παράλληλα, το Υπουργείο Γεωργίας καταβάλλει σημαντική προσπάθεια για την ενδυνάμωση και κινητοποίηση του ανθρώπινου και επιχειρηματικού δυναμικού των Νησιών μας με στόχο την ανάδειξη των αναπτυξιακών προοπτικών τους.

1.ΤΑ ΣΗΜΕΡΙΝΑ ΜΕΓΕΘΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Η Ελλάδα είναι παγκοσμίως, ένας από τους **15 πρώτους σε προτίμηση στόχους προορισμού τουρισμού, σήμερα.**

Ο τουρισμός συνεπώς, αποτελεί σημαντική οικονομική δραστηριότητα, και αντιπροσωπεύει περίπου το **7% του ΑΕΠ**, και το **10% της απασχόλησης**. Σε ορισμένες περιοχές της χώρας (π.χ.Κέρκυρα, Ρόδος) ο τουρισμός αντιπροσωπεύει μέχρι και το 60% του ΑΕΠ.

Το 75% της τουριστικής δραστηριότητας της χώρας οφείλεται στον διεθνή τουρισμό με περίπου 13 εκ. αφίξεις ετησίως.

Συγκριτικά, η εικόνα του τουρισμού στον Πλανήτη σύμφωνα με στοιχεία του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού (WTO 1995) ήταν 25.3 εκ συνολικά διεθνείς αφίξεις το 1950, που έφθασαν τα 567.4 εκ. το 1995. Τα 220 εκ από αυτές τις τουριστικές αφίξεις αφορούν την λεκάνη της Μεσογείου. Το 2010 προβλέπεται ότι θα διακινούνται ετησίως και διεθνώς 1 δις τουρίστες.

Μέσα σ' αυτόν τον σοβαρότατο διεθνή ανταγωνισμό , η Ελλάδα αναπτύχθηκε τουριστικά ραγδαία τα τελευταία 20 χρόνια με αρχικό στρατηγικό μοντέλο, την εκμετάλλευση των τριών χαρακτηριστικών της στοιχείων: «**ΗΛΙΟΣ-ΘΑΛΑΣΣΑ-ΠΑΡΑΛΙΑ**» ή στα αγγλικά τα περίφημα τρία S :“**SEA-SUN-SAND**” και στόχευση τον μαζικό τουρισμό.

Η χώρα έχει σήμερα τον υψηλότερο ρυθμό ανάπτυξης των τελευταίων 20 ετών (4.1% το 2002), που αναμένεται να διατηρηθεί υψηλός για αρκετό καιρό.

Ο Τουρισμός απασχολεί περί τις **8000 μεγάλες ξενοδοχειακές επιχειρήσεις** με συνολική δυναμικότητα 600.000 κλινών καθώς και **άλλες 30.000 μικρές επιχειρήσεις ενοικιαζομένων δωματίων** συνολικής δυναμικότητας 500.000 κλινών.

Ομως η τουριστική δραστηριότητα ενεργοποιεί για την υποστήριξη της, άλλες **55.000** περίπου συναφείς επιχειρήσεις(τουριστικά γραφεία ,γραφεία ενοικίασης αυτοκινήτων,σκαφών αναψυχής,ναυλομεσιτικά γραφεία καφετέριες ,εστιατόρια,ξεναγούς κλπ).

Επομένως, ο τουρισμός είναι σημαντικός μοχλός της Ελληνικής οικονομίας.

Η τουριστική ανάπτυξη, βρίσκεται σήμερα σε φάση σταθεροποίησης και ο μαζικός τουρισμός δημιουργεί σημαντικές περιβαλλοντικές πιέσεις, που απειλούν σε πολλές περιοχές την βιωσιμότητα του.

Η κύρια άσκηση των τουριστικών δραστηριοτήτων του μοντέλου

«**ΗΛΙΟΣ-ΘΑΛΑΣΣΑ-ΠΑΡΑΛΙΑ**», πραγματοποιήθηκε στην παράκτια ζώνη, που συγκεντρώνει το 33% του συνολικού πληθυσμού της χώρας σε λωρίδα πλάτους 2 χιλιομέτρων από την ακτή, και το 85% του πληθυσμού της χώρας σε οδική απόσταση μικρότερη των 50 χιλιομέτρων από αυτήν.

Στο ευαίσθητο περιβάλλον των ακτών, όπου υπάρχουν δέλτα ποταμών, λιμνοθάλασσες,υγροβιότοποι, αμμοθίνες, κλειστοί κόλποι ευαίσθητα ενδιαιτήματα σπάνιων ειδών πανίδας κλπ, εκεί όπου υπάρχουν ήδη οι αστικές πιέσεις του μόνιμου πληθυσμού, προστίθενται εποχιακά, και αυτές των τουριστών, επιτείνοντας τα περιβαλλοντικά προβλήματα.

2. ΟΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ, ΚΑΙ ΟΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΜΕΧΡΙ ΤΟ 2010

Οι προοπτικές ανάπτυξης του Τομέα είναι ιδιαίτερα ενθαρρυντικές. Σύμφωνα με την εκτίμηση του Παγκόσμιου Συμβουλίου Τουρισμού και Ταξιδιών, η οποία στηρίζεται στην μέθοδο κατάρτισης των δορυφόρων λογαριασμών του Oxford Economic Forecasting, τα

επόμενα δέκα χρόνια, πρόκειται να γνωρίσει σημαντικούς (ετήσιους) ρυθμούς ανάπτυξης μετρούμενης σύμφωνα με τους ακόλουθους δείκτες:

- 5% στην ζήτηση για αγαθά και υπηρεσίες
- 4,6% συμβολή στο ΑΕΠ του τομέα (άμεση επίδραση) όπου ανεβάζει τον αριθμό των επισκεπτών σε περίπου 19,7 εκατ.
- 2,1% στην απασχόληση (άμεση) στον τομέα
- 2,2% στη συνολική απασχόληση της χώρας
- 4,8% στις επενδύσεις.

Στόχος μας στο Υπουργείο Ανάπτυξης είναι η ανάδειξη του Τουρισμού σε βασική προτεραιότητα και κινητήριο μοχλό της αναπτυξιακής διαδικασίας, και η ενίσχυση της άμεσης και της έμμεσης συνεισφοράς του στο προϊόν, το εισόδημα, την απασχόληση.

Οι ποσοτικοί στόχοι που τίθενται με ορίζοντα επίτευξης το **2010** είναι οι ακόλουθοι:

1. Αύξηση των αφίξεων σε 20 εκ.
2. Αύξηση των εισπράξεων από τον Τουρισμό σε 20 δις.€
3. Αύξηση της Μέσης κατά κεφαλήν δαπάνης σε 1020 € (ποιοτικός τουρισμός).
4. Αύξηση της συμμετοχής του Τουρισμού στο ΑΕΠ κατά 3 τουλάχιστον ποσοστιαίες μονάδες.
5. Αύξηση του απασχολούμενου στον Τουρισμό εργατικού δυναμικού τουλάχιστον κατά 16%.
6. Αύξηση των διανυκτερεύσεων στα ξενοδοχεία σε 87 εκ.
7. Αύξηση των πληροτήτων των ξενοδοχείων των ανεπτυγμένων περιοχών κατά 10 ποσοστιαίες μονάδες

Οι ποιοτικοί στόχοι που τίθενται με ορίζοντα επίτευξης το 2010 είναι οι ακόλουθοι:

1. Καλύτερος συντονισμός όλων των φορέων της «τουριστικής αλυσίδας» και αναβάθμιση της τριμερούς συνεργασίας (κυβέρνηση και τοπική αυτοδιοίκηση, επιχειρήσεις και εργαζόμενοι).
2. Βελτίωση (της ανταγωνιστικότητας) της εικόνας και της θέσης του ελληνικού τουριστικού προϊόντος στις διεθνείς αγορές.
3. Πλήρης τουριστική επιτυχία των μεγαλύτερων τουριστικών γεγονότων.

4. Αναβάθμιση και διαφοροποίηση της τουριστικής προσφοράς.

5. Αναβάθμιση του συνόλου των εγκαταστάσεων και υπηρεσιών που απαρτίζουν την «τουριστική αλυσίδα».

6. Προώθηση των εγκαταστάσεων ειδικής τουριστικής υποδομής καθώς και των οργανωτικών υποδομών.

7. Ενίσχυση της «επιχειρηματικής κουλτούρας» και της επιχειρηματικότητας.

8. Συστηματική ενίσχυση του τουριστικού προϊόντος με το συγκριτικό πλεονέκτημα του πολιτιστικού μας αποθέματος.

9. Επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου των ανεπτυγμένων κυρίως περιοχών.

Για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του τουρισμού, πρέπει αφενός το ελληνικό τουριστικό προϊόν να κερδίζει όλο και μεγαλύτερο μερίδιο από τη διεθνή τουριστική αγορά (δράσεις ενίσχυσης της ζήτησης) και αφετέρου να αναβαθμίζεται η ποιότητα της προσφοράς του (δράσεις ενίσχυσης της προσφοράς), να εμπλουτίζεται και να διαφοροποιείται (σε σχέση με τα προϊόντα των ανταγωνιστών), να ενσωματώνει ένα όλο και μεγαλύτερο μέρος της εγχώριας παραγωγής προϊόντων και υπηρεσιών, μέσα από την ενίσχυση του ρόλου του ανθρώπινου δυναμικού και της επιχειρηματικότητας, και τον εκσυγχρονισμό των δομών της δημόσιας διοίκησης καθώς και των μηχανισμών άσκησης της τουριστικής πολιτικής.

Δραστηριότητες τουριστών

Οι κύριες δραστηριότητες των τουριστών είναι: α) το rafting όπου είναι η κατάβαση ποταμού με φουσκωτή βάρκα 6 έως 8 ατόμων, β) το trekking όπου πρόκειται για πεζοπορία σε ειδικές διαδρομές μέσα στη φύση, γ) το canoe kayak όπου είναι η κατάβαση ποταμών με μικρά αλλά ευρύχωρα και πολύ άνετα κανό, μίας ή δύο θέσεων, δ) η αναρρίχηση όπου γίνεται σε βράχους, με έμπειρους αναρριχητές και με επιλογή του βαθμού δυσκολίας ανάλογα με τις δυνατότητες των συμμετεχόντων, ε) το rappel είναι η κατάβαση απότομων βράχων με την χρήση αναρριχτικού εξοπλισμού, ζ) το mountain bike όπου δεν πρόκειται για μια βόλτα με το ποδήλατο αλλά για μια δραστηριότητα με σημαντικό βαθμό δυσκολίας, η) το canyoning είναι το πέρασμα φαραγγιού όπως είναι το ελληνικό όνομα ου αθλήματος, περιλαμβάνει συνδυασμό διαφόρων αθλημάτων, όπως πεζοπορία, αναρρίχηση, κατάβαση βράχων, πέρασμα ποταμού και κολύμπι, θ) το parapente όπου πρόκειται για την απογείωση από βουνά που πληρούν τις κατάλληλες προϋποθέσεις και πτήση με αλεξίπτωτο προς συγκεκριμένο χώρο προσγείωσης, τέλος ι) προγράμματα extreme δραστηριοτήτων

Δραστηριότητες τουριστών στην Λέσβο

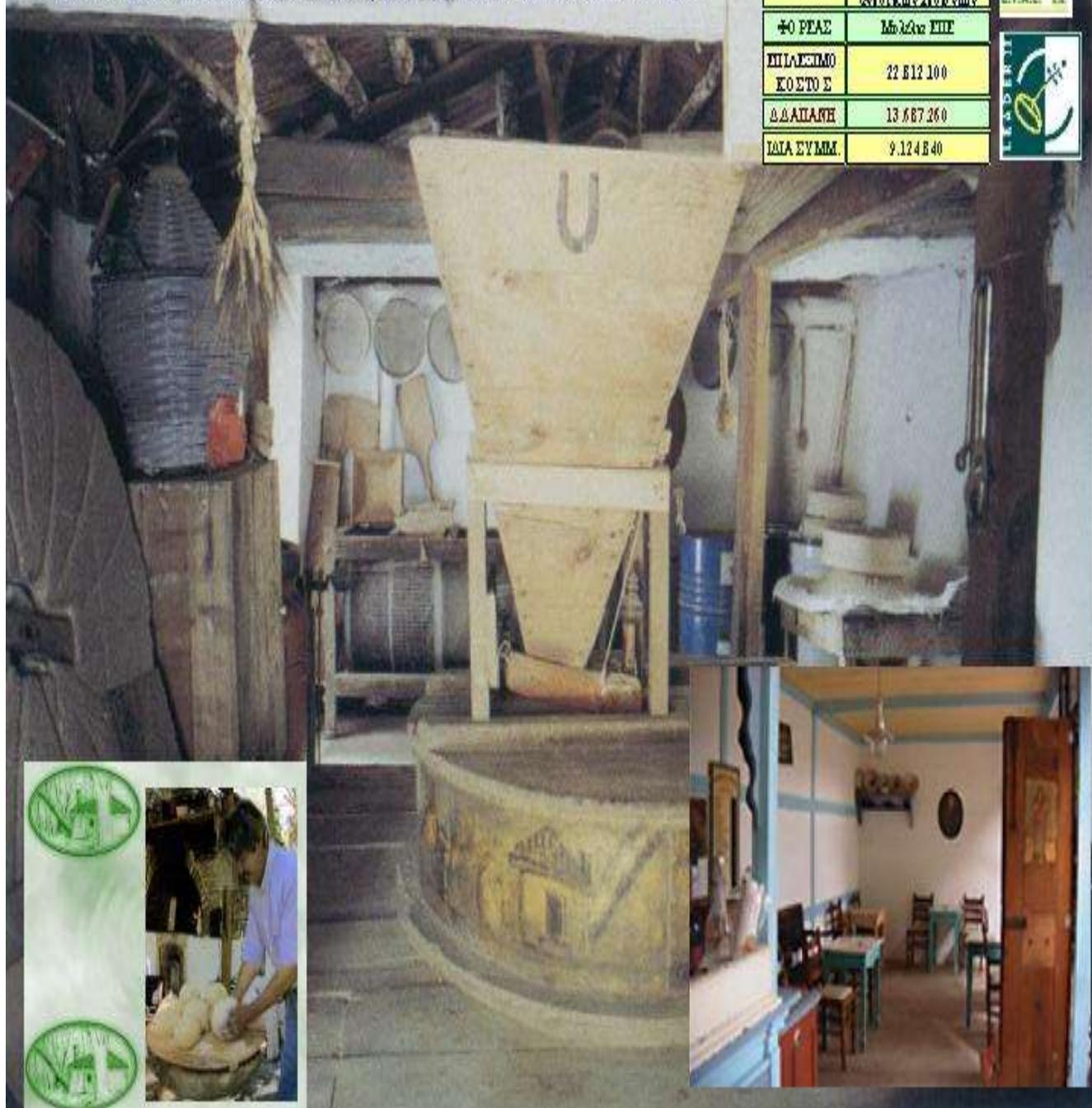
Όταν ένας τουρίστας επισκέπτεται την Λέσβο το πρώτο πράγμα που τον εντυπωσιάζει όταν έρχεται με το καράβι είναι η άποψη της πόλης της Μυτιλήνης (η οποία είναι χτισμένη κατά μήκος της παραλίας επάνω σε εφτά λόφους). Μετά τον ενθουσιάζει , τον εντυπωσιάζει η αρχιτεκτονική που παρατηρεί στα παλιά σπίτια που υπάρχουν σε μεγάλο αριθμό μέσα στην πόλη αλλά και σε όλα τα χωριά του νησιού. Το κάστρο της Μυτιλήνης και τα μουσεία του Τεριάντ και του παραδοσιακού, γνωστού, λαϊκού ζωγράφου Θεόφιλου αποτελούν και αυτά αξιοθέατα για τους τουρίστες πριν από την εξόρμησή τους στις διάφορες περιοχές του νησιού εκτός πόλης, όπως είναι ο Μόλυβος, η Ερεσσός, τα Βατερρά , η Πέτρα, η Άναξος και πολλά άλλα όπου υπάρχουν πολύ αξιόλογες παραλίες. Επίσης κίνητρο ερχομού είναι τα παραδοσιακά ουζερί και οι ταβέρνες για να γευτούν το γνωστό ούζο Μυτιλήνης, τα φρεσκοτάτα ψάρια και τα παραδοσιακά φαγητά και γλυκά του νησιού. Επιπλέον η Αγιάσος, η Πέτρα και ο Μανταμάδος αποτελούν πόλο έλξης των περιηγητών εξαιτίας των εκκλησιών με τις θαυματουργίες εικόνες που υπάρχουν. Ένας άλλος λόγος είναι τα αξιόλογα μοναστήρια όπως του Αγ. Ραφαήλ, του Υψηλού, του Αγ. Ιγνατίου κ.ά. Τα αρχαία που υπάρχουν στην Άντισσα και οι θερμές, ιαματικές και φυσικές πηγές είναι ακόμα μια αφορμή για να επισκεφτούν την Λέσβο. Δύο από τα πιο τρανταχτά κίνητρα για να έρθει κανείς στο νησί είναι η περιοχή της Καλλονής γιατί εκεί φωλιάζουν ή διέρχονται είδη πουλιών που χαρακτηρίζονται απειλούμενα και / ή μη συνήθη για την Ελλάδα όσο και για την Ευρώπη και η περιοχή του Σιγρίου όπου εκεί υπάρχει το γνωστό Απολιθωμένο Δάσος της Λέσβου το οποίο είναι μοναδικό στην Ελλάδα και στην Ευρώπη (και μουσείο Φυσικής Ιστορίας).

**ΜΥΛΕΛΙΑ - ΞΕΚΙΝΗΣΑΝ ΑΠΟ ΤΗ ΛΕΣΒΟ ΚΑΙ ΕΦΤΑΣΑΝ ΣΤΗΝ
ΕΥΡΩΠΗ...
ΜΙΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑ - Η «ΑΓΡΟΙΚΙΑ» ΓΙΑ ΤΟΝ
ΤΟΥΡΙΣΜΟ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ, ΚΑΙ ΤΕΛΙΚΑ ΤΗ ΓΕΥΣΗ ΜΑΣ...**

ΚΥΔΙΚΟΣ	05-25-00-02
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΡΓΟΥ	"Έξοχο αναψήφισμα παλιών γραβιανών" - Χώρος προς βόλτες, προώθηση και πώληση συντομεών προϊόντων
ΦΟΡΕΑΣ	Μελέτα ΕΠΕ
ΠΡΟΒΛΕΠΟ ΚΟΣΤΟΣ	22.812.100
Δ.Δ.ΑΠΑΡΧΗ	13.687.260
ΙΔΙΑ ΣΥΜΜ.	9.124.840

1. ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΠΕΡΙΟΧΗΣ – ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΙΜΟΙ ΠΟΡΟΙ

ΓΕΝΙΚΑ

Η εργασία μου έχει ως κύριο αντικείμενο τον αγροτουρισμό και οικοτουρισμό στη Λέσβο νησί της Σαπφούς, του Μυριβήλη και του Ελύτη. Η Λέσβος είναι ακριτικό νησί και είναι το τρίτο σε μέγεθος της Ελλάδας και έχει περίπου 95000 κατοίκους. Η κύρια ασχολία των κατοίκων είναι ως επί το πλείστον αγρότες. Ο αγροτουρισμός και οικοτουρισμός βρίσκονται στην αρχή της ανάπτυξής τους αξιοποιώντας όλους τους δυνατούς πόρους που προέρχονται από το Γ΄ Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης. Θεωρώ ότι είναι ένα από τα ωραιότερα νησιά του Αιγαίου και νιώθω υπερήφανη που κατάγομαι από αυτό.

1.1 Φυσικό Περιβάλλον

Το κυριότερο χαρακτηριστικό του φυσικού περιβάλλοντος της Λέσβου είναι η σχετικά μεγάλη έκταση της για νησί, η ύπαρξη ηφαιστειογενών πετρωμάτων στην Βορειοδυτική της πλευρά, καθώς και το έντονο ανάγλυφο και η γειτνίαση με τους ορεινούς όγκους της Τουρκίας στα ανατολικά της, χαρακτηριστικά που δημιουργούν μια ποικιλία, τόσο στην τεκτονική του νησιού, όσο και στα κλιματικά χαρακτηριστικά και το γεωλογικό του υπόβαθρο, με τελικό αποτέλεσμα την στενή συνύπαρξη ποικίλων τύπων οικοσυστημάτων και οικοτόνων (σύνορα δύο διαφορετικών τύπων οικοσυστημάτων).

Το φυσικό περιβάλλον διαφοροποιείται σημαντικά στη Λέσβο μια και αυτή διακρίνεται ουσιαστικά σε τρεις βιοκλιματικές ζώνες.

Όμως, το περιβάλλον αυτό έχει κατά κάποια έννοια μια καθορισμένη ταυτότητα που συνήθως συλλαμβάνεται απλά ως τοπίο. Οι τρέχουσες θεσμικές και άλλες αξιολογήσεις έχουν προσδιορίσει την αξία του και έχουν σχεδόν σε όλη την Λέσβο χωροθετήσει σε γενικές γραμμές τα αξιόλογα εκείνα στοιχεία της που χρήζουν απόλυτης προστασίας.

Η Λέσβος, πλην λίγων εξαιρέσεων, περιλαμβάνει ένα σύστημα από οικοτόπους του Αιγαίου, όπου διατηρείται το φυσικό περιβάλλον με σχετικά ακόμα μικρές αλλοιώσεις. Το κυριότερο πρόβλημα σε σχέση με το φυσικό περιβάλλον εντοπίζεται στις περιοχές, όπου αναπτύχθηκαν άναρχα και παρόδια οικονομικές δραστηριότητες του

χονδρεμπορίου και των βιοτεχνικών – επαγγελματικών εργαστηρίων, καθώς και στις πιέσεις που ασκούν σ' αυτό τα αστικά και βιοτεχνικά απόβλητα κυρίως ελαιοτριβείων και τυροκομείων.

Επίσης, πρόβλημα σε σχέση με το φυσικό περιβάλλον εντοπίζεται στις περιοχές, όπου θα προταθούν οι ήπιες τουριστικές δραστηριότητες και θα απαιτηθεί ένα επίπεδο υποδομών και εγκαταστάσεων για την ανάδειξη, προστασία και διατήρηση της κληρονομιάς των πολιτιστικών και φυσικών ιδιαιτεροτήτων. Η μετατροπή του φυσικού – πολιτιστικού προϊόντος σε οικονομικά κρίνεται αναγκαίο να διέπεται από κανόνες καθορισμού του βαθμού επέμβασης – ηπιότητας, σε σχέση με την φυσιογνωμία και την υπό ευρύτερη έννοια, φέρουσα ικανότητα της περιοχής.

1.1.1 Αβιοτικό Περιβάλλον – Φυσιογραφία – Γεωμορφολογία, Γεωλογία, Αξιόλογες μορφολογικές διαπλάσεις, σχηματικοί και άλλοι φυσικοί πόροι

1.1.1.1 Γεωμορφολογικά στοιχεία

Η νήσος Λέσβος είναι το μεγαλύτερο νησί του Ανατολικού Αιγαίου με έκταση 1630 Km² και ανάπτυγμα ακτών 320 Km.

Γεωμορφολογικά η Λέσβος είναι στην μεγαλύτερη έκταση της πεδινή – ημιορεινή. Στο βόρειο και πλέον ορεινό τμήμα του νησιού δεσπόζει το βουνό Λεπέτυμνος με ύψος 968 m (κορυφή προφήτη Ηλία), ο Όρδυμνος στο δυτικό. Οι σπουδαιότερες πεδινές εκτάσεις είναι της Γέρας και της Καλλονής.

Η Λέσβος παρουσιάζει μια πολύπλοκη γεωλογική κατασκευή στην οποία παίρνουν μέρος από κάτω προς τα πάνω: α) Η αυτόχθον σειρά των προαλπικών κι αλπικών σχηματισμών, β) Το τεκτονικό ηφαιστειογενές κατάλυμα, γ) Το τεκτονικό οφιολιθικό κάλυμμα και δ) οι μεταλλικοί σχηματισμοί.

Στο Ν.Α. τρίγωνο του νησιού επικρατούν οι μεταμορφωσιγενείς σχηματισμοί με δύο τύπους υποθέματος διαφορετικούς μεταξύ τους, τους κρυσταλλικούς ή ημικρυσταλλικούς ασβεστόλιθους που δίνουν καρστικά εδάφη και τους σχιστόλιθους που δίνουν ορφνά εδάφη ελαφρά όξινα (pH 6,5).

Στα Νότιο τμήμα του νησιού και δυτικά του όρους Όλυμπος επικρατούν οι σχηματισμοί της οφιολιθικής σειράς που δίνουν ορφνά εδάφη βασικής αντίδρασης (pH 7,5-8).

Στο κεντρικό και ΒΔ τμήμα του νησιού διακρίνονται ηφαιστειακοί σχηματισμοί. Τα εδάφη που αναπτύσσονται στο υπόθεμα αυτό έχουν υποστεί ισχυρή διάβρωση από ανθρωπογενείς επιδράσεις (βοσκή κλπ).

1.1.1.2 Γεωλογικά Μνημεία – Ηφαιστειακοί Γεώτοποι – Αξιόλογες Μορφολογικά Διαπλάσεις

Η περιοχή του Αιγαίου, αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα αποθέματα της Γης, με μοναδική αξίας και σπουδαιότητας Φυσικά Μνημεία, αποτέλεσμα έντονων γεωτεκτονικών διεργασιών που ακόμη και σήμερα βρίσκονται σε εξέλιξη καθώς αποτελεί ένα από τα πλέον ενεργά τμήματα του φλοιού της υδρογείου.

Η Λέσβος κατέχει σημαντικό κομμάτι από την γεωλογική εξέλιξη του αρχιπελάγους. Αδιάψευστες μάρτυρες υπάρχουν πολυάριθμοι ανενεργά ηφαίστεια, σημαντικές απολιθωματοφόρες θέσεις φυτών και ζώων του παρελθόντος, σπήλαια, στενές κοιλάδες και μικρά φαράγγια, θερμές πηγές, μεγάλα γεωλογικά ρήγματα κλπ. Όλες αυτές οι θέσεις που με ένα όνομα ονομάζονται Γεώτοποι και στις οποίες είναι καταγεγραμμένη η γεωλογική ιστορία της κάθε περιοχής παρουσιάζουν ξεχωριστή σημασία, τόσο επιστημονική, όσο και αισθητική. Οι Γεώτοποι μπορούν να αποτελέσουν περιοχές με αξιόλογο τουριστικό ενδιαφέρον. Θα μπορούσε λοιπόν ο χώρος της Λέσβου να χαρακτηριστεί ως ένα φυσικό ανοικτό Εργαστήριο – Μουσείο.

Η πλούσια ηφαιστειακή ιστορία του νησιού έχει δημιουργήσει εντυπωσιακά τοπία και πλήθος ηφαιστειακών γεώτοπων οι οποίοι αφθονούν στην Κεντρική, Βόρεια και Δυτική Λέσβο και εντυπωσιάζουν με τον όγκο, την μορφή και την πολύπλοκη κατασκευή τους τον επισκέπτη της Λεσβιακής φύσης και κυρίως στις περιοχές των Δήμων Μήθυμνας, Πέτρας, Μανταμάδου και Καλλονής.

- Απολιθωμένο Δάσος Σιγρίου

Στη δυτική Λέσβο, στην περιοχή Σίγρι βρίσκεται ένα από τα ωραιότερα φυσικά μνημεία της χώρας μας, το Απολιθωμένο Δάσος Λέσβου, μοναδικό σε ολόκληρο τον κόσμο. Δημιουργήθηκε πριν από 16 με 21 εκατομμύρια χρόνια, όταν ηφαιστειακή λάβα κάλυψε τα δάση της περιοχής και οδήγησε σε τέλεια απολίθωση τους φυσικούς οργανισμούς της εποχής εκείνης.

Οι μεγαλύτερες συγκεντρώσεις απολιθωμένων κορμών βρίσκονται σε περιοχές των πρώην Κοινοτήτων Σιγρίου και Άντισσας και του Δήμου Ερεσού, στις θέσεις Μπάλη Αλώνια, Χαμανδρούλα, Νησιώπη ή Μεγαλονήσι, λίμενα, Σρακήνα, κοιλάδα Τσιγλιώντα και Λάψαρνα. Μικρότερες συγκεντρώσεις συναντιούνται στις περιοχές Χιδήρων, Μεσοτόπου, Μολύβου, Πλιχνίτου και Άγρας (Μάκαρα, Αποθήκα).

Οι επιστήμονες που μελέτησαν το Απολιθωμένο Δάσος αναφέρονται στη μοναδικότητά του και στη μεγάλη επιστημονική του αξία, καθώς αποτελεί ένα ολοκληρωμένο οικοσύστημα δάσους που απολιθώθηκε ακριβώς στο μέρος όπου βρίσκεται σήμερα και διατηρήθηκε σε άριστη κατάσταση έως τις μέρες μας, παρέχοντας πληροφορίες για τη χλωρίδα και το κλίμα της εποχής εκείνης, καθώς και για τις γεωλογικές αλλαγές που διαμόρφωσαν τη σημερινή γεωμορφολογία της περιοχής.

Το πάρκο του Απολιθωμένου Δάσους

Η Διεύθυνση Δασών Λέσβου στη θέση Μπάλη Αλώνια του Δ/Δ Σιγρίου δημιούργησε μέσα στο απολιθωμένο δάσος ένα πάρκο συνολικής έκτασης 286 στρεμμάτων, που αποτελεί μοναδικό μνημείο σε παγκόσμιο επίπεδο. Εκεί έχουν γίνει παραμβάσεις για τη συντήρηση, την ανάδειξη και την προστασία των απολιθωμένων κορμών. Σε καμία άλλη περιοχή του πλανήτη δεν υπάρχουν τόσο πολλοί όρθιοι απολιθωμένοι κορμοί. Οι μεγάλοι ιστάμενοι κορμοί σεκόγιας φτάνουν σε ύψος τα 7,10 μέτρα, με διάμετρο μέχρι 2,60 μέτρα και περίπου μέχρι 8,50 μέτρα, ενώ ο μεγαλύτερος κατακείμενος κορμός κωνοφόρου δένδρου έχει μήκος μεγαλύτερο των 20 μέτρων. Δεκάδες άλλοι ιστάμενοι και κατακείμενοι κορμοί κωνοφόρων δένδρων υπάρχουν σε όλη την έκταση του πάρκου, σε ποικίλες αποχρώσεις του κόκκινου, του κίτρινου και του καστανού, του πράσινου και του μαύρου. Ακόμη, εντυπωσιακές είναι οι γιγαντιαίες ρίζες που αποκαλύφθηκαν και ήταν ικανές να στηρίξουν αυτά τα πελώρια δένδρα.

Η επίσκεψη στο πάρκο: Σε μια ολόκληρη βουνοπλαγία διαμορφώθηκαν ειδικά μονοπάτια, συνολικού μήκους 3,5 Km, τα οποία ο επισκέπτης υποχρεούται να ακολουθεί, εάν θέλει να περιηγηθεί το πάρκο. Τα ειδικά κίσκια που υπάρχουν διάσπαρτα στο πάρκο, καθώς και το αναψυκτήριο προσφέρουν ξεκούραση στον επισκέπτη.

Για τους λάτρεις της πεζοπορίας, της ορειβασίας και της αναρρίχησης σε ολόκληρο το βορειοδυτικό τμήμα του νησιού, υπάρχουν ειδικά διαμορφωμένες πεζοπορικές διαδρομές, με πινακίδες στα ιδιαίτερα σημεία ενδιαφέροντος.

Στο Σίγρι έχει κατασκευαστεί υπερσύγχρονο Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Απολιθωμένου Δάσους Λέσβου και δίπλα του έχει δημιουργηθεί πρότυπο Γεωπάрко.

ΣΤΑΔΙΟ Σ	03-05-00-06	03-05-00-06	07-01-01-01
ΠΕΡΙΓΡΑ-Η ΕΡΓΟΥ	Γεω-Πάρκο απολιθωμένου δάσους	Τα μονοπάτια της Ελιάς	ΔΙΑΚΡΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΦΙΔΑΔΑ
ΦΟΡΕΑΣ	Μονοπάτι φυσικής ιστορίας	Μονοπάτι φυσικής ιστορίας	ΛΕΣΒΟΣ-ΣΤΑΛ Α.Σ
ΠΙΣΤΩΣΙΜΟ ΚΟΣΤΟΣ	22.000.000	55.000.000	33.100.000
ΔΑΠΑΝΗ	13.200.000	33.000.000	23.501.000
ΙΔΙΑ ΣΥΜΜ.	8.800.000	22.000.000	9.599.000

Το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας και το Απολιθωμένο Δάσος Λέσβου αποτελούν ένα από τους κύριους μοχλούς ανάπτυξης της Λέσβου. Η παρεμβάσεις της Κ.Πρωτοβουλίας LEADER έρχονται συμπληρωματικά να τονίσουν την σημασία της μοναδικότητας, της συνεργασίας φορέων, της επίτευξης φιλόδοξων στόχων και σχεδίων όπως η δημιουργία του Γεω-πάρκου όπου ένα «χέρσο χωράφι» πλάι στο Μουσείο στο Σίγρι έγινε πόλος έλξης με την ανάδειξη των Απολιθωμάτων του και συμπλήρωμα της μουσειακής συλλογής.

Τα «Μονοπάτια της Ελιάς, μια πρότυπη δικτύωση φυσικών περιπατητικών διαδρομών σε όλη τη Λέσβο με μοναδική φυσιογνωμία και προσεκτική περιβαλλοντική παρέμβαση.

Η Διακρατική Συνεργασία με τα εξαιρετικά μέχρι σήμερα αποτελέσματα της δημιουργίας του Ευρωπαϊκού και σύντομα παγκόσμιου Δικτύου "European Geo-Parks" ένα δίκτυο του οποίου το καταστατικό υπεγράφη στη Λέσβο και πρόσφατα τέθηκε υπό την Αιγίδα της UNESCO.

Με λίγα λόγια τα αποτελέσματα μιας πολύχρονης συνεργασίας σε τοπικό επίπεδο που στοχεύει στην ανάδειξη όχι μόνο της πιο απομακρυσμένης περιοχής της Λέσβου αλλά στην ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑ της Λέσβου και στη ποιοτική Τουριστική αναβάθμιση.

- Σπήλαια και Καρστικά Φαινόμενα στη Λέσβο – Καταρράκτες

Τα σπήλαια και τα καρστικά φαινόμενα στη Λέσβο είναι μικρά, αν και υπάρχουν μερικά με μήκος που κυμαίνεται από 10m έως 25m. Τα πιο αξιοσημείωτο σπήλαιο, με εξερευνημένο μήκος 92m βρίσκεται κοντά στη Μυχού, ενώ στην Αγιάσο λόγω της γεωλογικής της δομής, υπάρχουν συνολικά 20 σπήλαια και 10 φρέατα.

Τέλος στη Λέσβο εντοπίζονται γεωμορφολογικές καταπτώσεις του αναγλύφου που δημιουργούν καταρράκτες. Τέτοια σημεία εντοπίζονται στη Μανικάσα Μανταμάδου, στις Πηγές Φέσσας Βασιλικών στη Πτερούντα, στα Παράκοιλα κλπ.

1.1.1.3 Θερμές Πηγές - Ιαματικά Λουτρά

Στην Λέσβο και ιδιαίτερα στο ανατολικό ήμισυ υπάρχει μεγάλος αριθμός θερμών πηγών συνήθως κοντά στην θάλασσα ή σε μικρή απόσταση από αυτήν.

Από Βορρά προς Νότο συναντούμε τις κάτωθι πηγές:

- 1) Εφθαλούς, Χλωρονατριούχος θερμοκρασίας 46-48° C
- 2) Αργένου, θερμοκρασίας 51-81° C
- 3) Λουτρόπολης Θερμής, Σιδηροκαλιούχος θερμοκρασίας 40,5-47° C
- 4) Κουρτζή (Μυτιλήνη), Χλωρονατριούχος θερμοκρασίας 35° C
- 5) Κόλπος Γέρας (Θέρμα), Χλωρονατριούχος θερμοκρασίας 38,5-40° C
- 6) Αγ. Ιωάννη Λισβορίου, Χλωρονατριούχος θερμοκρασίας 66,5-70° C
- 7) Πολιχνίτου, Χλωρονατριούχος θερμοκρασίας 30-87,5° C
- 8) Παναγιά Κρυφτή (Πλωμαρίου), θερμοκρασίας 48° C

Εκτός των γνωστών θερμών πηγών έχουν αναφερθεί και τρεις επί πλέον πηγές, που λόγω θερμοκρασίας πρέπει να συμπεριληφθούν στην κατηγορία των θερμοπηγών. Αυτές είναι: α) στα Λουτρά Μυτιλήνης παράκτια υφάλμυρη πηγή στη θέση Ζεστά Νερά θερμοκρασίας 23° C, β) οι καρστικές πηγές της Λάρσου, θερμοκρασίας 23,2° C και γ) η πηγή Γερακαρίου στις δυτικές παρυφές της Καλλονής θερμοκρασίας 25° C.

Από τις παραπάνω πηγές, αυτές της Εφθαλούς, Θερμής, Γέρας, Λισβορίου και Πολιχνίτου χρησιμοποιούνται από το κοινό, κυρίως

για ιαματικούς λόγους με κάποιες εγκαταστάσεις
**Λουτροθεραπείας. Οι πηγές Πολιχνίτου και Θέρμα (Γέρας) έχουν
αξιοποιηθεί επίσης για** θερμοκηπιακές καλλιέργειες, ενώ στην περιοχή Αργένου
γίνονται, από την ΔΕΗ βαθιές γεωτρήσεις με προοπτική να χρησιμοποιηθεί το πεδίο για
παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας.

1.1.1.4 Αλυκές

Βασικές πλουτοπαραγωγικές πηγές, που απασχολούν εποχιακά πολλούς εργαζόμενους
και παράγουν αρκετούς τόνους άλατος, είναι οι Αλυκές Καλλονής και οι Αλυκές
Πολιχνίτου δικαιοδοσίας των Ελληνικών Αλυκών Α.Ε. Ο παρακάτω πίνακας δίνει την
ταυτότητα αυτών:

ΑΛΥΚΗ	ΕΚΤΑΣΗ (στρ.)	ΔΥΝΑΜΙΚΟΤΗΤΑ (τόνοι)	ΕΞΑΤΜΙΣΗ- ΒΡΟΧΟΠΤΩΣΗ	
			Μέσες τιμές επί μακράς περιόδου σε mm ύδατος	
			Ετήσια	Καλλ. Περίοδου
Καλλονής	2360	40000	2018-482	1790-160
Πολιχνίτος	600	10000	2018-482	1790-160

Πηγή: Ελληνικές Αλυκές Α.Ε.

Η Αλυκή Καλλονής είναι η τρίτη σε έκταση στην Ελλάδα και αντλεί, όπως και αυτή του
Πολιχνίτου, νερό από τον κόλπο Καλλονής. Περιμετρικά περιβάλλονται από το Απρίλιο
μέχρι τον Οκτώβριο. Απασχολείται μόνιμο προσωπικό έως 8 άτομα και εποχιακό έως
και 40 άτομα. Αποτελούν ένα ιδιαίτερο κλάδο της τοπικής οικονομίας. Τα τελευταία
χρόνια οι αλυκές υπολειπόμενες, ενώ μετά τα πρόσφατα έργα αναβάθμισης που είναι
σε εξέλιξη αναμένεται αύξηση της παραγωγής.

Πρόσφατα έχει δρομολογηθεί η δημιουργία Μουσείου Άλατος στις Αλυκές Πολιχνίτου.

1.1.2 Βιοτικό Περιβάλλον, Φυσικά Οικοσυστήματα – Οργανισμοί

Η Λέσβος λόγω της γεωμορφολογίας της δεν παρουσιάζει έντονες κατακόρυφες διαδοχές βλάστησης. Η σύνθεση της φυσικής βλάστησης από βιοκλιματική άποψη, ανήκει στον ύφυγρο βιοκλιματικό όροφο με χειμώνα στη μεγαλύτερη έκταση θερμό. Σε ορεινότερες περιοχές ο χειμώνας χαρακτηρίζεται ήπιος, ενώ στις βουνοκορφές του Λεπέτυμνου και του Ολύμπου ο χειμώνας γίνεται δριμύς.

1.1.2.1 Βλάστηση – Οικολογικές ενότητες – Χρήσεις Γης

- ✓ Αναφορικά με τις οικολογικές ενότητες που απαντώνται στη Λέσβο, συνοπτικά παρουσιάζονται οι ακόλουθες:
- ✓ Δάση τραχείας Πεύκης
- ✓ Δάση μαύρης Πεύκης
- ✓ Δρυοδάση
- ✓ Αγροτικά οικοσυστήματα
- ✓ Σπάνια Χλωρίδα

1.1.2.2 Η πανίδα της Λέσβου

Για την πανίδα της Λέσβου τα παλαιότερα στοιχεία είναι αποσπασματικά και βασίζονται σε ευκαιριακή συλλογή στοιχείων. Ειδικά για την ορνιθοπανίδα όμως, υπάρχουν νέα στοιχεία και μελέτες με βάση τα οποία συγκεκριμένες περιοχές έχουν καταγραφεί σαν περιοχές SPA (σημαντικές για πουλιά περιοχές της Ευρώπης).

Ειδική αναφορά σε σημαντικά είδη πανίδας και των βιοτόπων τους

- Μεσογειακή φώκια *Monachus monachus*
- Βίδρα *Lutra lutra*
- Ασιατικός Σκίουρος, Γαλλιά *Sciurus anomalus*
- Κηπομυγαλή της Λέσβου *Crocidura lasia*
- Μαυροπελαργός *Ciconia nigra*
- Φοινικόπτερο *Phoenicopterus ruber*
- Καστανόχηννα *Tadorna ferruginea*

- Κιρκινέζι *Falco naumanni*
- Αιγαιόγλαρος *Larus auduini*
- Τουρκοτσοπανάκος *Sitta krupperi*
- Σμυρνοσίγλωνο *Emberiza cineracea* και Σκουρόβλαχος *Emberiza caesia*
- Μεσαίος Δρυοκολάπτης *Dendrocopus medius*

1.1.3 Ιδιαίτερα περιβαλλοντικά – οικολογικά χαρακτηριστικά περιοχής

1.1.3.1 Σημαντικοί βιότοποι NATURA 2000 και CORINE – Biotopes

Η μελέτη μιας νησιωτικής περιοχής, απαιτεί μια πιο μακροσκοπική προσέγγιση η οποία θα πραγματεύεται ολόκληρο το νησί ως μια εννιαία γεωγραφική ενότητα. Η μικρή απόσταση μεταξύ των βιοτόπων – υγροτόπων και η ταυτόχρονη θέση τους επί των κύριων μεταναστευτικών διαδρόμων διαφόρων ειδών πουλιών που διέρχονται από την Λέσβο, υποδεικνύει επίσης μια ταυτόχρονη συνολική εξέταση των βιοτόπων του νησιού.

Η νοτιοανατολική και κεντρική Λέσβος χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη ενός εκτεταμένου και σύνθετου συστήματος θαλάσσιων και παράκτιων υγροτόπων οι οποίοι έχουν ενταχτεί στον Εθνικό Κατάλογο των προτεινομένων περιοχών προς ένταξη στο δίκτυο NATURA 2000. Ομοίως, στον ίδιο κατάλογο περιλαμβάνεται και το χερσαίο ορεινό οικοσύστημα του Όρους Όλυμπος κυρίως λόγω του βοτανικού ενδιαφέροντός του. Επιπλέον, στην δυτική χερσόνησο της νήσου, στη περιοχή Σιγρίου, βρίσκεται το απολιθωμένο δάσος της Λέσβου το οποίο προστατεύεται από τη Συνθήκη της Βαρκελώνης και του οποίου η ιδιαιτερότητα το κατατάσσει επίσης στον Εθνικό Κατάλογο των προτεινομένων περιοχών προς ένταξη δίκτυο NATURA 2000.

Αξίζει επίσης να αναφερθεί η ένταξη των παραπάνω βιοτόπων στο κατάλογο των περιοχών με βάση τα κριτήρια αξιολόγησης CORINE – Biotopes της ΕΟΚ (1991) για την ανάδειξη των σημαντικότερων ελληνικών βιοτόπων.

Στην Λέσβο περιλαμβάνονται τρεις (3) περιοχές του δικτύου NATURA 2000. Πρόκειται για τον Κόλπο Καλλονής Λέσβου με κωδικό GR:A4110004, η Δυτική χερσονήσος – Απολιθωμένο Δάσος Λέσβου με κωδικό GR:A4110003 και ο Κόλπος Γέρας, Έλος Ντίπι και Όρος Όλυμπος με κωδικό GR:A4110005. Στον παρακάτω πίνακα δίνονται για την κάθε περιοχή οι γεωγραφικές συντεταγμένες, η έκταση και το υψόμετρο (μέσο, ελάχιστο

και μέγιστο) όπως περιέχονται στην Τυποποιημένη Μορφή Δεδομένων (ΤΜΔ) του δικτύου NATURA 2000.

Βιότοπος	Γεωγραφικό Μήκος	Γεωγραφικό Πλάτος	Επιφάνεια (ha)	Υψόμετρο (m)		
				Μέσο	Max	Min
Κόλπος Καλλονής	26° 13'	39° 10'	14500	5	100	-40
Δυτική Χερσόνησος - Απολιθωμένο Δάσος	25° 59'	39° 13'	16100	370	799	-50
Κόλπος Γέρας, Έλος Ντίπι και Όρος Όλυμπος	26° 26'	39° 4'	8500			

ΚΩΔΙΚΟΣ	04-01-00-01
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΡΓΟΥ	Εργαστήριο κεραμικής
ΦΟΡΕΑΣ	Γεροντιόση Δέσπονα
ΕΠΙΒΕΒΛΗ ΚΟΣΤΟΣ	8.742.000
Δ. ΔΑΠΑΝΗ	5.245.200
ΙΔΙΑ ΣΥΜΜ.	3.496.800

E.T.A.L. A.E.
E.T.A.L. S.A.

LEADER

Η ΚΕΡΑΜΙΚΗ ΤΕΧΝΗ ΑΠΟΤΕΛΕΙ ΜΙΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΙΣΧΥΡΕΣ ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΤΗΣ ΛΕΣΒΟΥ, Η ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ ΕΠΙΚΕΝΤΡΩΘΗΚΕ ΣΤΗΝ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΩΝ-ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΩΝ ΜΕ ΣΤΟΧΟ ΤΟΝ ΕΚΣΥΝΧΡΟΝΙΣΜΟ, ΤΗΝ ΤΑΥΤΟΠΟΙΗΣΗ, ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΞΩΣΤΡΕΦΗ ΔΥΝΑΜΙΚΗ ΤΩΝ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ.

2. ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ ΑΠΟ ΚΟΙΝΟΤΙΚΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΣΤΗΡΙΞΗΣ

2.1 LEADERI

2.1.1 Τεχνική Βοήθεια για την Αγροτική Ανάπτυξη

Στα πλαίσια του ΜΕΤΡΟΥ 1 έγιναν οι εξής ενέργειες:

1. Η Ένωση Αγροτικών Συν/σμών Λέσβου (ΕΑΣ Λέσβου) παρήγαγε ένα τηλεοπτικό σπότε για τη διαφήμιση του λεσβιακού ελαιόλαδου, προχώρησε στην παραγωγή διαφημιστικού φυλλαδίου για το λεσβιακό ελαιόλαδο, στη δειγματοδιανομή λεσβιακού ελαιόλαδου και σε παραγωγή ραδιοφωνικών μηνυμάτων. Επίσης στελέχωσε τουριστικό της γραφείο με ειδικό σύμβουλο για θέματα αγροτουρισμού.
2. Η ΤΕΔΚ Νομού Λέσβου δημιούργησε γραφείο υποστήριξης των Ο.Τ.Α. της Λέσβου σε θέματα ανάπτυξης.
3. Η ΕΤΑΛ Α.Ε. ανέθεσε μελέτη για την αποξήρανση - αξιοποίηση του τυρογάλακτος των τυροκομείων της Λέσβου.
4. Η ΕΤΑΛ Α.Ε. κάλυψε μέρος των δαπανών για την τεχνική στήριξη του προγράμματός της.

2.1.2 Επαγγελματική Κατάρτιση

Στα πλαίσια του μέτρου αυτού υλοποιήθηκαν από το ΕΛΚΕΠΑ Παράρτημα Αιγαίου 4 σεμινάρια με τα ακόλουθα αντικείμενα:

- *"Εκσυγχρονισμός παραγωγής - βελτίωση ποιότητα αγροτικών προϊόντων"*
Τα σεμινάρια πραγματοποιήθηκαν σε δύο κτηνοτροφικά χωριά της Λέσβου (Μανταμάδος, Αντισσα) και τα παρακολούθησαν νέοι στην πλειοψηφία τους αγρότες.
- *"Διαχείριση αγροτουριστικών πρωτοβουλιών"*
Εκπαιδεύτηκαν 20 ιδιοκτήτες αγροτουριστικών καταλυμάτων σε θέματα σχετικά με την ανάπτυξη του αγροτουρισμού. Τόπος πραγματοποίησης η Πέτρα Λέσβου.

➤ **"Εκπαίδευση συμβούλων τοπικής ανάπτυξης"**

Το σεμινάριο παρακολούθησαν 15 νέοι επιστήμονες και είχε σαν στόχο την ενημέρωσή τους σε θέματα προώθησης τοπικών αναπτυξιακών πρωτοβουλιών.

Τόπος πραγματοποίησης η Μυτιλήνη.

➤ **"Εκμάθηση παραδοσιακών μουσικών οργάνων"**

Το πρόγραμμα πραγματοποιήθηκε στον Μεσότοπο της Λέσβου και το παρακολούθησαν 15 κάτοικοι του χωριού.

Διδάχτηκαν βασικές γνώσεις αρμονίας και θεωρίας της μουσικής με ιδιαίτερη αναφορά στην τοπική παράδοση και έγινε πρακτική εξάσκηση σε βιολί και σαντούρι.

2.1.3 Αγροτουρισμός

Το ΜΕΤΡΟ 3 "Αγροτουρισμός" υποδιαιρείται σε 4 υπο-μέτρα όπως παρακάτω:

1. **Αγροτουριστικά καταλύματα:**

Με το μέτρο αυτό

α. Επισκευάστηκαν - αναπαλαιώθηκαν 12 υφιστάμενα κτίσματα που μετατρέπονται σε αγροτουριστικά καταλύματα (ξενώνες)

β. Ανεγέρθηκαν 2 αγροτουριστικές μονάδες από τον Δήμο Καλλονής και την Κοινότητα Ιππείου.

γ. Εξοπλίστηκαν με ηλεκτρομηχανολογικό εξοπλισμό τα δωμάτια του Αγροτουριστικού Συνεταιρισμού Γυναικών Πέτρας.

Φορείς υλοποίησης του έργου Φορείς υλοποίησης του έργου είναι 9 ΟΤΑ, 2 αγροτικοί συνεταιρισμοί και 4 ιδιώτες.

2. **Ιαματικές πηγές:**

Το μέτρο περιέλαβε τον εκσυγχρονισμό λουτρικών εγκαταστάσεων και χώρων υποδοχής λουομένων στους χώρους των ιαματικών πηγών στις περιοχές:

- Θέρμα Κόλπου Γέρας
- Εφταλού (Μόλυβος)
- Λισβόρι
- Πολιχνίτος

3. **Αρχαιολογικοί χώροι - Μνημεία:**

Κατασκευάστηκε παραδοσιακό λιθόστρωτο πρόσβασης στο περίφημο Ρωμαϊκό

Υδραγωγείο της Μόριας και έγινε ανάπλαση της πλατείας Αγ. Βασιλείου. Φορέας υλοποίησης είναι η Κοινότητα Μόριας.

4. Μέτρα στήριξης ειδικού τουρισμού:

Πρόκειται για 13 επενδύσεις που πραγματοποιήθηκαν από τους ΟΤΑ της Λέσβου και την ΕΑΣ Λέσβου και αναφέρονται σε μετατροπή παραδοσιακού κτιρίου σε αίθουσα σεμιναρίων και βιβλιοθήκη, σε διαρρύθμιση παλιού ελαιοτριβείου σε αίθουσα ψυχαγωγίας, σε αναστήλωση παλιού μύλου, σε διαμορφώσεις παραλίων, υδρευτικά δίκτυα, διαμορφώσεις πλατειών, καλύψεις χειμάρρων, σε εσωτερική οδοποιία, σε διαμόρφωση κοινοτικού ιπποδρομίου και σε δημιουργία συστήματος κράτησης δωματίων.

2.1.4 Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις

Το μέτρο αναφέρεται σε βελτίωση κτιριακής υποδομής και μηχανολογικό εξοπλισμό μονάδων που δραστηριοποιούνται στη βιοτεχνία ξυλόγλυπτων, κεραμικών, αγγειοπλαστικής, υφαντών και παραδοσιακών επίπλων.

Υλοποιήθηκαν 7 επενδυτικά σχέδια κυρίως από ιδιωτικούς φορείς σε διάφορες περιοχές του νησιού (Παράκοιλα, Πάμφιλα, Μανταμάδος, Πολιχνίτος).

2.1.5 Προώθηση Αγροτικών Προϊόντων

Στο μέτρο περιλαμβάνονται:

- Μηχανολογικός εξοπλισμός βιοτεχνίας ούζου.
- Εκσυγχρονισμός ελαιοτριβείου (κλασσική γραμμή παραγωγής αθέρμιστου λαδιού).
- Εκσυγχρονισμός βιοτεχνίας αλιπάστων.
- Εξοπλισμός μονάδας κηροποιείου.
- Δημιουργία μονάδας παραγωγής μαρμελάδας.
- Εκσυγχρονισμός 4 τυροκομείων της Λέσβου (νέες συσκευασίες, εκσυγχρονισμός παραγωγής κ.λ.π.).
- Εκσυγχρονισμός σαπωνοπειοείου (παραδοσιακό σαπούνι).
- Εκσυγχρονισμός μονάδας τυποποίησης ελαιολάδου (νέα γραμμή εμφιάλωσης σε γυάλινα, εξοπλισμός χημείου με υγρό και αέριο χρωματογράφο κ.λ.π.).
- Δραστηριότητες προώθησης τοπικών προϊόντων.

- Εκσυγχρονισμός ραφινερίας ελαιολάδου.

Υλοποιήθηκαν 16 επενδυτικά σχέδια με φορείς ιδιώτες, συνεταιριστικές οργανώσεις και μια κοινοτική επιχείρηση.

2.1.6 Περιβάλλον και Συνθήκες Διαβίωσης

Στα πλαίσια του μέτρου:

1. Υλοποιήθηκε από το Δήμο Μυτιλήνης πρόγραμμα θεατρικής παιδείας απευθυνόμενο σε μαθητές.
2. Εκδόθηκε βιβλίο ιστορίας της Λέσβου και οικονομικής ιστορίας της Μυτιλήνης από το δήμο Μυτιλήνης.
3. Έγινε προμήθεια μουσικών οργάνων από το Σύλλογο Μεσοτοπιτών Λέσβου για την ορχήστρα του.
4. Ανεγέρθηκε μουσείο παλιών μηχανημάτων παραγωγής ούζου στο Πλωμάρι.
5. Έγιναν σημαντικές στερεωτικές εργασίες στο Μουσείο Θεοφίλου και παράλληλα εφαρμογή οπτικοακουστικών συστημάτων στο ίδιο μουσείο.
6. Δημιουργήθηκαν σε 2 Δήμους της Λέσβου (Αγιάσο, Πλωμάρι), 2 εκθετήρια - γραφεία ενημέρωσης.
7. Πραγματοποιήθηκε τον Αύγουστο του 1994 το πανευρωπαϊκό φεστιβάλ ερασιτεχνικής δημιουργίας στη Μυτιλήνη (διοργανωτής ΕΤΑΑ Α.Ε.). Συμμετείχαν 10 ξένες χώρες με θέματα παρουσίασης: θέατρο - χορός - παντομίμα - μουσική - ηχώραμα.

2.2 LEADERII

2.2.1 Επαγγελματική Κατάρτιση

Ο αριθμός των καταρτιζομένων θα είναι 16 άτομα, η διάρκεια 150 ώρες, με προϋπολογισμό της ανωτέρω ενέργειας να ανέρχεται σε 12 εκατ. δρχ. Η ενέργεια κατάρτισης, θα υλοποιηθεί από την ίδια την ΟΤΑ (σχετική υπουργική απόφαση έγκρισης) η οποία θα αναθέσει την εκτέλεση σε πιστοποιημένο ΚΕΚ.

Με την ανωτέρω ενέργεια επιδιώκεται η ορθολογικότερη και αποδοτικότερη αξιοποίηση των παρεμβάσεων της τοπικής αυτοδιοίκησης, μέσω του Leader, (αλλά και

κατά προέκταση των δημοτών), στην τοπική ανάπτυξη με την ευκαιρία των συνενώσεων και της στελέχωσης των δήμων με επιστημονικό προσωπικό.

Επωφελούμενοι της ενέργειας θα είναι έμμεσα και οι 13 Δήμοι του νησιού, αφού η διασπορά των επενδυτικών σχεδίων καλύπτει όλες τις περιοχές των νέων δήμων. Θεωρούμε ότι η ΟΤΔ μπορεί να είναι φορέας υλοποίησης της ενέργειας δεδομένου ότι είναι γνώστης των παρεμβάσεων του Leader στη περιοχή, έχει επαφή με όλους τους Δήμους του νησιού και συνδέεται θεσμικά μαζί τους αφού η ΤΕΔΚ είναι μέλος της.

Το σχέδιο προβλέπει την κατάρτιση από επιστήμονες και επαγγελματίες που ασχολούνται με το αντικείμενο σε θέσεις που αποκτούν εμπειρία απαραίτητη σε στελέχη των Δήμων.

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 1.

ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Περιλαμβάνει την εισαγωγή στις έννοιες της περιφερειακής και τοπικής ανάπτυξης. Παρουσιάζεται η περιφερειακή πολιτική της Ε.Ε., όπως εξειδικεύεται από τους κανονισμούς των διαρθρωτικών ταμείων. Παρουσιάζεται ειδικότερα το πλαίσιο και οι κανονισμοί των κοινοτικών πρωτοβουλιών.

Αναλύεται το περιεχόμενο και οι διαδικασίες κατάρτισης και υλοποίησης του Γ΄ Κ.Π.Σ. Τέλος, παρουσιάζεται η γεωργική πολιτική της Ε.Ε., η έννοια της ολοκληρωμένης αγροτικής ανάπτυξης και του αγροτουρισμού.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 2.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ-ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΩΝ ΣΧΕΔΙΩΝ LEADER

Παρουσιάζεται το περιεχόμενο, οι προδιαγραφές, το σύνολο των διαδικασιών που αφορούν την κατάρτιση των επιχειρησιακών προγραμμάτων LEADER-1 και LEADER-2.

Παρουσιάζεται η εμπειρία από την υλοποίηση στη Λέσβο των 2 προγραμμάτων.

Γίνεται αναφορά στο νέο πλαίσιο που αφορά την κατάρτιση του LEADER+

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 3.

ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ-ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ ΕΡΓΟΥ

Παρουσιάζεται το σύνολο των διαδικασιών που αφορούν την κατάρτιση την υλοποίηση ενός έργου - ενέργειας LEADER και συγκεκριμένα:

1. η σύνταξη τεχνικού δελτίου
2. η αξιολόγηση επενδυτικών σχεδίων
3. η διοίκηση έργου (project management)
4. οι διαδικασίες ελέγχου όπως απορρέουν από τις συμβάσεις και τις εγκυκλίους
5. οι διαδικασίες ανάθεσης και δημοπράτησης έργων και μελετών

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 4.

ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΑ ΣΧΗΜΑΤΑ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ

Παρουσιάζονται οι ειδικότερες διαδικασίες που ισχύουν στις περιπτώσεις που φορείς υλοποίησης των έργων είναι δημοτικές επιχειρήσεις ή τα έργα υλοποιούνται μέσω προγραμματικών συμβάσεων.

ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΑΣΚΗΣΗ

Το πρώτο μέρος της πρακτικής άσκησης περιλαμβάνει την εξοικείωση των καταρτιζομένων στελεχών με τις διαδικασίες διαχείρισης και ελέγχου που ασκούνται από την Ομάδα Τοπικής Δράσης και την 3μελή Επιτροπή Ελέγχου.

Στην συνέχεια οι καταρτιζόμενοι συμμετέχουν σε ενημερωτικές συσκέψεις που πραγματοποιούνται σε κατά τόπους δήμους, με την συμμετοχή όλων των εμπλεκομένων τοπικών φορέων.

Στις συναντήσεις αυτές επιδιώκεται η ενημέρωση για τις διαδικασίες και το περιεχόμενο του LEADER+ και η καταγραφή δυνατικών σχεδίων, έτσι ώστε να προκύψει για κάθε περιοχή ένα πρόπλασμα επιχειρησιακού σχεδίου, και μια απόπειρα δημιουργίας μιας βάσης αξιολόγησης.

Το τρίτο μέρος αφορά στην επεξεργασία των στοιχείων που θα έχουν συλλεχθεί με στόχο την αποτύπωσή τους σε πιλοτικό μοντέλο πρότασης όσο το δυνατόν πληρέστερου σχεδίου.

ΣΥΣΧΕΤΙΣΜΟΣ ΜΕ ΤΙΣ ΠΑΡΟΥΣΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ

Οι καταρτιζόμενοι του συγκεκριμένου προγράμματος λόγω της επαγγελματικής τους ενασχόλησης στις υπηρεσίες των Δήμων, θα μπορέσουν με την απόκτηση των συγκεκριμένων δεξιοτήτων, να στηρίζουν τους ΟΤΑ αλλά και τους φορείς στις περιοχές τους, στον καλύτερο προγραμματισμό των αναγκών τους και στη συνέχεια στην τεχνική τους στήριξη για την υποβολή των αντίστοιχων προτάσεων σε προγράμματα χρηματοδότησης.

Η δράση τους στις περιοχές των Δήμων τους θα έχει πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα, με την ενεργοποίηση των τοπικών φορέων την υποβολή και ένταξη διάφορων επενδυτικών σχεδίων.

Οι καταρτιζόμενοι αυτού του προγράμματος, σίγουρα θα μπορέσουν να ενισχύσουν και να παίξουν το ρόλο του συνδετικού κρίκου ανάμεσα στους Δήμους αλλά και τους ιδιώτες των περιοχών τους, με τους κεντρικούς φορείς που αποφασίζουν για τις κατανομές και τις χρηματοδοτήσεις μέσω Εθνικών και Κοινοτικών Προγραμμάτων.

ΟΦΕΛΗ ΚΑΙ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Οι καταρτιζόμενοι μετά την εμπειρία που θα αποκτήσουν από την παρακολούθηση του προγράμματος, θα έχουν τη δυνατότητα να ενισχύσουν τεχνικά τόσο τους ΟΤΑ στους οποίους εργάζονται όσο και τους τοπικούς φορείς στις περιοχές τους.

Θα μπορέσουν να παίξουν σημαντικό ρόλο στην προσπάθεια που γίνεται από όλους τους Δήμους για ίδρυση τοπικών γραφείων ανάπτυξης, που θα στηρίζουν τοπικά την αναπτυξιακή προσπάθεια και θα φέρουν τεχνογνωσία σε επίπεδο Δήμου.

Μέσα από την πρακτική τους εργασία θα έχουν τη δυνατότητα να γνωρίσουν τα προβλήματα των γειτονικών τους περιοχών αλλά και ευρύτερα του Νησιού, γεγονός που θα τους κάνει πολύτιμους τοπικούς συνεργάτες με ορίζοντα υπέρ-τοπικό και δυνατότητα μακροπρόθεσμου σχεδιασμού και αναπτυξιακών παρεμβάσεων στην περιοχή του Δήμου στον οποίο εργάζονται.

Τα προσδοκώμενα αποτελέσματα από την ενέργεια είναι η γνωριμία των καταρτιζομένων με το χώρο του σχεδιασμού, την υλοποίησης και της παρακολούθησης επιχειρηματικών σχεδίων (προσέγγιση της φιλοσοφίας "από κάτω προς τα πάνω"). Αυτό σημαίνει ότι θα αποκτήσουν σφαιρική γνώση του αντικειμένου έτσι ώστε να μπορέσουν να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους σε τοπικό επίπεδο.

Οι δεξιότητες που θα αποκτηθούν από τους καταρτιζόμενους, λόγω της Πρακτικής τους Άσκησης στο χώρο της ΕΤΑΛ ΑΕ αλλά και η εμπειρία τους από τον προβληματισμό που θα αναπτυχθεί στις επιμέρους συναντήσεις στους Δήμους, θα αποτελέσουν χρήσιμα εφόδια στην προσπάθεια προγραμματισμού και υλοποίησης προγραμμάτων που θα στηρίζουν στην επαγγελματική τους ενασχόληση στη συνέχεια και την στήριξη των αναπτυξιακών και επενδυτικών προσπαθειών σε τοπικό επίπεδο.

Βέβαια για να μιλάμε ρεαλιστικά, στόχος δεν είναι η πλήρης εκπαίδευση των καταρτιζομένων και η κάλυψη όλων των δεξιοτήτων που απαιτούνται από έναν άνθρωπο που θα παίζει τόσο σημαντικό ρόλο σε τοπικό επίπεδο αλλά η διεύρυνση του ορίζοντα αυτών των ανθρώπων, η γνωριμία τους με τους κεντρικούς μηχανισμούς λήψης των αποφάσεων και η καλλιέργεια του πνεύματος της συνεργασίας τόσο μεταξύ τους όσο και με εξειδικευμένα στελέχη που βρίσκονται σε διάφορους φορείς αλλά και ανάπτυξη της κριτικής ικανότητας και προσαρμοστικότητας στις δυναμικές εξελίξεις της εποχής.

Όσον αφορά την αποδοχή της προσφοράς τους τουλάχιστον από τους Δήμους, πιστεύουμε ότι είναι εξαιρετικά καλή από το ήδη δηλωμένο ενδιαφέρον των δήμων με το οποίο στηρίζεται η προσπάθεια αυτή από τους ίδιους τους Δημάρχους του Νησιού.

2.2.2 Αγροτουρισμός

ΔΡΑΣΗ 2: Εναλλακτικές μορφές τουρισμού - προώθησης των τουριστικών

ΥΠΟΔΡΑΣΗ 3-2: Νέες μορφές τουρισμού

ΔΡΑΣΗ 4: Προβολή, προώθηση, τουριστικά πακέτα, περίπτερα τουριστικά πληροφοριών

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ:

Δημιουργία νέου τουριστικού προϊόντος που επιχειρεί να συνδυάσει φυσικό τοπίο -

αρχιτεκτονική κληρονομιά - τοπικά παραδοσιακά προϊόντα - και κοινωνικό-οικονομική και πολιτιστική πραγματικότητα, με ενιαίο θεματικό άξονα "τα μονοπάτια της ελιάς".

ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ - ΜΙΑ ΑΛΛΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Από την άλλη πλευρά η ζητούμενη διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος πρέπει να στηριχθεί στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του νησιού.

Η ελιά που συνδυάζει φύση και πολιτισμό είναι ένα σημείο αναφοράς που θα μπορούσε ίσως να συντελέσει ουσιαστικά στην αλλαγή της τουριστικής εικόνας της Λέσβου. Ας μην ξεχνάμε εξάλλου ότι το φυσικό περιβάλλον και η πολιτιστική κληρονομιά ενός τόπου αποτελούν τα βασικότερα χαρακτηριστικά της ταυτότητας του. Εξάλλου "τα μονοπάτια της ελιάς" έχουν την δυνατότητα να φέρουν τον επισκέπτη σε επαφή με τους τόπους, τις ιδιαιτερότητες και τις ιστορίες τους, τις δημιουργίες και τις μνήμες τους, τους ανθρώπους και τα μυστικά τους.

Το προτεινόμενο τουριστικό προϊόν επιχειρεί να συνδυάσει φυσικό τοπίο - αρχιτεκτονική κληρονομιά - τοπική κουζίνα - κοινωνικό-οικονομική και πολιτιστική κληρονομιά και τα προϊόντα της ελιάς.

Από την άποψη αυτή το σενάριο που περιγράφεται προσπαθεί να συμβάλλει στην δημιουργία της νέας τουριστικής εικόνας της Λέσβου βασισμένο σε ένα φυσικό πόρο (προϊόν) που συνδυάζει ιδιαίτερες φυσικές και πολιτιστικές παρακαταθήκες.

Είναι βέβαια γεγονός ότι μια τέτοια προσέγγιση απευθύνεται σε μικρές σχετικά ομάδες ατόμων με ειδικά ενδιαφέροντα. Και επίσης είναι αναγκαίο να επεκταθεί στην δημιουργία μιας ποικιλίας δραστηριοτήτων και δράσεων που θα κρατούν αμείωτο το ενδιαφέρον των επισκεπτών, θα προτείνουν - ίσως - την ενεργό συμμετοχή τους στα δρώμενα, θα επιδιώκουν τον μέγιστο δυνατό βαθμό απασχόλησής τους.

Ειδικά για την χειμερινή περίοδο (Νοέμβριος - Μάρτιος) μπορούν να δοθούν κατευθύνσεις στην παρακολούθηση ή την συμμετοχή του επισκέπτη στο λιομάζωμα, στην παραγωγή του λαδιού και στη ζωή του ντόπιου κατοίκου.

Επίσης στην επίσκεψη σε πανηγύρια, τοπικές γιορτές, εκδηλώσεις, στην απόλαυση γευστικών τοπικών εδεσμάτων, στην επίσκεψη εργοστασίων και βιοτεχνιών της "τέχνης της ελιάς".

Όπως προαναφέραμε στα μονοπάτια της ελιάς συνυπάρχουν, αφ' ενός μεν, οι φυσικοί

πόροι της περιοχής, αφ' ετέρου δε, τα στοιχεία της πολιτιστικής κληρονομιάς. Όσον αφορά στο πρώτο στοιχείο η ελιά στο νησί της Λέσβου αριθμεί 9,5 εκατομμύρια δένδρα σε συνολική έκταση 400 χιλιάδες στρέμματα (αντιπροσωπεύουν περίπου το 8% του συνόλου της Ελλάδας), τα οποία καλύπτουν το 1/4 περίπου της συνολικής επιφάνειας του.

Είναι ελαιώνας γερασμένος, με χαμηλή σχετικά απόδοση σε ελαιόλαδο, που σε αρκετές περιοχές εμφανίζει σημάδια έντονης εγκατάλειψης. Καλύπτει κυρίως ημιορεινές και ορεινές εκτάσεις που έχουν μέτρια γονιμότητα, ενώ λιγότερες είναι οι πεδινές εκτάσεις που καλύπτονται από τον ελαιώνα.

Πρόκειται για καλλιέργεια που δημιουργεί φυσική ενότητα με το εναλλασσόμενο τοπίο του νησιού και που σε συνδυασμό με την μορφολογία του εδάφους, τις αναβαθμίδες (πεζούλες) όπου υπάρχουν και τα άλλα στοιχεία του φυσικού χώρου συνθέτουν ένα ιδιαίτερα αξιόλογο αισθητικό σύνολο.

Ο ελαιώνας της Λέσβου εμφανίζει επίσης και ιδιαίτερη οικολογική αξία, αρκεί να σημειώσει κανείς ότι στη διάρκεια των μηνών Ιουλίου - Αυγούστου 1991 βρέθηκαν σ' αυτόν 75 είδη της άγριας χλωρίδας που ανήκουν σε 25 διαφορετικές φυτοοικογένειες.

Όσον αφορά στο στοιχείο της πολιτιστικής κληρονομιάς που αναφέρεται στον πολιτισμό της ελιάς στο νησί, υπάρχει ένα ιδιαίτερα πλούσιο, διάσπαρτο υλικό που ενδεικτικά είναι:

ιδιαίτερα αξιόλογης αρχιτεκτονικής αξίας βιομηχανικά κτίρια και συγκροτήματα κτιρίων που σχετίζονται με την επεξεργασία της ελιάς και των παραγώγων της (ελαιοτριβεία, σαπωνοποιεία) και που αρκετά από αυτά έχουν διασωθεί και ανακαινιστεί, έχει δε αποδοθεί η χρήση τους ως πολύκεντρα ή κέντρα πολλαπλών χρήσεων. Τα περισσότερα από αυτά όμως, διάσπαρτα σε διάφορες περιοχές του νησιού, στέκουν εγκαταλειμμένα και έρημα και θυμίζουν το ένδοξο παρελθόν του στα τέλη του 19ου αρχές του 20ου αιώνα, όπου υπήρξαν κέντρα και πηγές πλούτου, ευμάρειας και μιας ιδιαίτερα μεγάλης ανάπτυξης της Λέσβου.

πίνακες ζωγραφικής επώνυμων και λαϊκών ζωγράφων της Λέσβου λογοτεχνικά κείμενα, θεατρικό σκετς, τραγούδια, ντοκιμαντέρ, μαρτυρίες, χρονικά και αναφορές με θεματικό αντικείμενο την ελιά,

ήθη και έθιμα που σχετίζονται με τον πολιτισμό της ελιάς στο νησί (π.χ. τα "γλυτώματα" κλπ.).

2.2.3 Μικρές Επιχειρήσεις- Βιοτεχνίες -Υπηρεσίες Παρεχόμενες Σε Μικρή Κλίμακα

ΔΡΑΣΗ 04-01: *Νέες μονάδες οικοτεχνίας, χειροτεχνίας και ειδών λαϊκής τέχνης.*

ΔΡΑΣΗ 04-09: *Εκσυγχρονισμός μονάδων οικοτεχνίας, χειροτεχνίας και ειδών λαϊκής τέχνης.*

ΔΡΑΣΗ 04-03: *Νέες βιοτεχνίες - μικρές επιχειρήσεις.*

ΔΡΑΣΗ 04-04: *Εκσυγχρονισμός - επέκταση βιοτεχνιών - μικρών επιχειρήσεων.*

ΔΡΑΣΗ 04-05: *Εκσυγχρονισμός και δημιουργία επιχειρήσεων αξιοποίησης τοπικών φυσικών πόρων.*

2.3 PROJECT: Πρωτοβουλία LEADER Plus

Στις 14 Απριλίου 2000, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενέκρινε σχέδιο κατευθυντήριων γραμμών, με προορισμό τα κράτη μέλη, για τη νέα κοινοτική πρωτοβουλία αγροτικής ανάπτυξης Leader+.

Η Πρωτοβουλία Leader + συγκαταλέγεται στις τέσσερις κοινοτικές πρωτοβουλίες που υλοποιούνται στο πλαίσιο των διαρθρωτικών ταμείων κατά τη χρονική περίοδο 2000-2006.

Όπως υπονοεί η ονομασία της, η Leader+ δεν θα αποτελέσει απλή συνέχιση της υφισταμένης πρωτοβουλίας Leader II, αλλά έχει πλέον φιλόδοξο στόχο την ενθάρρυνση και υποστήριξη υψηλής ποιότητας και μεγαλεπήβολων ενοποιημένων στρατηγικών για την τοπική αγροτική ανάπτυξη.

Η πρωτοβουλία θα δώσει επίσης μεγάλο βάρος στη συνεργασία και δικτύωση μεταξύ των αγροτικών περιοχών.

Η Κ.Π. LEADER PLUS, έρχεται ως συνέχεια της επιτυχημένης πορείας της Κ.Π. LEADER I, και II σε Ευρωπαϊκό, εθνικό αλλά και τοπικό επίπεδο για το νησί μας μετά από διεκδικητική προσπάθεια της ΕΤΑΛ Α.Ε. μέσα από συναγωνισμό βασισμένο στην

άμιλλα σχεδόν όλων των περιοχών της Ελλάδος για την ανάδειξη των 40 περιοχών εφαρμογής.

Το παρόν πληροφοριακό υλικό αποτελεί μια σύντομη αναφορά που θα εμπλουτίζεται συνεχώς με πληροφορίες για όλο το φάσμα εφαρμογής του προγράμματος.

Η ΕΤΑΛ Α.Ε. ως διαχειριστής των τριών πρωτοβουλιών έχει πλέον συσσωρεύσει πολύτιμη εμπειρία στην διαδικασία της ανάπτυξης της υπαίθρου και την βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων του νησιού μας.

Η νέα προσπάθεια στην οποία πλέον επικεντρώνεται η εταιρεία δίνει έμφαση στην προβολή της φυσιογνωμίας της Λέσβου και την ταυτότητά της ως τόπου με εξαιρετική ομορφιά και ποικιλία, ως τόπου με ιδιαίτερο πολιτιστικό πλούτο και τόπο παραγωγής προϊόντων και υπηρεσιών με μεγάλες ποιοτικές δυνατότητες.

Στόχος του Τοπικού προγράμματος είναι η έμφαση στην συνένωση δυνάμεων μέσα από:

- ✓ Δικτύωση ομοειδών ή συμπληρωματικών επιχειρήσεων
- ✓ Ανάδειξη της Ποιότητας των προϊόντων και υπηρεσιών
- ✓ Καινοτομία και στην πιλοτική εφαρμογή
- ✓ Συνεργασία και συλλογική στήριξη επιχειρηματικών δραστηριοτήτων
- ✓ Κοινή προβολή και προώθηση

Με επιδιωκόμενο αποτέλεσμα την

Ανταγωνιστικότητα της περιοχής μας

Ορθολογική αξιοποίηση των φυσικών, ανθρώπινων και οικονομικών πόρων του νησιού μας

Την προστασία του πλούσιου φυσικού και πολιτιστικού αποθέματός του

Με ποιόν τρόπο;

Με ενίσχυση των προσπαθειών των κατοίκων της Λέσβου μέσα από χρηματοδότηση των δραστηριοτήτων τους από 60% έως και 80%

Για ποιες δραστηριότητες;

για την δημιουργία μικρών βιώσιμων και ανταγωνιστικών επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, στον τομέα του τουρισμού της μεταποίησης των τοπικών προϊόντων και της βιοτεχνίας

για την ανάπτυξη νέων προϊόντων και υπηρεσιών

για δράσεις προστασίας και ανάδειξης φυσικών και πολιτιστικών πόρων και

δικτυώσεις μέσω συνεργασιών

Ποιους αφορά το Τοπικό Πρόγραμμα;

Επενδυτής στο τοπικό πρόγραμμα μπορεί να είναι αγρότες, ιδιώτες – φυσικά πρόσωπα, νομικά πρόσωπα (εταιρείες) ιδιωτικού ή δημόσιου δικαίου, Ο.Τ.Α., επιχειρήσεις των

Ο.Τ.Α., Αγροτικοί Συνεταιρισμοί, Γυναικείοι Συνεταιρισμοί, Πολιτιστικοί ή Άλλοι Σύλλογοι και σωματεία και άλλες μορφές. Δεν μπορούν να συμμετάσχουν Δημόσιοι Υπάλληλοι και Συνταξιούχοι.

2.4 PROJECT: Πρόγραμμα YOUTHSTART Κ.Π. ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ 1997 - 2001

Η ΕΤΑΛ σχεδίασε και υλοποίησε δύο προγράμματα ενταγμένα στις κοινοτικές πρωτοβουλίες, YOUTHSTART με το διακριτικό τίτλο "ΦΙΛΟΣ - ΤΟΠΟΣ" και ADAPT μια δράση στο πλαίσιο του έργου ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΕ ΝΗΣΙΩΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ. (ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΔΡΧ. 104 ΕΚ. - ΕΥΡΩ 305.209)

Όσον αφορά το "ΦΙΛΟΣ - ΤΟΠΟΣ", 20 νέοι και νέες της Λέσβου καταρτίστηκαν σε δύο ομάδες στις εναλλακτικές μορφές τουρισμού και βιολογικές καλλιέργειες μέσω επιδοτούμενων προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης.

Ο βασικός στόχος ήταν και παραμένει να είναι η ανάδειξη και η διαμόρφωση συνθηκών προώθησης εναλλακτικών μορφών απασχόλησης που θα οδηγήσουν στην κοινωνική ένταξη ενεργό συμμετοχή και πρόοδο στον απομακρυσμένο τόπο διαμονής τους.

Στο πρόγραμμα εντάσσονται κέντρα δημιουργικής στήριξης των νέων τα οποία ήδη έχουν υλοποιηθεί στην Ερεσό και στο Πολιχνίτο με στόχο την διαρκή και μόνιμη επικοινωνία των νέων και των τοπικών φορέων, την πρόσβαση και επικοινωνία με άλλα αντίστοιχα δίκτυα, την παροχή πληροφοριών.

Στις δράσεις του προγράμματος εντάχθηκαν και εντάσσονται προσπάθειες διάδοσης των πληροφοριών που απέκτησαν αυτοί οι νέοι ούτως ώστε να μπορέσουν να τις μεταφέρουν και σε άλλους νέους του νησιού μας. Η αυταπασχόληση των νέων αυτών παραμένει ένας διαρκής στόχος.

Ένας άλλος στόχος ήταν το *ΔΙΑΡΚΕΣ FORUM ΝΕΩΝ* δηλαδή:

Ενεργός συμμετοχή των νέων σε ζητήματα επιχειρηματικότητας

Συνεύρεση των νέων που αντιμετωπίζουν παρόμοια προβλήματα σε αγροτικές περιοχές

Συμμετοχή των νέων σε δράσεις που οι ίδιοι σχεδιάζουν

Διακρατικές συνεργασίες για εμπλουτισμό των εμπειριών.

2.5 PROJECT: Η Πρωτοβουλία ADAPT

Η υλοποίηση ενός ολοκληρωμένου προγράμματος παρέμβασης για την αντιμετώπιση συνεπειών από την βιομηχανική αλλαγή στο εργατικό δυναμικό και τις επιχειρήσεις στο σύνολο τη Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου αποφασίστηκε από φορείς με δυναμική παρουσία στα νησιά της Περιφέρειας. (ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΔΡΧ. 104 ΕΚ. - ΕΥΡΩ 305.209).

Οι ιδιαιτερότητες της περιοχής του Βορείου Αιγαίου όπως η γεωγραφική απομόνωση, η δημογραφική εξασθένηση, οι ιδιομορφίες της αγοράς εργασίας και η απουσία ενός μηχανισμού συστηματικής παρακολούθησης και επεξεργασίας των μεγεθών της αγοράς εργασίας και της απασχόλησης, απαιτούν την ανάληψη μέτρων από συλλογικούς και κοινωνικούς φορείς για την αντιμετώπιση των αδυναμιών και την "ενίσχυση" της τοπικής αγοράς εργασίας.

Ο νησιωτικός χαρακτήρας της Περιφέρειας ακυρώνει σε μεγάλο βαθμό τις επιχειρούμενες μέχρι σήμερα παρεμβάσεις των Εθνικών και Κοινοτικών πολιτικών, εκείνες τουλάχιστον, οι οποίες δεν έχουν σχεδιασθεί με κριτήριο την δυνατότητα εφαρμογής σε χώρους με γεωγραφική ασυνέχεια.

Η αξιοποίηση των δυνατοτήτων της τεχνολογίας των επικοινωνιών από τους τοπικούς φορείς, τις επιχειρήσεις και τους εργαζόμενους, είναι δυνατό να αμβλύνει τις αρνητικές επιπτώσεις της απομόνωσης και να συμβάλει στην αποτελεσματική εφαρμογή πολιτικών ενίσχυσης της επιχειρηματικής δραστηριότητας και αντιμετώπισης των προβλημάτων απασχόλησης.

Στο πλαίσιο του Προγράμματος "ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΕ ΝΗΣΙΩΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ" αποφασίστηκε η ίδρυση και λειτουργία ενός αυτοδύναμου φορέα ο οποίος θα αναλάβει πρωταγωνιστικό, υποστηρικτικό και παράλληλα συντονιστικό ρόλο στο έργο των αρμόδιων περιφερειακών και τοπικών φορέων της περιοχής.

Η Εταιρία Τοπικής Ανάπτυξης Λέσβου (ΕΤΑΛ) Α.Ε, το Επιμελητήριο Λέσβου, η Δημοτική Αναπτυξιακή Εταιρία Χίου (ΔΑΕΧ Α.Ε.) σε συνεργασία με την Εταιρία Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Χίου (ΕΝΑ) , ο Δήμος Μούδρου και η Τοπική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων Ν. Σάμου σε συνεργασία με την εταιρία Planet B.Ελλάδος Α.Ε.

ανέλαβαν την πρωτοβουλία για την ίδρυση και λειτουργία του Παρατηρητηρίου Απασχόλησης Βορείου Αιγαίου.

Το εγχείρημα αυτό αγκαλιάζεται με μεγάλο ενδιαφέρον από τους φορείς τόσο της περιοχής όσο και έξω από την Περιφέρειά μας και στηρίζεται από το Εθνικό Παρατηρητήριο Απασχόλησης (ΕΠΑ) - Εθνική Δομή Στήριξης της Κοινωνικής Πρωτοβουλίας ADAPT.

Η Κεντρική Δομή του Παρατηρητηρίου Απασχόλησης έχει εγκατασταθεί στη Μυτιλήνη, στα γραφεία του Επιμελητηρίου, ένας κόμβος είναι εγκατεστημένος στα γραφεία της ΕΤΑΛ Α.Ε ενώ Παραρτήματα έχουν δημιουργηθεί στην Χίο - στα γραφεία της ΕΝΑ Χίου, την Σάμο - στα γραφεία της ΤΕΔΚ, και την Λήμνο - στα γραφεία του Δήμου Μούδρου.

2.6 ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ "EQUAL" ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΡΣΗ ΤΩΝ ΑΝΙΣΟΤΗΤΩΝ ΣΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

ΣΤΙΣ 7 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2001, Κατατέθηκε πρόταση στο Υπουργείο Εργασίας με στόχο την διεκδίκηση χρηματοδότησης πρότασης από την Κ.Π. Equal. Αναλυτική παρουσίαση της Κ.Π. Equal μπορείτε να βρείτε στην Ιστοσελίδα του Υπουργείου Εργασίας - <http://www.labor-ministry.gr/>.

Στην Λέσβο δημιουργήθηκε Αναπτυξιακή Σύμπραξη με συντονιστή την Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης Λέσβου, ΕΤΑΛ Α.Ε. με δέσμευση σε περίπτωση έγκρισης της πρότασης να μετατραπεί σε ΑΣΤΙΚΗ ΜΗ ΚΕΡΔΟΣΚΟΠΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ.

Ο Τίτλος της Αναπτυξιακής Σύμπραξης είναι:

"ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΣΥΜΠΡΑΞΗ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ"

Ο Τίτλος της Πρότασης είναι:

"ΝΕΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΓΙΑ ΤΑ ΝΗΣΙΑ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ"

Οι προτεινόμενες Δράσεις είναι οι ακόλουθες:

ΕΝΕΡΓΕΙΑ Π	ΔΡΑΣΕΙΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ
	ΔΡΑΣΗ 1.1 - ΑΝΑΜΟΡΦΩΣΗ ΔΟΜΩΝ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΚΑΙ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ, ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΕΥΕΛΙΚΤΩΝ ΟΜΑΔΩΝ ΕΜΨΥΧΩΤΩΝ
	ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΚΡΙΤΗΡΙΩΝ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΕΜΨΥΧΩΤΩΝ
	ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΕΜΨΥΧΩΤΩΝ
	ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ-ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΟΜΑΔΑΣ ΕΜΨΥΧΩΤΩΝ
	ΔΡΑΣΗ 1.3 - ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΕΙΔΙΚΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΠΑΚΕΤΩΝ - ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ
	ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΟΜΑΔΑΣ - ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΕΡΓΑΛΕΙΩΝ
	ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΟΜΑΔΑΣ - (ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕ ΤΗΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩΝ ΤΟΠΙΚΩΝ ΟΤΔ)
	ΔΡΑΣΗ 1.2 - ΔΙΚΤΥΩΣΗ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΣΕ ΤΟΠΙΚΟ - ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΚΑΙ ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ, ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΟΥ ΜΟΝΙΜΟΥ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΥ ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ
	ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΕΠΟΠΤΕΙΑ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΥ ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ
	ΚΟΜΒΙΚΟ ΣΗΜΕΙΟ-ΚΕΝΤΡΟ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΥ
	ΑΝΤΕΝΑ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΥ
	ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΥ
	ΔΡΑΣΗ 2.1 ΠΑΡΟΧΗ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ - ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΚΑΘΟΔΗΓΗΣΗΣ

	ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΗ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΣΤΗ ΧΡΗΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΥ ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ
	ΔΡΑΣΗ 2.2 - ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙΝΟΤΟΜΩΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ (ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ)
	ΜΕΛΕΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΩΝ ΕΡΓΑΛΕΙΩΝ
	ΠΙΛΟΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ
	ΔΡΑΣΗ 3.2 ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΕΙΚΟΝΙΚΟΥ CLUSTER - ΑΛΥΣΙΔΑΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ
	ΜΕΛΕΤΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ
	ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΟΜΒΟΥ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ, ΠΡΟΒΟΛΗ ΚΑΙ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΟΥ ΚΟΜΒΟΥ
	ΔΡΑΣΗ 3.1 - ΠΑΡΟΧΗ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΜΕ ΤΗΝ ΧΡΗΣΗ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΩΝ ΜΕΘΟΔΩΝ ΠΡΟΣΑΡΜΟΣΜΕΝΩΝ ΣΤΙΣ ΤΟΠΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ
	WORKSHOPS - ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ, ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ
	ΔΡΑΣΗ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ (ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ - ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ)
	ΣΥΣΤΗΜΑ ΣΥΝΕΧΟΥΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ (EX-POST, ON-GOING, EX-ANTE)
	ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ (ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ)
	ΔΡΑΣΗ - ΔΙΑΚΡΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ
	ΚΟΙΝΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ

Η φιλόδοξη προσπάθεια αξιοποίησης των Ιαματικών λουτρών της Εφταλάς συνεχίστηκε και ολοκληρώθηκε στη διάρκεια της Κ.Π. LEADER II. Πέρα από την λειτουργικότητα και την βελτιστοποίηση της πρόσβασης στα λουτρά, έγινε σημαντική προσπάθεια με την γεωθερμική γεώτρηση να δοθεί στους ξενοδόχους της περιοχής η δυνατότητα για χρήση των ιαματικών νερών στα ξενοδοχεία τους. Τον Ιούνιο ολοκληρώνεται ο «κόμβος» παροχής ζεστού νερού.

ΚΩΔΙΚΟΣ	05-02-01-01
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΡΓΟΥ	Βελτίωση εγκατάστασης και παροχή ζεστού νερού στα ξενοδοχεία της Εφταλάς
ΤΟΦΕΑΣ	Δήμος Μήθυμνας
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	52.000.000
ΔΑΠΑΝΗ	19.200.000
ΣΥΝΕΥΡΗΜΑ	12.800.000

65,5 χλμ. Από την Μυτιλήνη... λίγο έξω από τον Μόλυβο.

Παλιό Χαράδι...

Βελτίωση Πρόσβασης...

Νέα Λουτρά...

Θερμοκρασία 43,5 -46,5° C
Ακτινοβολία 147

3. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

3.1 ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ ΚΑΙ ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΝΗΣΟΥ ΛΕΣΒΟΥ ΣΕ ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΝ ΝΟΜΟ ΛΕΣΒΟΥ

(Στην συνέχεια γίνεται αναφορά του συνολικού και αγροτικού πληθυσμού με στοιχεία από την απογραφή του 1991, από το αρχείο της Στατιστικής Υπηρεσίας Λέσβου)

Στον πίνακα 1 αναγράφονται σε απόλυτους αριθμούς και με αναφορά σε ποσοστά, ο πληθυσμός του νησιού, του νομού Λέσβου και της Περιφέρειας βορείου Αιγαίου. Επίσης αναφέρεται ο αγροτικός πληθυσμός σε κάθε χωρική ενότητα και το ποσοστό του επί του συνολικού πληθυσμού.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

ΧΩΡΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	
		ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ (%)
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	199.231	110.974	55,7 %
ΝΟΜΟΣ	105.082	63.509	60,4 %
ΝΗΣΟΣ	87.151	49.920	57,28%

Από τα παραπάνω στοιχεία γίνεται φανερό ότι ένα πολύ σημαντικό ποσοστό του πληθυσμού, από 55% έως 60% τόσο σε επίπεδο περιφέρειας και νομού όσο και σε επίπεδο νησιού διαμένει στις αγροτικές περιοχές.

3.2 ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΠΥΚΝΟΤΗΤΑ ΝΗΣΟΥ ΛΕΣΒΟΥ ΣΕ ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΝ ΝΟΜΟ ΛΕΣΒΟΥ

Στον πίνακα 2 φαίνεται η χρονική εξέλιξη του πληθυσμού σε επίπεδο νομού, περιφέρειας και νήσου τις δεκαετίες 71-81-91-2001 και σε σύγκριση με την έκταση των παραπάνω χωρικών ενότητων απεικονίζεται η πληθυσμιακή πυκνότητα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

ΧΩΡΙΚΕ Σ ΕΝΟΤΗΤ ΕΣ	ΕΚΤΑΣ Η (σε τ. χμ)	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ (κάτοικοι)				ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΠΥΚΝΟΤΗΤΑ (κάτοικοι /τ.χμ)			
		1971	1981	1991	2001	1971	1981	1991	2001
ΠΕΡΙΦΕ ΡΕΙΑ	3.836	210.4 59	195.0 04	199.2 31	200.0 66	55	50,8	51,9	52,2
ΝΟΜΟΣ	2.154	114.8 02	104.6 20	105.0 82	108.2 94	53	48,6	49	48,8
ΝΗΣΟΣ	1636	97.00 8	88.60 1	87.15 1	89.93 5	59, 2	54,1 5	53,4 7	54,9 7

Από τα παραπάνω στοιχεία φαίνεται μια μείωση του πληθυσμού από το 1971 και μια τάση σταθεροποίησης η και οριακής αύξησης από την 10ετια του 81 μέχρι και σήμερα.

3.3 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΠΙΔΟΣΕΙΣ

3.3.1 Οικονομικά Χαρακτηριστικά Πληθυσμού

Ο Οικονομικά ενεργός πληθυσμός Λέσβου κατά κλάδους οικονομικής δραστηριότητας για τα έτη 1971 και 1981

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζεται για τα έτη 1971 και 1981 και για το νησί της Λέσβου η κατανομή του οικονομικά ενεργού πληθυσμού κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας.

ΚΛΑΔΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	
	1971	1981
ΓΕΩΡΓΙΑ, ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ, ΔΑΣΗ, ΘΗΡΑ, ΑΛΙΕΙΑ	27508	17072
ΟΡΥΧΕΙΑ , ΛΑΤΟΜΕΙΑ, ΑΛΥΚΕΣ	100	51
ΜΕΤΑΠΟΙΗΤΙΚΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ - ΒΙΟΤΕΧΝΙΕΣ	4388	3322
ΠΑΡΟΧΗ ΗΛΕΚΤΡΙΚΟΥ ΡΕΥΜΑΤΟΣ, ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ ΚΑΙ ΝΕΡΟΥ	244	213
ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ - ΕΠΙΣΚΕΥΕΣ	2912	2767
ΧΟΝΔΡΙΚΟ ΛΙΑΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΕΙΟ	4412	3664
ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ, ΑΠΟΘΗΚΕΥΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ	2416	2099
ΕΝΔΙΑΜΕΣΟΙ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ	460	587
ΆΛΛΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	3464	4347
ΔΕΝ ΔΗΛΩΣΑΝ ΚΛΑΔΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	388	1018
Σύνολο	46292	35140

Γίνεται σαφές από τα στοιχεία του παραπάνω πίνακα ότι το μεγάλο

ποσοστό του οικονομικά ενεργού πληθυσμού, απασχολείται στον τομέα της γεωργίας, κτηνοτροφίας κλπ. Δευτερευόντως σημαντικό ποσοστό απασχολείται και στον τομέα της μεταποίησης και του εμπορείου. Επίσης διαφαίνεται μια τάση μείωσης για το 1981 σε σχέση με το 1971, τόσο του συνολικά ενεργού πληθυσμού όσο και του ποσοστού που απασχολείται στη γεωργία και την κτηνοτροφία.

Απασχόληση κατά τομέα 1991

Στον παρακάτω πίνακα καταγράφεται ο συνολικός ενεργός πληθυσμός και η κατανομή του κατά τομέα για το 1991 και σε επίπεδο Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, νομού και νήσου Λέσβου. Από τα στοιχεία του φαίνεται πως η μείωση του συνολικού ενεργού

πληθυσμού του νησιού συνεχίζεται και μέχρι το 1991. Επίσης μειώνεται συνεχώς και το ποσοστό που απασχολείται στον πρωτογενή τομέα με ταυτόχρονη αύξηση της απασχόλησης στον τομέα των υπηρεσιών.

ΧΩΡΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕ Σ	ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ ΚΑΤΑ ΤΟΜΕΑ					
	ΠΡΩΤΟ ΓΕΝΗΣ	ΔΕΥΤΕΡ ΟΓΕΝΗΣ	ΤΡΙΤΟ ΓΕΝΗ Σ	ΔΕΝ ΔΗΛΩΣ ΑΝ	ΣΥΝ ΟΛ Ο	ΚΑΤΩ ΤΩΝ 25 ΕΤΩΝ
ΠΕΡΙΦΕΡ ΕΙΑ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	13.432	11.685	28.099	1907	55.1 23	10.049
ΝΟΜΟΣ ΛΕΣΒΟΥ	8.107	5749	14230	1074	2916 0	5326
ΝΗΣΟΣ ΛΕΣΒΟΥ	6837	4807	11723	928	2429 5	4349

Οικονομικά ενεργός πληθυσμός κατά φύλο και κάτω των 29 ετών - Ανεργία κατά φύλο για τα έτη 1991,1971

Στον παρακάτω πίνακα καταγράφονται τα στοιχεία που αφορούν τον ενεργό πληθυσμό κάτω των 29 ετών καθώς επίσης και την ανεργία, κατά φύλο και για τα έτη 1971 και 1991,σε επίπεδο περιφέρειας, νομού και νήσου Λέσβου.

	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΕΝΕΡΓΟΙ								ΟΙΚΟΝΟ ΜΙΚΑ ΜΗ ΕΝΕΡΓΟΙ		ΦΥΛΛ Ο
	ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝ ΟΙ				ΑΝΕΡΓΟΙ						
	ΣΥΝΟΛΟ		<29		ΣΥΝΟΛ Ο		<29				
	1991	1971	1991	1971	1991	1971	1991	1971	1991	1971	
ΝΟΜΟΣ ΛΕΣΒΟΥ	2318 5	3135 6	574 0	548 4	161 5	808	972	288	181 25	1255 6	ΑΡΡΕΝ ΕΣ
	5975	1441 2	174 9	366 8	101 6	404	788	248	385 46	3677 6	ΘΗΛΕΙ Σ

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	42524	53876			3066	1440	1792	544	35515	24708	ΑΡΡΕΝΕΣ
	12599	20800			1985	644	1594	440	71474	74024	ΘΗΛΕΙΣ
ΝΗΣΟΣ ΛΕΣΒΟΥ	19168	-			1491	-	836	-	15454	-	ΑΡΡΕΝΕΣ
	5129	-			888	-	768	-	32903	-	ΘΗΛΕΙΣ

Ο ενεργός πληθυσμός μειώνεται και η μείωση οφείλεται κυρίως στη μείωση των απασχολουμένων στη γεωργία. Αναλογικά παρατηρείται μεγαλύτερη μείωση των εργαζομένων γυναικών. Η πολύ χαμηλή παραγωγικότητα στη γεωργία εξηγεί σε μεγάλο βαθμό την εξέλιξη αυτή, χωρίς να παραγνωρίζεται η τάση για συρρίκνωση του πρωτογενή τομέα παγκόσμια. Στον δευτερογενή τομέα παρουσιάζεται μείωση στον κλάδο των κατασκευών και αύξηση των απασχολουμένων στη μεταποίηση. Η αύξηση των απασχολουμένων στον τριτογενή τομέα οφείλεται περισσότερο στη μείωση που σημειώθηκε στους άλλους τομείς παρά στη αύξηση του ίδιου του τομέα. Η μεγαλύτερη αύξηση την περίοδο 1971-1991 σημειώθηκε στους κλάδους των τραπεζών, της υγείας, του δημόσιου τομέα και της εκπαίδευσης. Στον τομέα του τουρισμού δεν καταγράφεται αξιόλογη αύξηση. Αυτό οφείλεται ότι περιορισμένος αριθμός μονίμων κατοίκων ασχολείται αποκλειστικά με τον τουρισμό και δηλώνει αυτόν σαν επάγγελμα. Εξάλλου ο τομέας του τουρισμού έχει περιορισμένη εξάπλωση.

Επίπεδο υποαπασχόλησης/ πολυαπασχόλησης

Ορισμένες ομάδες πληθυσμού είναι ιδιαίτερα ευάλωτες με αποτέλεσμα να εμφανίζονται φαινόμενα αποκλεισμού είτε κοινωνικού, είτε από την αγορά εργασίας. Είναι οι ηλικιωμένοι, οι γυναίκες και οι νέοι. Οι πρώτοι εξακολουθούν να εργάζονται γιατί οι χαμηλές συντάξεις δεν επαρκούν για να εξασφαλίσουν την επιβίωση, ενώ όταν δεν μένουν με τους κατιόντες αντιμετωπίζουν ουσιαστικά προβλήματα επιβίωσης. Οι γυναίκες, ιδιαίτερα της υπαίθρου, έχουν ελάχιστες ευκαιρίες απασχόλησης έξω από την αγροτική εκμετάλλευση, ενώ το επίπεδο εκπαίδευσης τους και γενικότερα οι γνώσεις τους δεν επιτρέπουν την ανάπτυξη καινοτόμων δράσεων. Το χαμηλό ποσοστό

απασχόλησης των γυναικών υπογραμμίζει την κατάσταση που περιγράφηκε. Τέλος οι νέοι – που αποτελούν την πλειοψηφία των ανέργων – είτε στρέφονται προς την οικοδομή, είτε βρίσκονται άνεργοι δεδομένου ότι η απασχόληση στον πρωτογενή τομέα δεν τους ικανοποιεί και οι θέσεις απασχόλησης σε άλλους τομείς είναι περιορισμένες, ιδιαίτερα για απλούς απόφοιτους Λυκείου.

Ανεργία στη Λέσβο

Στους παρακάτω πίνακες αναφέρονται αναλυτικά τα διαθέσιμα στοιχεία για τα ποσοστά ανεργίας στη Λέσβο. Τα στοιχεία προέρχονται από πηγές όπως η Εθνική Στατιστική Υπηρεσία. Πρόσφατα στοιχεία(2002) έχουν πηγή τον τοπικό ΟΑΕΔ.

Ανεργία στο νομό Λέσβου το 1991

Σύνολο	2.631
Άνδρες	1.615
Γυναίκες	1.016

Πηγή:ΕΣΥΕ

Ανεργία στο νομό Λέσβου τον Μάρτιο του 2002

Σύνολο εγγεγραμμένων ανέργων	2631
Άνδρες	1068
Γυναίκες	1563
Μακροχρόνια άνεργοι	1031
Άνδρες	352
Γυναίκες	679
Υπόλοιπο επιδοτούμενων ανέργων	709
Διαγραφές ανέργων	403
Οικειοθελείς αποχωρήσεις	143
Αναγγελίες πρόσληψης	228
Εγγραφές ανέργων στο μήνα	186
Αριθμός εκδοθέντων πράσινων καρτών	96

Πηγή:ΟΑΕΔ Μυτιλήνης

Από τα στοιχεία του ΟΑΕΔ φαίνεται ότι η ανεργία πλήττει κυρίως τις γυναίκες αφού αποτελούν το 59,4% των ανέργων, ενώ αποτελούν και το μεγαλύτερο ποσοστό (66%) των μακροχρόνια ανέργων. Το 1991 οι γυναίκες αποτελούσαν το 37% των ανέργων της Λέσβου δηλαδή η ανεργία στις γυναίκες παρουσίασε πολύ μεγάλη αύξηση.

ΤΑ ΜΟΝΟΠΑΤΙΑ ΤΗΣ ΕΛΙΑΣ - THE OLIVE TRAILS

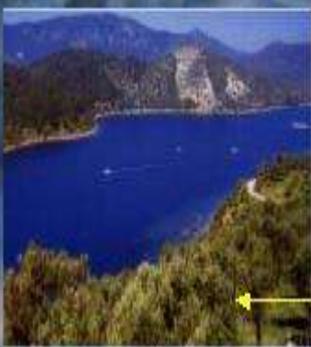
ΓΕΩΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ ΓΕΡΑΣ - GEOTOURISTIC TRAILS OF GERA

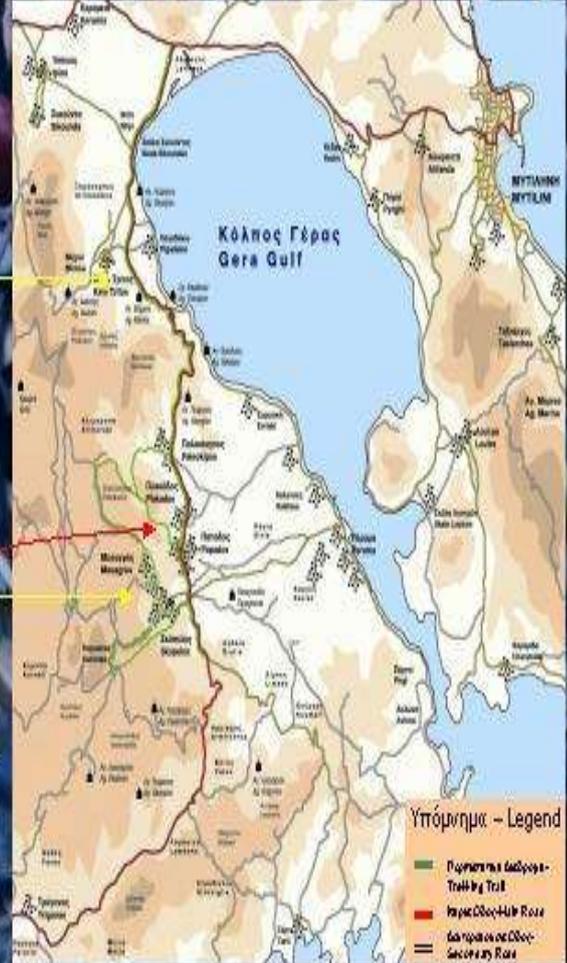

Ο ΚΟΛΠΟΣ ΤΗΣ ΓΕΡΑΣ - THE GERA GULF

ΚΡΑΤΙΚΟΣ	03-05-00-06
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΡΓΟΥ	Τα μονοπάτια της Βιός
Ή Ο ΓΕΑΣ	Μουσείο φυσικής ιστορίας
ΕΠΙΛΕΞΙΜΟ ΚΟΣΤΟΣ	55.000.000
Δ ΔΑΠΑΝΗ	33.000.000
ΙΔΙΑ ΣΥΜΜ.	22.000.000

Υπόμνημα - Legend
— Περιηγητικά Διαδρομές - Touring Trail
— Ιστορικό Διαδρομή - Rose
— Διαδρομή σε Οδοί - Secondary Road

3.3.2 Οικονομικές δραστηριότητες

ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ

Α. ΓΕΩΡΓΙΑ

Κατανομή γεωργικών γαιών

ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΕΚΤΑΣΕΩΝ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΙΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΧΡΗΣΗΣ ΤΟΥ

Στον παρακάτω πίνακα καταγράφεται η κατανομή των εκτάσεων ανάλογα με την χρήση τους, ως γεωργικής γης, βοσκοτόπων, δασών κλπ. Τα στοιχεία είναι σε επίπεδο περιφέρειας Β. Αιγαίου, νομού και νήσου Λέσβου και προέρχονται από τις απογραφές των ετών 1971,1981,1991 της Ε.Σ.Υ.Ε.

ΧΩΡΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ		ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ			ΝΟΜΟΣ ΛΕΣΒΟΥ			ΝΗΣΟΣ ΛΕΣΒΟΥ		
		1971	1981	1991	1971	1981	1991	1971	1981	1991
ΚΑΤΗΓΟΡΙΕ Σ ΕΚΤΑΣΕΩΝ (ΤΧΜ)										
ΚΑΛΛΙΕΡΓΟ ΥΜΕΝΕΣ		1161	1147	1144,1	804,9	792,1	793	622,1	610	604,9
ΒΟΣΚ ΟΤΟ ΠΟΙ	ΚΟΙ ΝΟΤΙ ΚΟΙ	622,7	619,9	679,8	134,2	129,1	141,9	69,1	74,4	94,2
	ΙΔΙΩ ΤΙΚΟ Ι	1222,8	1261,8	1198,5	743	772,6	761,6	525,3	543,7	532,8
ΔΑΣΗ		592,9	576,7	570,4	329	319,5	313,8	324,7	314,6	308,9
ΚΑΛΥΠΤΟΜ ΕΝΕΣ ΑΠΟ		44,8	52	44,1	31,7	35	33,2	18	19,1	18,3

ΝΕΡΟ									
ΕΚΤΑΣΕΙΣ ΟΙΚΙΣΜΩΝ	135,1	128,2	139,7	75,9	67,5	71,7	54	46	48,3
ΑΛΛΕΣ ΕΚΤΑΣΕΙΣ	52,7	55,2	59,4	35	37,8	38,5	20,5	24,9	25,1
ΣΥΝΟΛΟ	3836	3836	3836	2153,7	2153,7	2153,7	1636	1636	1636

Από τα παραπάνω στοιχεία φαίνεται ότι η χρήση της γης δεν μεταβάλλεται σε μεγάλο βαθμό με την πάροδο του χρόνου. Επίσης βλέπουμε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των εκτάσεων στη Λέσβο χρησιμοποιείται ως καλλιεργούμενη γη και ως βοσκότοποι.

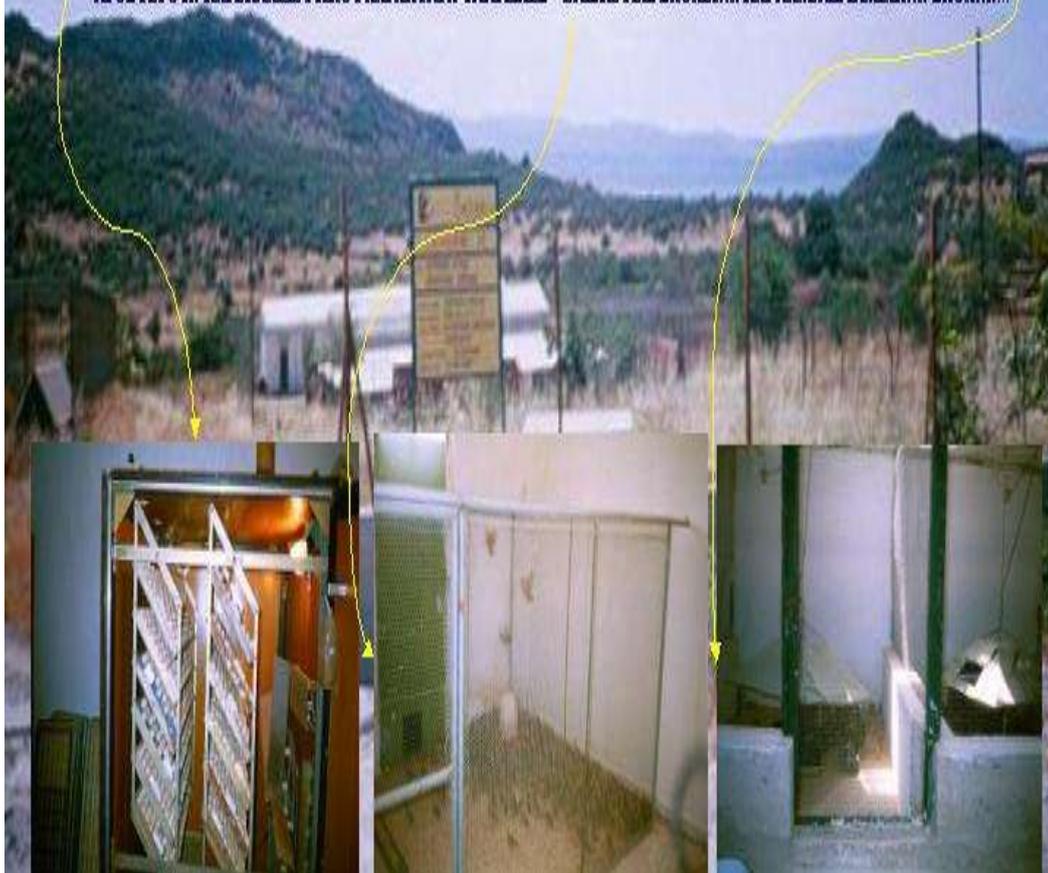
**Β' ΚΥΝΗΓΗΤΙΚΗ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΑΡΧΙΠΕΛΑΓΟΥΣ - ΛΕΣΒΟΣ.
ΜΙΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ ΣΤΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ**

Μια χαρακτηριστική προσπάθεια εκτροφής και διάσωσης ενός ενδημικού είδους πέρδικας, της άγριας νησιωτικής πέρδικας, σε συνεργασία της κυνηγητικής ομοσπονδίας με το πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και την ΕΤΑΑ Α.Ε. Η δράση θεωρείται από τις πλέον καινοτόμες στο χώρο του Β.Αιγαίου ...

ΚΩΔΙΚΟΣ	05-18-00-01
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΡΓΟΥ	Εκτροφή άγριας νησιωτικής πέρδικας
ΦΟΡΕΑΣ	Β' Κυνηγητική Ομοσπονδία
ΕΠΙΛΕΞΙΜΟ ΚΟΣΤΟΣ	35.000.000
ΔΑΠΑΝΗ	21.000.000
ΙΔΙΑ ΣΥΜΜ.	14.000.000

Η «ΑΙΓΙΑ ΝΗΣΙΩΤΙΚΗ ΠΕΡΔΙΚΑ ΖΕΙ ΜΟΝΟ ΣΕ ΟΡΙΣΜΕΝΑ ΝΗΣΙΑ ΤΟΥ ΒΟΡΕΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ... ΟΙ ΚΥΝΗΓΟΙ ΣΕ ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΗ ΒΑΣΗ ΕΧΟΥΝ ΚΑΤΑ ΦΕΡΕΙ ΝΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΗΣΟΥΝ ΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΜΟΝΑΔΑ ΜΕ ΑΥΤΟΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΣΦΕΡΟΥΝ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ - ΕΠΙΣΚΕΥΕΣ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΚΑΙ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΩΝ ΣΧΟΛΩΝ...

ΟΜΑΔ ΕΣ ΚΑΛΛ ΙΕΡΓΕ ΙΩΝ ΧΩΡΙ ΚΕΣ ΕΝΟΤ ΗΤΕΣ	ΕΤΗΣΙΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ ΣΕ ΣΤΡ.			ΔΕΝΔΡΩΔΕΙΣ ΣΕ ΣΤΡ . ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ			ΑΜΠΕΛΙΑ ΣΕ ΣΤΡ.			ΣΥΝΟΛΟ		
	1961	1991	ΜΕΤ ΑΒΟΛ Η ΕΠΙ ΤΟΙΣ %	1961	1991	ΜΕΤ ΑΒΟ ΛΗ ΕΠΙ ΤΟΙ Σ %	1961	1991	ΜΕΤ ΑΒΟ ΛΗ ΕΠΙ ΤΟΙΣ %	1961	1991	Μ ΕΤ .. %
ΠΕΡΙ ΦΕΡΕΙ Α ΒΟΡΕΙ ΟΥ ΑΙΓΑΙ ΟΥ	38493 5	2062 61	- 46,42 %	55542 6	61848 7	11,35 %	4623 0	244 93	- 47,02 %	98659 1	84924 1	- 13, 92 %
ΝΟΜΟ Σ ΛΕΣΒ ΟΥ	272.89 9	168.2 63	- 38,3%	390.02 4	405.17 7	3,9% 75	18.54 3	7.81 3	- 57,9%	681.46 6	581.25 6	- 14, 7 %
ΝΗΣΟ Σ	101.13 8	32.99 5	- 67,4%	388.19 0	404.14 6	4,1%	8.352	2.18 6	- 73,8%	497.68 0	439.33 0	- 11,

ΛΕΣΒ ΟΥ												7 %
--------------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	----------------

ΟΜΑΔΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ

Στο παρακάτω πίνακα καταγράφεται συγκεντρωτικά η χρήση της καλλιεργούμενης γης. Η καταγραφή γίνεται σε επίπεδο περιφέρειας, νομού και νήσου Λέσβου και αφορά τα έτη 1961 και 1991. Πηγή των παραπάνω στοιχείων είναι η Ε.Σ.Υ.Ε.

**ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΟΝΟΜΑΣΙΑΣ ΠΡΟΤΕΛΕΥΣΗΣ
ΤΟ «ΜΥΤΙΛΙΝΙΟ» ΛΑΔΟΤΥΡΙ ΚΑΙ ΤΡΑΒΙΕΡΑ...
ΤΥΡΟΚΟΜΙΚΗ ΛΙΣΣΟΥ Α.Ε.Ε.
ΜΙΑ ΣΥΝΧΡΟΝΗ ΜΟΝΑΔΑ ΣΥΣΚΕΥΑΣΙΑΣ**

ΚΩΔΙΚΟΣ	05-01-02-03
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΡΓΟΥ	Γραμμή τυποποίησης τυριών ΠΟΠ
ΞΟΡΕΑΣ	Τυροκομική Λίσσου Α.Ε.Ε.
ΕΠΙΛΕΞΙΜΟ ΚΟΣΤΟΣ	80.000.000
ΔΑΠΑΝΗ	48.000.000
ΓΙΑ ΣΥΜΜ.	32.000.000

Από τα στοιχεία του παραπάνω πίνακα φαίνεται ότι στο νησί της Λέσβου έχουν συρρικνωθεί σημαντικά σε σχέση με τις προηγούμενες δεκαετίες οι εκτάσεις που καλλιεργούνται με φυτά μεγάλης καλλιέργειας. Οι εκτάσεις με δενδρώδεις καλλιέργειες, κυρίως ελιές, έχουν αυξηθεί ενώ έχει μειωθεί σημαντικά και το ποσοστό της καλλιεργούμενης γης με αμπέλια. Ο εκτεταμένος ελαιώνας της Λέσβου που αποτελείται από 11.000.000 ελαιόδενδρα, αν και εγκαταλείπεται σταδιακά ιδιαίτερα στις ορεινές ζώνες αφού δεν υφίσταται τις απαραίτητες καλλιεργητικές φροντίδες δεν αφαιρείται από τις καλλιεργούμενες εκτάσεις λόγω των επιδοτήσεων. Μείωση στις ετήσιες καλλιέργειες καθώς και αύξηση στις δενδρώδεις καλλιέργειες και στα αμπέλια παρατηρείται τόσο στο Νομό της Λέσβου όσο και στο Β. Αιγαίο. Εξετάζοντας την εξέλιξη της χρήσης της αγροτικής γης παρατηρείται στο σύνολο της περιόδου 1961-1991 μια μακροχρόνια μείωση όλων των καλλιεργειών.

Η ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΝΕΩΝ ΜΟΡΦΩΝ ΒΙΟΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΤΟ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ ΤΗΣ ΠΑΡΑΚΑΤΩ ΕΠΕΝΔΥΣΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΕΙ ΑΙΣΙΟΔΟΞΙΑ ΟΤΙ ΤΕΛΙΚΑ ΕΙΝΑΙ ΕΦΙΚΤΗ Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΚΑΙ Η ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΝΕΩΝ, ΚΑΙΝΟΤΟΜΩΝ ΙΔΕΩΝ.

Η ΜΟΝΑΔΑ ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗΣ ΜΕΤΑΛΛΙΚΩΝ ΑΠΟΡΡΙΜΑΤΩΝ ΕΦΑΡΜΟΖΕΙ ΝΕΕΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΜΕ ΤΙΣ ΟΠΟΙΕΣ ΘΑ ΠΑΡΑΓΕΤΑΙ ΜΙΑ ΓΚΑΜΑ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ, ΑΠΟ ΕΙΔΗ ΛΑΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ ΕΩΣ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΑ ΚΑΓΓΕΛΑ. Η ΜΟΝΗ ΔΡΑΣΗ ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗΣ ΜΕΤΑΛΛΟΥ ΣΤΗ Π. ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ.

ΚΩΔΙΚΟΣ	04-03-00-01
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΡΓΟΥ	Μονάδα ανακύκλωσης μετ'ελλικών απορριμμάτων
Φ.ΟΡΕΑΣ	Αρ.α Σαμαρών & Σία
ΕΠΙΒΕΒΗΜΟ ΚΟΣΤΟΣ	66.000.000
Δ.ΔΑΠΑΝΗ	39.600.000
ΙΔΙΑ ΣΥΜΜ.	26.400.000

ΕΓΧΩΣ	03-05-00-01	03-05-00-02	03-05-00-03
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΡΓΟΥ	Ανάπλαση παραλίας "Ασος Ελευθέων"	Ανάπλαση Παραλίας "Ταίγι"	Ανάπλαση παραλίας "Πεδύ"
ΦΟΡΕΑΣ	Κοινότητα Λουτρών	Δήμος Γέρας	Δήμος Μενταμάου
ΕΠΙΛΕΞΙΜΟ ΚΟΣΤΟΣ	4.350.000	14.840.000	11.640.000
Δ. ΔΑΠΑΝΗ	2.610.000	8.904.000	6.964.000
ΪΔΙΑ ΣΥΜΜ.	1.740.000	5.936.000	4.676.000

→ ΠΑΡΑΛΙΑ «ΤΑΙΓΙ» ΔΙΕΡΑΣ

ΠΛΑΚΟΣΤΡΩΣΗ,
ΝΑΝΑΨΥΚΤΗΡΙΟ ΚΑΙ
ΑΠΟΣΥΤΗΡΙΑ, ΓΕΦΥΡΑ
ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ
(ΥΦΕΣΤΑΜΕΝΗ ΕΚΒΟΛΗ
ΠΟΤΑΜΟΥ)

ΠΑΡΑΛΙΑ «ΠΕΔΥ»
ΠΛΑΚΟΣΤΡΩΣΗ ΚΑΙ
ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ,
ΗΛΕΚΤΡΟΦΩΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ
ΧΩΡΟΣ ΑΠΟΣΥΤΗΡΙΩΝ

ΠΑΡΑΛΙΑ ΑΓΙΟΥ
ΕΡΜΟΓΕΝΗ,
ΠΛΑΚΟΣΤΡΩΣΗ,
ΑΠΟΣΥΤΗΡΙΑ, ΠΛΑΤΕΙΑ
ΚΑΙ ΧΩΡΟΣ ΑΝΑΠΑΥΣΗΣ
ΜΕ ΠΕΤΡΙΝΑ ΠΑΓΚΑΚΙΑ

ΑΡΔΕΥΣΗ

ΑΡΔΕΥΘΕΙΣΕΣ ΕΚΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΡΟΠΟΣ ΑΡΔΕΥΣΗΣ ΤΟΥΣ

Στον παρακάτω πίνακα αναφέρονται οι εκτάσεις, η κατανομή τους ανάλογα με τον τρόπο που αρδεύονται σε επίπεδο Περιφέρειας και νομού. Τα στοιχεία προέρχονται από την ΕΣΥΕ και αφορούν το έτος 1991.

ΧΩΡΙΚ ΕΣ ΕΝΟΤ ΗΤΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ			ΤΡΟΠΟΣ ΑΡΔΕΥΣΗΣ					
	ΕΚ Μ/Ε ΙΣ	ΚΑΛ/ΝΕΣ ΕΚΤΑΣΕΙ Σ	ΑΡΔ/ ΣΕΣ ΕΚΤ ΑΣΕΙ Σ	ΕΠΙΦΑΝΕΙΑ ΚΗ ΑΡΔΕΥΣΗ		ΤΕΧΝΗΤΗ ΒΡΟΧΗ		ΣΤΑΓΔΗΝ	
				ΕΚΜ/ ΣΕΙΣ	ΕΚΤ ΑΣΕΙ Σ	ΕΚ Μ/Σ ΕΙΣ	ΕΚΤ ΑΣΕΙ Σ	ΕΚΜ/ ΣΕΙΣ	ΕΚ ΤΑ ΣΕ ΙΣ
ΠΕΡΙΦ ΕΡΕΙΑ ΒΟΡΕΙ ΟΥ ΑΙΓΑΙ ΟΥ	1556 0	684762	66376	8383	24819	92	903	40	187

NOMO Σ ΛΕΣΒΟ Υ	6669	474086	41360	2996	12981	49	694	10	41
-----------------------------------	-------------	---------------	--------------	-------------	--------------	-----------	------------	-----------	-----------

ΠΗΓΗ:Στοιχεία της ΕΣΥΕ από την απογραφή του 1991 Εκτάσεις σε στέμματα

Στον πίνακα που ακολουθεί καταγράφονται επικαιροποιημένα στοιχεία για τις αρδεύσεις στο νησί της Λέσβου. Πηγή τους είναι η Υπηρεσία Έγγειων Βελτιώσεων της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης.

	ΣΥΛΛΟΓΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ		ΙΔΙΩΤΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ-ΑΝΤΛΙΟΣΤΑΣΙΑ	
	ΑΡΔΕΥΟΜΕΝΗ ΕΚΤΑΣΗ ΣΕ ΣΤΡ	ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ ΝΕΡΟΥ ΣΕ Μ3	ΑΡΔΕΥΟΜΕΝΗ ΕΚΤΑΣΗ ΣΕ ΣΤΡ	ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ ΝΕΡΟΥ ΣΕ Μ3
ΕΠΙΦΑΝΕΙΑΚΑ ΝΕΡΑ	14.700	4.851.000	500	75.000
ΥΠΟΓΕΙΑ ΝΕΡΑ	2.700	891.000	67.500	22.275.000
ΣΥΝΟΛΟ ΑΡΔΕΥΟΜΕΝΗΣ ΕΚΤΑΣΗΣ : 85.400 ΣΤΡ				
ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ ΝΕΡΟΥ : 28.092.000 Μ3				
Στον παραπάνω πίνακα δεν περιλαμβάνονται 1700 στρ που αρδεύονται από το αρδευτικό Ιππείου επειδή δεν υπάρχουν ακριβή επικαιροποιημένα στοιχεία για το έργο αυτό.				
Στατιστικά στοιχεία από Υπηρεσία Έγγειων Βελτιώσεων Ν.Α Λέσβου				

Από τα παραπάνω στοιχεία φαίνεται να έχουν αυξηθεί σημαντικά τα τελευταία χρόνια οι αρδευόμενες εκτάσεις στο νησί. Η αύξηση αυτή οφείλεται κυρίως στις ιδιωτικές γεωτρήσεις και στα νέα μικρά φράγματα και λιμνοδεξαμενές που έχουν γίνει τα τελευταία χρόνια.

ΛΙΜΝΟΔΕΞΑΜΕΝΕΣ, ΦΡΑΓΜΑΤΑ ΚΑΙ ΜΙΚΡΑ ΑΡΔΕΥΤΙΚΑ ΕΡΓΑ ΣΤΟ ΝΗΣΙ ΤΗΣ ΛΕΣΒΟΥ.

Α. Αρδευτικά έργα που υδροδοτούνται από Λιμνοδεξαμενές και Φράγματα.

Λιμνοδεξαμενή Μήθυνας- Πέτρας.

Λιμνοδεξαμενή Καλλονής (ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΖΕΤΑΙ)

Β. Αρδευτικά έργα που προγραμματίστηκαν να κατασκευαστούν και θα υδροδοτούνται από φράγματα και λιμνοδεξαμενές που κατασκευάζονται.

Φράγμα Ερεσού

Λιμνοδεξαμενή Σεδούντα Πλωμαρίου

Γ. Λοιπά αρδευτικά έργα

Αρδευτικό Κοινότητας Κ. Τρίτους.

Αρδευτικό Τσιχράντα Φίλιας

Αρδευτικό Υπλείου

Αρδευτικό Σκαλοχωρίου.

Στις κοινότητες Α.Μύλων, Βασιλικών, Λισβορίου, Σταυρού, Παρακοίλων, Υψηλομετώπου, Πελόπης, Ανεμότιας, Αργένου, Α.Θερμής, και Μοριάς λειτουργούν υποτυπωδώς μικρά αρδευτικά έργα με τσιμενταύλακες και χωμάτινους αύλακες που αρδεύουν πλημμελώς κάποιες εκτάσεις, χωρίς να υπάρχουν ακριβή στοιχεία.

Επίσης στο νησί υπάρχουν 4.500 ιδιωτικές υδροληψίες διάσπαρτες οι οποίες αρδεύουν περί τα 60.000 στρ καλλιεργειών.

Στη Λήμνο υπάρχουν τά παρακάτω έργα:

Αρδευτικό Λινοδεξαμενης Κοντιά χωρητικότητας 1 εκ. μ3.

Λιμνοδεξαμενή Θάνους χωρητικότητας 100.000 μ3

Στη Λήμνο υπάρχουν περί τις 1000 ιδιωτικές υδροληψίες, από τις οποίες αρδεύονται 6.000 στρ. Στον Αγ. Ευστράτιο υπάρχουν περίπου 30 ιδιωτικές υδροληψίες και αρδεύονται περί τα 150 στρ.

ΜΙΚΡΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΔΙΑΤΡΟΦΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ

Στη Νήσο Λέσβο λειτουργούν 19 Τυροκομεία και 1 Οινοποιείο και στη Λήμνο 3 Τυροκομεία και 1 Οινοποιείο . Επίσης λειτουργούν 11 τυποποιητήρια ελαιολάδου και 4 μονάδες τυποποίησης βρώσιμων ελιών. Στη Λέσβο υπάρχουν 3 μεταποιητικές μονάδες αλιευμάτων και 2 στη Λήμνο

ΠΟΙΟΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ

Τοπικά παραδοσιακά προϊόντα Π.Ο.Π(Προστατευόμενη Ονομασία Προέλευσης), ΠΓΕ(Προϊόντα Γεωγραφικής Ένδειξης)

Λέγοντας προϊόντα ΠΓΕ (προϊόντα γεωγραφικής ένδειξης) αναφερόμαστε σε τοπικά παραδοσιακά προϊόντα με συγκεκριμένα ποιοτικά χαρακτηριστικά. Μεγάλη ανάγκη και προτεραιότητα αποτελεί η επέκταση της τυποποίησης και του αριθμού των προϊόντων της με ονομασία προέλευσης (ΠΟΠ, ΠΓΕ), στην δημιουργία δικτύων διάθεσης διακίνησης και προβολής, στην εξυγίανση των μεθόδων παραγωγής (προϊόντα ISO, HACCP), στην στροφή προς τις βιοκαλλιέργειες.

Προϊόντα ΠΓΕ	Παραχθείσες ποσότητες σε τόνους από το 1999 έως 2001	Ποσότητες σε τόνους που έχουν τυποποιηθεί από το 1999 έως 2001
Ελαιόλαδο	300	25

Πηγή: Διεύθυνση Γεωργίας Λέσβου

ΑΡΩΜΑΤΙΚΑ ΚΑΙ ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ

Υπάρχει παραγωγή αρωματικών και φαρμακευτικών φυτών όπως δάφνη, ρίγανη, τήλιο, τσάι του βουνού, κλπ. Μία εταιρεία δραστηριοποιείται στον τομέα αυτό η «Αιολική Γη» που πραγματοποιεί και εξαγωγές μικρών ποσοτήτων αυτών των προϊόντων κυρίως στην Αμερική και Γερμανία. Πρόβλημα στην μεγαλύτερη παραγωγή και εμπορία των αρωματικών και φαρμακευτικών φυτών αποτελεί η έλλειψη κατάλληλων χώρων τυποποίησης.

ΒΙΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ.

Η βιολογική γεωργία βασίζεται στη μη χρησιμοποίηση συνθετικών λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων, την βιολογική καταπολέμηση των εχθρών των καλλιεργειών, τις αμειψισπορές και την ανακύκλωση των φυτικών και ζωικών υπολειμμάτων, τεχνικών που έχουν αποτέλεσμα την διατήρηση της φυσικής ισορροπίας και της γονιμότητας του εδάφους

Η αυξημένη ευαισθησία των καταναλωτών τα τελευταία χρόνια, όσον αφορά την παραγωγή γεωργικών προϊόντων απαλλαγμένων από χημικά, και την προστασία του περιβάλλοντος, είχε σαν αποτέλεσμα την ανάπτυξη της Βιολογικής Γεωργίας. Η Βιολογική Γεωργία ευνοεί τις ανανεώσιμες πηγές και την ανακύκλωση επιστρέφοντας στο έδαφος τα θρεπτικά συστατικά που υπάρχουν στα υπολείμματα των καλλιεργειών. Επιπλέον ο γεωργός στη Βιολογική Γεωργία χρησιμοποιεί τα συστήματα του περιβάλλοντος σε συνδυασμό με ένα μεγάλο φάσμα τεχνικών για την καταπολέμηση των εχθρών και ασθενειών των καλλιεργειών ,αποφεύγοντας την χρήση χημικών σκευασμάτων. Η εφαρμογή των παραπάνω έχει σαν αποτέλεσμα την διατήρηση των οικοσυστημάτων και την μείωση της ρύπανσης του περιβάλλοντος.

Σήμερα η οργανική καλλιέργεια έχει αναπτυχθεί σε Γερμανία, Ελβετία Ολλανδία, Γαλλία, Ιταλία, Αγγλία, Σκανδιναβία ΗΠΑ, Ν Αφρική, Αυστραλία και Ν Ζηλανδία . Ταυτόχρονα έχει δημιουργηθεί μια δυναμική και συνεχώς αναπτυσσόμενη αγορά βιολογικών προϊόντων στις παραπάνω χώρες. Το γεγονός αυτό δίνει την δυνατότητα ανάπτυξης των οργανικών καλλιεργειών και σε άλλες χώρες για την παραγωγή προϊόντων που θα καλύψουν την αυξημένη ζήτηση. Αν ληφθεί υπόψη και η αυξημένη τιμή των προϊόντων αυτών κατά 20 % περίπου σε σχέση με τα συμβατικά σε οργανωμένες όμως αγορές γίνεται φανερό πως η συγκεκριμένη μορφή καλλιέργειας μπορεί να δώσει ένα καλό επιπλέον εισόδημα στους καλλιεργητές.

Στην χώρα μας υπολογίζεται ότι η καλλιέργεια ελιάς καλύπτει το 65% των συνολικών εκτάσεων. Στη Λέσβο αυτή τη στιγμή υπάρχουν μεγάλος αριθμός βιοκαλλιεργητών. Η συντριπτική τους πλειοψηφία ασχολείται με την καλλιέργεια ελιάς για παραγωγή λαδιού. Μετά από την υποβολή ολοκληρωμένης μελέτης, το Κληροδότημα Σημαντήρη εντάχθηκε στο πρόγραμμα LEADER II και επιδοτήθηκε σε ποσοστό 60 % για την αξιοποίηση του βιολογικού αγροκτήματος. Σήμερα αποτελεί έναν από τους κυριότερους παραγωγούς Βιολογικού ελαιολάδου.

Β. ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ

ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΖΩΙΚΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Το μεγαλύτερο ποσοστό του ζωικού κεφαλαίου της Λέσβου αποτελείται από αιγοπρόβατα. Στον παρακάτω πίνακα καταγράφεται ο αριθμός των αιγοπροβάτων και των κτηνοτρόφων σε επίπεδο Νομού και Νησιού για το έτος 2002. Προέλευση των παρακάτω στοιχείων είναι η Δνση Αγροτικής Ανάπτυξης της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Λέσβου.

ΑΙΓΟΠΡΟΒΑΤΑ-ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΟΙ 2002						
ΧΩΡΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΩΝ			ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΙΓΟΠΡΟΒΑΤΩΝ		
	2002	2000	1999	2002	2000	1999
ΝΟΜΟΣ ΛΕΣΒΟΥ	4803	4.984	4.988	42552	369.72	363.32
				1	7	3
ΝΗΣΟΣ ΛΕΣΒΟΣ	3828	*	*	34581	*	*
				2		

Πηγή: Διεύθυνση Γεωργίας Λέσβου

ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΩΝ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΩΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ

ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΩΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ ΑΝΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 1971 – 1991

Στον παρακάτω πίνακα αναφέρονται οι εκμεταλλεύσεις που εκτρέφουν βοοειδή, πρόβατα, αίγες, χοίρους, πουλερικά και κυψέλες για τα έτη 1971 και 1991 σε επίπεδο Νομού, περιφέρειας και νήσου.

ΧΩΡΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ										
	ΒΟΟΕΙΔΗ		ΠΡΟΒΑΤΑ		ΑΙΓΕΣ		ΧΟΙΡΟΙ		ΠΟΥΛΕΡΙΚΑ		ΚΥΨΕΛΕΣ
	1971	1991	1971	1991	1971	1991	1971	1991	1971	1991	1971
ΝΟΜΟΣ ΛΕΣΒΟΥ	2810	801	8841	6099	10671	6327	613	1089	16875	7193	1234
ΝΗΣΟΣ ΛΕΣΒΟΣ	1364	428	6383	4731	8820	5142	205	322	13506	5528	766

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	*	1271	*	6714	*	10460	*	1765	*	*	*
ΕΙΔΟΥΣ											
ΧΑΙΡΟΥΣ											

ΠΗΓΗ: ΕΣΥΕ Γεωργική απογραφή 1971 και 1991.

Παρατηρείται ότι από το 1971 ως το 1991 έχει μειωθεί ο αριθμός των εκμεταλλεύσεων που εκτρέφουν αιγοπρόβατα, βοοειδή, πουλερικά και μέλισσες ενώ αυξήθηκε μόνο ο αριθμός εκμεταλλεύσεων που εκτρέφουν χοίρους. Πολύ μεγάλη αύξηση παρουσιάστηκε στην εκτροφή χοίρων στη Λήμνο και λιγότερο στη Λέσβο.

ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

Στον παρακάτω πίνακα καταγράφεται η παραγωγή κτηνοτροφικών προϊόντων στο Νομό Λέσβου.

ΠΡΩΤΟΓΕΝΗ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΣΕ ΤΟΝΟΥΣ ΑΝΑ ΕΙΔΟΣ ΖΩΩΝ ΝΟΜΟΥ ΛΕΣΒΟΥ 1971-1980-1991

ΕΙΔΟΣ ΖΩΟΥ	ΒΟΟΕΙΔΗ		ΠΡΟΒΑΤΑ		ΑΙΓΕΣ		ΧΟΙΡΟΙ	ΠΟΥΛΕΡΙΚΑ	ΕΤΟΣ
	ΚΡΕΑΣ	ΓΑΛΑ	ΚΡΕΑΣ	ΓΑΛΑ	ΚΡΕΑΣ	ΓΑΛΑ	ΚΡΕΑΣ	ΚΡΕΑΣ	
ΝΟΜΟΣ ΛΕΣΒΟΥ	996	1140	1250	13115	327	-	264	483	1971
ΝΟΜΟΣ ΛΕΣΒΟΥ	1316	1222	2340	12962	493	-	522	927	1980
ΝΟΜΟΣ ΛΕΣΒΟΥ	6199	1131	3132	29625	732	-	123	1149	1991

ΠΗΓΗ: Ετήσια Γεωργική Στατιστική της Ελλάδος.

Την περίοδο από 1971-1991 παρατηρήθηκε αύξηση στην παραγωγή κρέατος τόσο των βοοειδών όσο και των αιγοπροβάτων και των πουλερικών ενώ μείωση παρατηρήθηκε στην παραγωγή κρέατος χοιρινού. Στην παραγωγή πρόβειου γάλακτος έχουμε σημαντική αύξηση και σταθερή παραγωγή αγελαδινού γάλακτος. Στα άλλα νησιά του Αιγαίου παρατηρείται στασιμότητα ή και μείωση του αριθμού των ζώων και των παραγομένων προϊόντων στους νομούς Δωδεκανήσου και Σάμου και αύξηση στους νομούς Κυκλάδων και Χίου. Τα μικρά ζώα έχουν μικρότερη ανάγκη για φροντίδα και ζωοτροφές, δημιουργούν όμως μεγαλύτερη πίεση στους ήδη υποβαθμισμένους βοσκότοπους λόγω της ελεύθερης βόσκησης.

Παραδοσιακά και πιστοποιημένα προϊόντα

Τυροκομικά προϊόντα

Λέγοντας προϊόντα Π.Ο.Π (Προστατευόμενη Ονομασία Προέλευσης) εννοούμε Παραδοσιακά Προϊόντα που διακρίνονται από ορισμένα τοπικά χαρακτηριστικά, ιδιαίτερα δε από τον τρόπο που παράγονται. Από το 1994 άρχισε να εφαρμόζεται η νομοθεσία που αφορά τα προϊόντα Π.Ο.Π (Καν. ΕΟΚ 2081/92 και Π.Δ. 81/93). Στη νήσο Λέσβο άρχισε η στελέχωση του Εργαστηρίου Γάλακτος στο Κ. Τρίτος του Δήμου Ευεργέτουλα, αρμοδιότητα του οποίου θα είναι και ο ποιοτικός έλεγχος των προϊόντων Π.Ο.Π.

Ως τυροκομικά προϊόντα Π.Ο.Π. έχουν χαρακτηριστεί τα τυριά ΦΕΤΑ, ΚΑΣΕΡΙ, ΛΑΔΟΤΥΡΙ ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ

Μελισσοκομία

Στον παρακάτω πίνακα παρατίθενται ο αριθμός μελισσοκόμων της Λέσβου το σύνολο κυψελών οι επιδοτούμενες κυψέλες και η οικονομική ενίσχυση που τους καταβλήθηκε τα έτη 1998 και 1999. Όλα τα στοιχεία είναι από τη Διεύθυνση Γεωργίας Λέσβου.

ΝΗΣΟΣ ΛΕΣΒΟΣ				
ΕΤ ΟΣ	ΜΕΛΙΣΣΟ ΚΟΜΟΙ	ΣΥΝΟ ΛΟ ΚΥΨΕ ΛΩΝ	ΕΠΙΔΟΤΟΥ ΜΕΝΕΣ ΚΥΨΕΛΕΣ	ΟΙΚΟΝΟΜΙ ΚΗ ΕΝΙΣΧΥΣΗ (ΔΡ.)
199 8	80	4.606	3.050	11.495.724
199 9	82	6.058	2.846	11.219.814

Πηγή: Διεύθυνση Γεωργίας Λέσβου

Σύμφωνα με αυτά τα στοιχεία έχουμε μεν αύξηση των κυψελών, αλλά μείωση των επιδοτούμενων κυψελών. Η Λέσβος θα μπορούσε να αναπτύξει πολύ περισσότερο τη

μελισσοκομία λόγω της μεγάλης ποσότητας αλλά και ποικιλίας των αρωματικών και μελισσοκομικών φυτών της.

ΝΗΣΟΣ ΛΗΜΝΟΣ				
ΕΤΟΣ	ΜΕΛΙΣΣΟΚΟΜΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ ΚΥΨΕΛΩΝ	ΕΠΙΔΟΤΟΥ ΜΕΝΕΣ ΚΥΨΕΛΕΣ	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΝΙΣΧΥΣΗ (ΔΡΧ.)
1998	83	6.872	4.551	17.153.128
1999	82	7.838	3.683	14.519.528
2000	88	7.655	3.523	

Πηγή: Διεύθυνση Γεωργίας Λέσβου

Βιολογική κτηνοτροφία και προϊόντα

Στη Λέσβο υπάρχουν 4 πιστοποιημένοι κτηνοτρόφοι για την παραγωγή βιολογικών προϊόντων την περίοδο 2001-2002 με συνολικό αριθμό αιγοπροβάτων 1800-2000. Ήδη υπάρχει έγκριση από το Υπουργείο Γεωργίας για 3000 μονάδες επιδοτούμενες. Γίνεται παραγωγή βιολογικού γάλακτος, τυριού (φέτα) και υπάρχει πιστοποίηση για παραγωγή βιολογικού κρέατος, αλλά δεν υπάρχουν οι κατάλληλες εγκαταστάσεις υποδομής για τη στήριξη της παραγωγής αυτού του προϊόντος.

Ζωική παραγωγή - Είδος ζώων

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΖΩΩΝ	Βοοειδή	Αιγοπρόβατα	Χοίροι	Πουλερικά	Βίσονες	Αριθμός Κυψελών
ΒΟΡΕΙΟ Υ ΑΙΓΑΙΟ Υ	35	2.240	-	-	-	-

Αριθμός παραγωγών για το ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ 5**Γ. ΔΑΣΟΠΟΝΙΑ**

Παρακάτω αναφέρονται οι δασικές εκτάσεις και το καθεστώς ιδιοκτησίας τους.

ΝΗΣΟΣ ΛΕΣΒΟΣ

Δασικές εκτάσεις	Καθεστώς ιδιοκτησίας		Σύνολο σε εκτάρια
	Δημόσιες	Μη δημόσιες	
Δάση τραχείας Πεύκης	2585	32.215	34.800
Δάση μαύρης Πεύκης	0	200	200
Δάση Καστανιάς	0	300	300
Δάση Βαλανιδιάς	0	6000	6.000
Δάση Αείφυλλων και Πλατύφυλλων	0	8.800	8.800
Σύνολο	2585	47.515	50.100

Δ. ΑΛΙΕΙΑ**Κύρια χαρακτηριστικά**

Σύμφωνα με τα στοιχεία που πήραμε από το τμήμα Αλιείας της Διεύθυνσης Γεωργίας της Νομαρχιακής Διεύθυνσης Λέσβου, ο ενεργός στόλος των επαγγελματικών αλιευτικών σκαφών στο νομό Λέσβου για το 2001 ήταν 1398. Από αυτά, τα 1049 αποτελούν τον αλιευτικό στόλο της Λέσβου και τα 349 της Λήμνου και του Αγίου Ευστρατίου. Στη Λέσβο 1036 σκάφη είναι παράκτιας αλιείας και 13 σκάφη μέσης αλιείας, ενώ αντίστοιχα για τη Λήμνο και τον Άγιο Ευστράτιο υπάρχουν 345 παράκτιας και 4 μέσης αλιείας.

Οι απασχολούμενοι στην αλιεία για το 2001 ήταν 2072 άτομα στη Λέσβο και αποτελούσαν το πλήρωμα των παράκτιων επαγγελματικών σκαφών και 130 άτομα απασχολούνταν με τη μέση αλιεία. Συνολικά οι απασχολούμενοι με την αλιεία στη Λέσβο ήταν 2202. Αντίστοιχα για τη Λήμνο και τον Άγιο Ευστράτιο είχαμε 690 άτομα στην παράκτια αλιεία και 40 στη μέση αλιεία.

Δεν υπάρχει κανένα στοιχείο για την παραγωγή αλιευτικών προϊόντων στη Λέσβο, και αυτό οφείλεται στο ότι δεν υπάρχει ιχθυόσκαλα. Ιδιαίτερη επισήμανση έγινε από το Τμήμα Αλιείας και για την απροθυμία των απασχολουμένων στην αλιεία για την ίδρυση ιχθυόσκαλας ώστε να μην γίνεται ουσιαστικός έλεγχος στην παραγωγή αλιευτικών προϊόντων.

Μεταποίηση και εμπορία αλιευτικών προϊόντων

Οι μεταποιητικές μονάδες αλιευτικών προϊόντων που λειτουργούν στη Λέσβο είναι 3 και είναι μονάδες αλιπάστων. Στη Λήμνο λειτουργούν 2 μεταποιητικές μονάδες εκ των οποίων η μία είναι μονάδα αλιπάστων και η άλλη μονάδα κατάψυξης αλιευτικών προϊόντων.

Ιχθυοκαλλιέργειες

Οι μονάδες ιχθυοκαλλιέργειας που λειτουργούν στη Λέσβο είναι πέντε και βρίσκονται στα Λουτρά, στη Φτέλη Μεσαγρού, στο Καλό Λιμάνι στο Σκαλοχώρι, και δύο μονάδες στην Αγριλιά Μυτιλήνης. Μία μονάδα ιχθυοκαλλιέργειας βρίσκεται στη Λήμνο στην περιοχή του Μούδρου, όπως επίσης μία μονάδα οστρακοκαλλιέργειας, και μία μονάδα καρκινοειδών.

Η παραγωγή αλιευτικών προϊόντων για το 2001, από τις ιχθυοκαλλιέργειες ανήλθε σε 795 τόνους, από τις οστρακοκαλλιέργειες σε 206 τόνους και από τη μεταποιητική μονάδα των καρκινοειδών σε 40 τόνους .

Αλιευτικά καταφύγια

Περιμετρικά της Λέσβου υπάρχουν 45 αλιευτικά καταφύγια, 22 στη Λήμνο και 1 στον Άγιο Ευστράτιο.

Η αλιεία δεν αποτελεί ιδιαίτερα σημαντικό τομέα αφού πολύ μικρό ποσοστό των απασχολουμένων εργάζεται στον κλάδο αυτόν. Βέβαια ορισμένες περιοχές όπως ο κόλπος Καλλονής στηρίζονται στην αλιεία. Η ιχθυοκαλλιέργεια και η οστρακοκαλλιέργεια δεν αναπτύχθηκαν ανάλογα με τις δυνατότητες του νησιού, λόγω των κοινωνικών εντάσεων που δημιούργησε η εγκατάσταση των πρώτων μονάδων, τόσο με τους ψαράδες όσο και με τους κατοίκους που θεώρησαν την ανάπτυξη των ιχθυοκαλλιεργειών σαν εμπόδιο στην τουριστική ανάπτυξη του τόπου.

ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ

Ο αριθμός μεταποιητικών καταστημάτων και η μέση απασχόληση σε αυτά για κάθε Νομό σύμφωνα με τις απογραφές των ετών 1978, 1984, 1988, για την περιφέρεια Β. Αιγαίου έχει ως εξής:

Γεωγρ.διαμ /σμ και νομός	Αριθμός Καταστημάτων			Μέση ετήσια απασχόληση		
	1978	1984	1988	1978	1984	1988
ΛΕΣΒΟΥ	1.601	1.710	1.568	3.638	3.768	3.392
ΣΑΜΟΥ	659	587	553	1.250	1.369	1.245
ΧΙΟΥ	521	554	534	1.421	1.491	1.544

Ο Δευτερογενής τομέας απασχολούσε το 1991 11.685 άτομα που αποτελεί το 21,1% των απασχολουμένων σε όλους τους τομείς στην Περιφέρεια (19,7% Λέσβος, 23,8% Χίος, 21,9% Σάμος). Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται φθίνουσα πορεία της μεταποιητικής δραστηριότητας και μάλιστα σε μεταποιητικές δράσεις με παραδοσιακό χαρακτήρα.

Είναι γεγονός ότι έγιναν μεγάλες προσπάθειες για δημιουργία μεγάλων μεταποιητικών μονάδων χρησιμοποιώντας τα κίνητρα των Αναπτυξιακών Νόμων, οι οποίες όμως είτε λόγω μεταβολής των συνθηκών αγοράς, είτε λόγω επιχειρηματικών αστοχιών κατά τη λειτουργία τους δεν έχουν αποδώσει τα προσδοκώμενα αποτελέσματα και πολλές από τις μονάδες αυτές είναι ήδη προβληματικές.

Ταυτότητα των επιχειρήσεων στη Λέσβο

Δραστηριότητα

Είναι εντοπισμένη κυρίως στη Λέσβο σε παραδοσιακούς κλάδους οι οποίοι φαίνεται να ξεπερνούν την κρίση των προηγούμενων δεκαετιών, μετά την εγκατάλειψη ορισμένων χαρακτηριστικών δραστηριοτήτων (Σαπωνοποιία, Βυρσοδεψία κλπ.) Το μεγαλύτερο ποσοστό επιχειρήσεων δραστηριοποιείται στον κλάδο τροφίμων και ποτών, κλάδος ο οποίος αποτελεί και τον σημαντικότερο από πλευράς αριθμού επιχειρήσεων στη Λέσβο. Ο δεύτερος πιο σημαντικός κλάδος στη Λέσβο είναι της βιομηχανίας ξύλου. Παλαιότερα λειτουργούσαν εκτός από το σαπωνοποιείο της ΕΑΣ Λέσβου και άλλα μικρά σαπωνοποιεία με μικρές παραγωγές σαπουνιού. Σήμερα λειτουργούν το σαπωνοποιείο της ΛΕΣΣΕΛ και του Κατσακούλη. Τα σαπούνια αυτά προέρχονται από φυτικά λίπη και έχουν μεγάλη ζήτηση στο εξωτερικό σαν οικολογικά προϊόντα.

Παραδοσιακοί κλάδοι

Σαπωνοποιεία

Τεχνική παρασκευής σαπουνιού

Από τον διαχωρισμό του πυρηνελαίου ή βιομηχανικού ελαιολάδου η σαπωνόπαστα οδηγείται στην πρώτη δεξαμενή όπου γίνεται η προσθήκη καυστικής σόδας και διαλύματος χλωριούχου νατρίου. Μετά το προϊόν οδηγείται σε άλλες τρεις δεξαμενές όπου γίνεται το τελικό ψήσιμο. Κατόπιν γίνεται η κατεργασία του προϊόντος κατά την οποία γίνεται η θέρμανση της πάστας, η αφαίρεση της ατμοποιημένης υγρασίας σε κενό, η διαμόρφωση του αφυγραθέντος σαπουνιού και η κοπή του σε κομμάτια, και η τοποθέτηση σε τελάρα για την τελική ξήρανση. Στο πράσινο σαπούνι μετά την ξήρανση ακολουθεί η διαδικασία της άτμισης για να αποκτήσει επιφανειακό γυάλισμα, ενώ στο λευκό ακολουθεί η συσκευασία.

Έτος ίδρυσης

Οι περισσότερες επιχειρήσεις έχουν ιδρυθεί τις δύο τελευταίες δεκαετίες αλλά επισημαίνεται το σημαντικό ποσοστό (17%) των επιχειρήσεων με έτος ίδρυσης πριν το 1940. Οι επιχειρήσεις αυτές αποτελούν συνέχεια των παραδοσιακών μορφών

οικονομικής δραστηριότητας του νησιού και αφορούν ελαιουργικούς συνεταιρισμούς, η ανάπτυξη των οποίων άρχισε γύρω στα 1920, και άλλες επιχειρήσεις του κλάδου τροφίμων και ποτών (τυροκομεία, αρτοποιεία, ποτοποιίες) καθώς και αγγειοπλάστες, όλες επιχειρήσεις οικογενειακές.

Εξαγωγές

Το μεγαλύτερο μέρος των επιχειρήσεων (63%) διαθέτει τα προϊόντα του αποκλειστικά στο Νομό Λέσβου. Μόνο 5% των επιχειρήσεων πραγματοποιεί εξαγωγές. Αφορά κυρίως τον κλάδο τροφίμων και ποτών. Κυριότερος προορισμός των εξαγωγών είναι η Γερμανία, ενώ σχεδόν εξίσου σημαντικός προορισμός για τις επιχειρήσεις της Λέσβου είναι και η Αυστραλία. Το ενδιαφέρον για νέες αγορές εστιάζεται στην ηπειρωτική χώρα και δευτερευόντως συνδέεται με την αύξηση των εξαγωγών κυρίως στις χώρες της ΕΕ

Εμπορία των προϊόντων των επιχειρήσεων

Μεγάλο σχετικά ποσοστό των επιχειρήσεων (40%) διαθέτει τα προϊόντα του από το εργοστάσιο και το 19% αυτών διαθέτει τα προϊόντα του μέσω ιδίου καταστήματος πώλησης, ενώ το 20% διατίθεται μέσω χονδρεμπόρων και μεσαζόντων.

Εκτίμηση απασχολουμένων στις επιχειρήσεις .

Η μεγάλη πλειονότητα των επιχειρήσεων (60%) απασχολεί συνολικά κάτω από 5 εργαζόμενους. Μεγάλος αριθμός επιχειρήσεων στηρίζονται στην αυταπασχόληση των ιδιοκτητών καθώς και στην άτυπη απασχόληση μελών της οικογενείας τους ή και εποχικών εργαζομένων. Μόλις το 15% των επιχειρήσεων απασχολεί πάνω από 10 εργαζόμενους. Στην ανάλυση της απασχόλησης κατά κλάδο αποτυπώνεται η κυρίαρχη θέση του κλάδου τροφίμων και ποτών όπου 69% των εργαζομένων απασχολούνται σ αυτόν τον κλάδο. Οι μισοί εργαζόμενοι απασχολούνται μόνιμα στην παραγωγή. Ένα σημαντικό τμήμα των υπολοίπων (20%) απασχολείται εποχικά στην παραγωγή, ενώ το 30% των εργαζομένων απασχολείται σε διοικητικές θέσεις. Όσον αφορά στο μορφωτικό επίπεδο των διοικητικών υπαλλήλων το μεγαλύτερο τμήμα τους είναι απόφοιτοι Λυκείου, ενώ το 17% είναι απόφοιτοι ΤΕΙ και 12% είναι απόφοιτοι ΑΕΙ. Η εικόνα του μορφωτικού επιπέδου των μόνιμων εργαζομένων στην παραγωγή είναι αρκετά διαφορετική από αυτή των διοικητικών υπαλλήλων όπως θα αναμενόταν. Το

μεγαλύτερο μέρος (40%) είναι απόφοιτοι δημοτικού, το 27% είναι απόφοιτοι γυμνασίου, το 24% απόφοιτοι Λυκείου, ενώ το 9% είναι απόφοιτοι ΤΕΙ και μόλις το 3% είναι απόφοιτοι ΑΕΙ. Στο σύνολο των εργαζομένων το μεγαλύτερο τμήμα (33%) είναι απόφοιτοι δημοτικού, το 23% είναι απόφοιτοι γυμνασίου, το 27% απόφοιτοι Λυκείου, ενώ το 11% είναι απόφοιτοι ΤΕΙ και μόλις το 5% είναι απόφοιτοι ΑΕΙ. Το 95% των επιχειρήσεων δεν απασχολεί επιστημονικό προσωπικό στην επιχείρηση, ενώ ένα μεγάλο μέρος των επιχειρήσεων δεν απασχολεί καθόλου μόνιμο τεχνικό προσωπικό ενώ η πλειονότητα των επιχειρήσεων απασχολεί μεταξύ 1 και 5 τεχνιτών.

Η εξεύρεση ανθρώπινου δυναμικού γίνεται σχεδόν αποκλειστικά μέσω γνωριμιών αν και μερικές φορές απασχολούν και μαθητευομένους των σχολών του ΟΑΕΔ. Η πλειονότητα των επιχειρήσεων δεν αντιμετωπίζει πρόβλημα εξεύρεσης προσωπικού, αν και στις περισσότερες περιπτώσεις δεν αναζητούν προσωπικό λόγω του μικρού τους μεγέθους.

Η κατάσταση στον τομέα της βιομηχανίας – βιοτεχνίας και μεταποίησης στην Λέσβο βρίσκεται σε χαμηλό επίπεδο ανάπτυξης, πράγμα το οποίο οφείλεται, βασικά στην έλλειψη πρώτων υλών, στο υψηλό κόστος μεταφοράς προς και από την Ηπειρωτική Ελλάδα και στην έλλειψη τεχνογνωσίας στον τομέα της παραγωγής, αλλά κυρίως στον τομέα της προώθησης των προϊόντων.

Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις που υπάρχουν σήμερα λειτουργούν σε οικογενειακή βάση και περιορίζονται σε δραστηριότητες όπως στην κεραμική, στην εξόρυξη και διάθεση αδρανών υλικών, τα λατομεία, στον κλάδο των τροφίμων και ποτών, στην επεξεργασία αγροτικών προϊόντων, των προϊόντων επεξεργασίας ξύλου, προϊόντα της οικοδομής, συνεργεία αυτοκινήτων, ελαιοτριβεία κ.λ.π, δηλαδή δραστηριότητες που αναπτύσσονται με βάση την εκμετάλλευση μιας τοπικής ύλης ή παράδοσης σε ένα συγκεκριμένο κλάδο όπως π.χ, η ελιά, η ελαιοκομία και η κεραμική στη Λέσβο. Σημαντικό ρόλο στην αναπτυξιακή προοπτική του δευτερογενή τομέα προβλέπεται ότι θα διαδραματίσει η ικανότητα των τοπικών επιχειρήσεων να ακολουθήσουν πρακτικές συμμαχιών, συγχωνεύσεων, δικτύων κλπ των οποίων η εφαρμογή ήδη λαμβάνει διαστάσεις τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Ιδιαίτερη βαρύτητα πρέπει να δοθεί σε επενδύσεις παραγωγής προϊόντων με έντονα παραδοσιακά ή τοπικά στοιχεία που απευθύνονται τόσο στην τοπική όσο και σε άλλες αγορές αξιοποιώντας τοπικές πρώτες ύλες και δεξιότητες ανθρώπινου δυναμικού. Η βελτίωση του μηχανολογικού εξοπλισμού των επιχειρήσεων είναι αναγκαία και από πλευράς δυναμικότητας και από πλευράς

τεχνολογίας με στόχο την αύξηση της παραγωγής, την βελτίωση της ποιότητας και τη μείωση του κόστους. Γι αυτό χρειάζεται να γίνει προσπάθεια για προϊόντα υψηλής προστιθέμενης αξίας και υψηλής ποιότητας που μπορούν να εξασφαλίσουν υψηλή τιμή, έτσι ώστε να ξεπεραστεί το εμπόδιο του υψηλού κόστους, να δημιουργηθούν

μεταποιητικές μονάδες που χρησιμοποιούν κατά το δυνατόν εγχώριες πρώτες ύλες και παράγουν προϊόντα σχετικής ανταγωνιστικότητας, και να δημιουργηθούν εμπορευματικά κέντρα.

ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ

Εμπόριο

Οι δραστηριότητες του εμπορίου (χονδρικό – λιανικό) στη Λέσβο συγκεντρώνονται στα μεγάλα αστικά κέντρα αλλά παράλληλα οι επιχειρήσεις των δραστηριοτήτων αυτών είναι φορείς διανομής και τροφοδοσίας κάθε εμπορικής επιχείρησης που λειτουργεί σε επίπεδο Νομού ή Νησιού.

Το μέγεθος των εμπορικών καταστημάτων είναι σχετικά μικρό με εξαίρεση τα μεγάλα SUPER-MARKETS που έχουν εγκατασταθεί στην πρωτεύουσα και απευθύνονται στους ντόπιους καταναλωτές, οι οποίοι κατά τους θερινούς μήνες διπλασιάζονται.

Είναι βέβαιον ότι οι εμπορικές επιχειρήσεις έχουν παίξει και παίζουν σημαντικό ρόλο στην οικονομική ανάπτυξη του νησιού και με την λειτουργία τους: α) στηρίζουν την βιομηχανική παραγωγή, β) δημιουργούν θέσεις απασχόλησης και γ) προσφέρουν στον καταναλωτή της Λέσβου προϊόντα και υπηρεσίες.

Παρά τις προσπάθειες που καταβάλλονται στα πλαίσια της Περιφερειακής Πολιτικής της Χώρας και της Ε.Ε., η εποχικότητα δεν έχει βελτιωθεί ούτε ως προς τις αφίξεις, ούτε ως προς τις διανυκτερεύσεις. Οι δύο μήνες Ιούλιος και Αύγουστος, συνεχίζουν να έχουν την υψηλότερη ζήτηση με σημαντική διαφορά από τους υπόλοιπους και ακολουθούν ο Σεπτέμβριος και Ιούνιος. Το φαινόμενο αυτό έχει σαν αποτέλεσμα, η πληρότητα στα ξενοδοχειακά καταλύματα της Περιφέρειας να κυμαίνεται ετησίως σε χαμηλό επίπεδο ως εξής: Λέσβος 45-48%, Χίος 42-44% και Σάμος 70-73%, ενώ ο μέσος όρος στην Περιφέρεια είναι 58-60%.

Επίσης, η χαμηλή κατά κεφαλή ημερήσια δαπάνη (100 δολάρια) δείχνει ότι δεν σημειώθηκε πρόοδος προς τον επιλεκτικό τουρισμό που ήταν και στόχος του Β' Κ.Π.Σ., πράγμα το οποίο λειτουργεί αρνητικά για την ανάληψη μεγάλων επενδύσεων ποιοτικής αναβάθμισης των προσφερομένων υπηρεσιών. Με τα σημερινά δεδομένα φαίνεται ότι η ανταγωνιστικότητα του τουριστικού προϊόντος της στη διεθνή αγορά συνεχίζει να στηρίζεται στις χαμηλές τιμές και στο μαζικό τουρισμό παραθεριστικού χαρακτήρα διευκολύνοντας έτσι τις πρακτικές ξένων τουριστικών πρακτόρων οι οποίοι και διαμορφώνουν τις τιμές αυτές.

Κυριότερες διαρθρωτικές παρεμβάσεις

Ο στόχος της επιμήκυνσης της τουριστικής περιόδου κατά 25%, δεν προβλέπεται να επιτευχθεί, τόσο γιατί δεν δημιουργήθηκαν υποδομές ήπιου – εναλλακτικού τουρισμού και η μαρίνα της Μυτιλήνης μόλις ξεκίνησε με πολλά προβλήματα. Στα πλαίσια του ΠΕΠ 94-99 δεν υλοποιήθηκαν δράσεις υποστηρικτικές και συμπληρωματικές της τουριστικής δραστηριότητας, όπως επίσης υποτονική υπήρξε η οργάνωση της προβολής και της διαφήμισης του τουρισμού, με αποτέλεσμα να μην εξασφαλίζεται ο στόχος της αύξησης της τουριστικής δαπάνης, μέσω της αύξησης των αφίξεων και διανυκτερεύσεων, της διαφοροποίησης της προσφοράς του τουριστικού προϊόντος, της βελτίωσης του επιπέδου των τουριστών, της επιμήκυνσης της τουριστικής περιόδου.

Εκτίμηση των δυνατοτήτων αξιοποίησης αναβάθμισης και προβολής του τουριστικού δυναμικού της περιοχής

Από την επαφή που υπήρξε με τους διάφορους φορείς της περιοχής επισημάνθηκε η ανησυχία των κατοίκων για το υψηλότερο κόστος του τουριστικού πακέτου της Λέσβου σε σχέση με τη γειτονική Τουρκία. Δεν θα πρέπει όμως να γίνεται σύγκριση ανάμεσα σε χώρες με διαφορετικά συστήματα παραγωγής και να αγνοούνται οι συνθήκες που δημιουργούν τις χαμηλές τιμές, όπως το χαμηλό κόστος εργασίας κλπ.

Επίσης η δομή των τουριστικών επιχειρήσεων δεν είναι η ίδια στη Λέσβο και στην Τουρκία. Στη Λέσβο κυριαρχούν οι μικρές οικογενειακού τύπου μονάδες και τα αυτοεξυπηρετούμενα καταλύματα, ενώ στην Τουρκία οι μεγάλες μονάδες. Όμως οι μικρές μονάδες έχουν το πλεονέκτημα ότι μπορούν με μια συντονισμένη πολιτική να στραφούν ευκολότερα προς τις νέες μορφές τουρισμού όπου κυριαρχεί η ποιότητα, σε σχέση με τις μεγάλες μονάδες. Οι επιπτώσεις της τελωνιακής Ένωσης της Τουρκίας με την ΕΕ είχε σαν αποτέλεσμα την γρήγορη ανάπτυξη του τουρισμού ανάμεσα τους και τις επενδύσεις ευρωπαϊκών εταιρειών στην Τουρκία.

Επίσης η εγγύτητα της Λέσβου προς τις βαλκανικές και τις άλλες ανατολικοευρωπαϊκές χώρες περικλείει τον κίνδυνο ισχυρών πιέσεων για μαζικό τουρισμό χαμηλής ποιότητας αντίστοιχα με εκείνο των Γιουγκοσλάβων στη Μακεδονία πριν τον εμφύλιο πόλεμο.

Η Λέσβος δεν πρέπει να ακολουθήσει το δρόμο του μαζικού τουρισμού. Η τουριστική ανάπτυξη στο νησί, δεν γνωρίζει ρυθμούς και μεγέθη ανάλογα με αυτά που γνωρίζουν άλλα νησιά στα οποία δεν υπήρξε καμιά οργανωμένη τουριστική πολιτική. Ο μαζικός τουρισμός δεν ταιριάζει στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του νησιού. Εξ άλλου η εξάρτηση όλων των δραστηριοτήτων από τον τουρισμό κάνει την τοπική οικονομία περισσότερη ευάλωτη. Η εποχικότητα του τουρισμού δημιουργεί έντονα κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα αναδεικνύοντας την περιορισμένη συμβολή του τουρισμού στην ανάπτυξη. Όσο η τουριστική δραστηριότητα είναι πιο έντονη, τόσο πιο έντονο είναι το φαινόμενο εκείνο με ένα καλοκαίρι με μεγάλη δραστηριότητα και ένα χειμώνα εντελώς νεκρό, με τους κατοίκους να εγκαταλείπουν το νησί.

Επίσης η αύξηση των καταλυμάτων αυτοεξυπηρέτησης που απευθύνονται σε τουρίστες χαμηλότερου εισοδηματικού επιπέδου, περιορίζουν τις θετικές επιπτώσεις στην απασχόληση και τα εισοδήματα.

Γι αυτούς τους λόγους και χωρίς να αγνοείται η ήδη υπάρχουσα υποδομή στη Λέσβο, προτείνεται η αξιοποίηση των πολιτιστικών και φυσικών πόρων των νησιών για τη δημιουργία νέων μορφών ενεργού τουρισμού. Η αναβάθμιση των υποδομών και υπηρεσιών αποτελεί επομένως καθοριστικό παράγοντα και προϋπόθεση τόσο για την αύξηση του μεριδίου των επιχειρήσεων του νησιού στην Ελληνική αγορά, όσο και για την διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος. Έχει πολλές φορές αναφερθεί η δυνατότητα να αναπτυχθούν στη Λέσβο αυτές οι μορφές τουρισμού. Ενδεικτικά αναφέρονται:

1. Αγροτουρισμός και τουρισμός υπαίθρου, δηλαδή μιας μορφής τουρισμού συνδεδεμένο με τον πρωτογενή τομέα, τις παραδόσεις του, τον πολιτισμό του, τα προϊόντα του.
2. Ιαματικός - οικολογικός - γεωλογικός τουρισμός, με βάση τα ενδιαφέροντα του σύγχρονου ανθρώπου, αλλά και εκείνων με τις ειδικές γνώσεις.
3. Συνεδριακός Τουρισμός ειδικής μορφής, εφόσον απευθύνεται σε τουρίστες που δεν αναζητούν την πολυτέλεια αλλά τη μικρή κλίμακα, την αυθεντικότητα, την ποιότητα, την χαλάρωση.
4. Ναυταθλητικός τουρισμός μέσα στους κόλπους της Γέρας, και της Καλλονής.

5. Πολιτιστικός Τουρισμός που απευθύνεται σε τουρίστες που θέλουν να έρθουν σε επαφή με τον ντόπιο πληθυσμό και να ανακαλύψουν την πολιτιστική του κληρονομιά.
6. Εκπαιδευτικός Τουρισμός με βάση το Πανεπιστήμιο Αιγαίου (καλοκαιρινά μαθήματα, σεμινάρια, μαθητικές εκδρομές για περιβαλλοντική εκπαίδευση), αντλώντας από το παράδειγμα του νορβηγικού πανεπιστημίου.
7. Θρησκευτικός τουρισμός που απευθύνεται σε προσκυνητές που θέλουν να γνωρίσουν τις εκκλησίες και τα μοναστήρια του τόπου.

Η επιτυχία των παραπάνω προτάσεων απαιτεί σημαντικές μεταβολές στις μέχρι τώρα πρακτικές. Η οργάνωση δραστηριοτήτων που θα απασχολεί τον τουρίστα και θα τον φέρνουν πιο κοντά στο τόπο, στους κατοίκους και στις δραστηριότητες τους, ο σχεδιασμός νέων τουριστικών προϊόντων με στόχο την συνεχή ανανέωση του ενδιαφέροντος των επισκεπτών, η συστηματική επιμόρφωση του ανθρώπινου δυναμικού, ο σχεδιασμός των έργων υποδομής και των υπηρεσιών από πλευράς δημόσιων φορέων, αποτελούν αναγκαίες παρεμβάσεις.

Δυνατότητες του τουριστικού τομέα

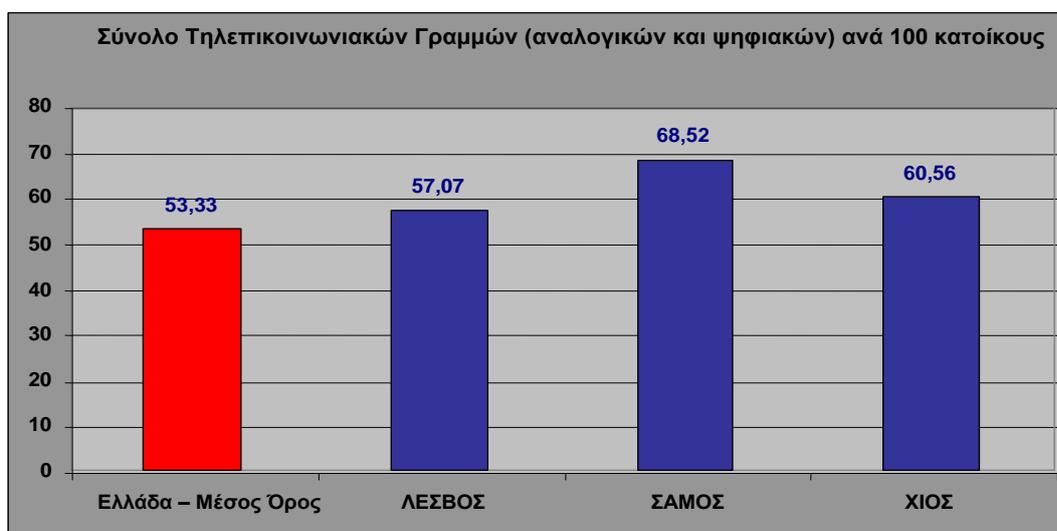
Ο συνδυασμός του κλίματος, της θάλασσας, του σπάνιου φυσικού περιβάλλοντος, της πολιτιστικής και πολιτισμικής παράδοσης, της ποικιλίας των τοπικών παραδοσιακών προϊόντων (λάδι, κρασί, ούζο, τυροκομικά προϊόντα κ.α.). Η Λέσβος δεν αντιμετωπίζει προς το παρόν προβλήματα «κορεσμού» τουριστικών δραστηριοτήτων. Πρόβλημα στον τομέα αποτελεί το σημαντικό ποσοστό των μη ξενοδοχειακών κλινών, το χαμηλό ποσοστό κλινών πολυτελείας και Α' κατηγορίας, η μικρή τουριστική περίοδος (70% των αφίξεων στους μήνες Ιούλιο – Αύγουστο) και η ανυπαρξία οικοτουριστικών δραστηριοτήτων, με αποτέλεσμα την χαμηλή ετήσια πληρότητα των ξενοδοχειακών καταλυμάτων και την σημαντική εποχική ανεργία. Η ιδιαίτερα αξιόλογη ποικιλία γεωμορφολογικών ενοτήτων, ανάγλυφου και βιοποικιλότητας, σημαντικές πολιτιστικές και πολιτικές αξίες και παραδόσεις (κάστρα, αρχαιολογικοί χώροι, βυζαντινά και μεταβυζαντινά μνημεία, καλλιτεχνική παράδοση κ.λ.π), μοναδικά μνημεία της φύσης (απολιθωμένο δάσος Σίγρι). Το συγκριτικό πλεονέκτημα που διαθέτει η Λέσβος στον τουρισμό, μπορεί να διαφυλαχθεί και αξιοποιηθεί με την προστασία του περιβάλλοντος, την αναβάθμιση της ξενοδοχειακής υποδομής και τον εκσυγχρονισμό υπαρχουσών μονάδων, την ολοκλήρωση των μαρίνων, την ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών

τουρισμού, την εκπαίδευση του προσωπικού, την αποτελεσματικότερη προβολή και διαφήμιση στο εσωτερικό και, εξωτερικό (με στόχο το άνοιγμα νέας αγοράς). Στο επίπεδο των άμεσων αναγκών, επιβάλλεται αναβάθμιση των ξενοδοχειακών κλινών, η δημιουργία κλινών εναλλακτικού τουρισμού, η ολοκλήρωση των μαρίνων η κατάρτιση του συνόλου των απασχολούμενων στον κλάδο άμεσα ή έμμεσα, η οργάνωση προγραμμάτων προβολής και διαφήμισης, με την ένταξη και των παραδοσιακών τοπικών προϊόντων, η δημιουργία ολοκληρωμένου σχεδίου πολιτισμικών συνεδριακών και φεστιβαλικών εκδηλώσεων, εκτός μηνών Ιουλίου – Αυγούστου.

Η επιδίωξη της υψηλής ποιότητας, ποικιλίας και αξίας των προσφερόμενων υπηρεσιών, του περιβάλλοντος, των προϊόντων και η απόκτηση συγκεκριμένης διακριτής ταυτότητας (σήμα κατατεθέν), αποτελούν την μοναδική διεξοδο αύξησης της ελκυστικότητας της Λέσβου και κατ'επέκταση της πολύπλευρης ανταγωνιστικότητάς της.

Τηλεπικοινωνίες

Παρατηρείται σημαντική πρόοδος στην Λέσβο σε ότι αφορά τον τομέα των τηλεπικοινωνιών. Έχει δοθεί έμφαση στην ψηφιοποίηση και τον εκσυγχρονισμό των υποδομών τηλεφωνίας, ιδιαίτερα στα μεγάλα αστικά κέντρα, των οποίων η κάλυψη, ως σύνολο τηλεπικοινωνιακής υποδομής, υπερβαίνει τον μέσο όρο της χώρας:

ΠΗΓΗ: Πρόγραμμα MEDIS – Models for European Digital Islands (Επεξεργασία πρωτογενών στατιστικών στοιχείων του ΟΤΕ, 1999)

Σημαντικό στοιχείο, που έχει συνειδητοποιηθεί από την τοπική κοινωνία και οικονομία, είναι ότι η άρση της απομόνωσης, η αύξηση της συνεκτικότητας μεταξύ των τομέων και η αύξηση της ανταγωνιστικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων θα επιτευχθεί σε μεγάλο βαθμό με την αξιοποίηση των νέων μέσων επικοινωνίας.

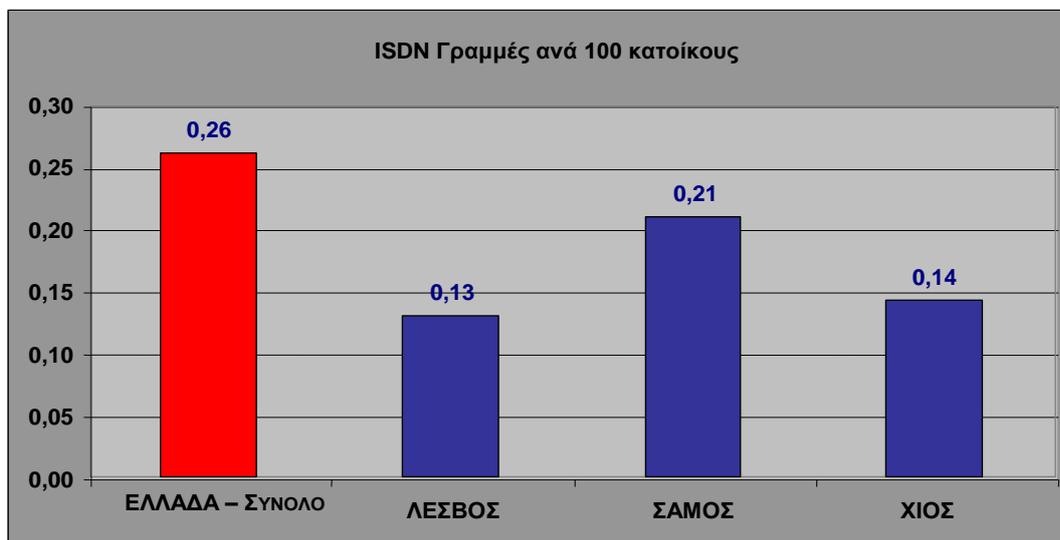
Στοιχεία που αποτυπώνουν την υφιστάμενη κατάσταση σε σχέση με την κατάσταση των επικοινωνιών είναι τα εξής:

Η αξιοποίηση της Τηλεργασίας είναι μια διαπιστωμένη ανάγκη, που έχει αποτυπωθεί τελευταία σε μια προσπάθεια χρηματοδότησης των υποδομών ανάπτυξης της.

Όσον αφορά τη χρήση του INTERNET, σε πρόσφατη (Μάρτιος 2001) έρευνα πεδίου που διενεργήθηκε από το Ινστιτούτο VPRC, (Πρόγραμμα RITTS «Καινοτομία στο Βόρειο Αιγαίο») διαπιστώθηκε ότι, από το 15,6% των κατοίκων του Βορείου Αιγαίου που διαθέτουν ηλεκτρονικό υπολογιστή στο σπίτι τους, μόνο το 5% έχει σύνδεση με το INTERNET, και από αυτούς μόνο 4,3% έχει χρησιμοποιήσει το INTERNET για διοικητικές υπηρεσίες (ηλεκτρονική διοίκηση, Πρόγραμμα «ΑΣΤΕΡΙΑΣ»).

Οι ξενοδοχειακές μονάδες δεν έχουν αναπτύξει συστήματα κράτησης δωματίων μέσω INTERNET και σε καμία περίπτωση δεν έχουν χρησιμοποιήσει το διαδίκτυο ως μέσο προώθησης των δραστηριοτήτων τους. Ανάλογα φαινόμενα διαπιστώνονται και σε άλλες κατηγορίες επιχειρήσεων.

Ο αριθμός γραμμών ISDN στη Λέσβο, είναι πολύ κατώτερος του εθνικού μέσου όρου.

ΠΗΓΗ: Πρόγραμμα MEDIS – Models for European Digital Islands (Επεξεργασία πρωτογενών στατιστικών στοιχείων του ΟΤΕ, 1999)

Η γρήγορη ανάπτυξη των δικτύων τηλεπικοινωνίας και των επακόλουθων υπηρεσιών (τηλεργασία, τηλεϊατρική, κ.λ.π.) θα αποτελέσει την πρόκληση του επερχόμενου αιώνα, Στο κέντρο υγείας Πλωμαρίου λειτουργεί τηλεϊατρική.

Στο πλαίσιο αυτό απαιτείται η ψηφιοποίηση των υπολοίπων τηλεπικοινωνιακών παροχών και η παράλληλη βελτίωση και εκσυγχρονισμός των υφισταμένων τηλεπικοινωνιακών υποδομών. Παράλληλα, πρέπει να επιδιωχθεί η πρόσβαση του ανθρώπινου δυναμικού της Λέσβου στις υπηρεσίες τηλεματικής.

Βασικό προαπαιτούμενο της ανάπτυξης της τεχνολογίας προς όφελος των κατοίκων και των επιχειρήσεων είναι σε κάθε περίπτωση η ύπαρξη υποδομών επικοινωνιών. Ο εκσυγχρονισμός αυτών των υποδομών και η συνεχής αύξηση των υπηρεσιών είναι ένας από τους πρωταρχικούς στόχους που θα πρέπει να επιδιωχθεί.

Σημαντική βελτίωση στον τομέα των τηλεπικοινωνιών σημειώνεται στη Λέσβο κυρίως στα αστικά κέντρα

Εγκατεστημένη ισχύς

Στη Λέσβο, το εργοστάσιο (θερμικός σταθμός) που βρίσκεται στη Μυτιλήνη έχει εγκατεστημένη ισχύ 53.000kw. Το Αιολικό Πάρκο έχει ξεκινήσει στο Σίγρι με προβλεπόμενη ισχύ 2,5-3 MW, ενώ στην περιοχή της Κρατήγου Μυτιλήνης υπάρχουν εγκατεστημένες ανεμογεννήτριες του Δήμου με ισχύ 600-700KW.

Η αποτύπωση του ενεργειακού ισοζυγίου του Νομού Λέσβου (Περιφερειακό Ενεργειακό Κέντρο Β. Αιγαίου, 1998), αποδεικνύει ότι η συμμετοχή του οικιακού, του τριτογενούς και του πρωτογενούς τομέα στη συνολική τελική κατανάλωση είναι η εξής:

Οικιακός Τομέας:38%, Τριτογενής Τομέας:10%, Αγροτικός Τομέας:2%

Τα ποσοστά ενέργειας που είναι δυνατόν να εξοικονομηθούν με τη χρήση ΑΠΕ (Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας) στους παραπάνω τομείς είναι τα ακόλουθα

Οικιακός Τομέας:42%, Τριτογενής Τομέας:45%, Αγροτικός Τομέας:35%

Όσον αφορά την υφιστάμενη κατάσταση στο τομέα των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, μπορούν να λεχθούν τα ακόλουθα:

Η Αιολική ενέργεια αποτελεί τη κύρια ανανεώσιμη πηγή ενέργειας για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας

Λέσβος 2008,33 MWh, ή 172,11 Τόνοι Ισοδύναμου Πετρελαίου – ΤΠ (στοιχεία μέχρι και 1998). Στην περιοχή του Βορείου Αιγαίου υπάρχουν σήμερα εγκατεστημένες αρκετές αιολικές μηχανές, τις οποίες εκμεταλλεύεται η ΔΕΗ αλλά και ιδιώτες.

Ηλιακή ενέργεια:

Η ένταση της ηλιακής ακτινοβολίας στην περιοχή κυμαίνεται σε υψηλά επίπεδα. Με την υπάρχουσα τεχνολογία μπορεί να αξιοποιηθεί κατάλληλα και με μεγάλη απόδοση, πρακτικά σε όλους τους κλάδους οικονομίας. Η αξιοποίηση της ηλιακής ακτινοβολίας μπορεί να γίνει με εφαρμογές σε παθητικά συστήματα θέρμανσης, ενεργητικά συστήματα θέρμανσης και φωτοβολταϊκά συστήματα.

Γεωθερμία:

Η Λέσβος είναι από τις περισσότερο ευνοημένες, από γεωθερμικής πλευράς, περιοχές, αφού χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη αξιόλογου βεβαιωμένου γεωθερμικού δυναμικού χαμηλής και μέσης ενθαλπίας. Ωστόσο, η μέχρι σήμερα αξιοποίηση των γεωθερμικών πόρων, έχει προχωρήσει με αργούς ρυθμούς, κυρίως λόγω της εξειδικευμένης τεχνογνωσίας που απαιτείται για την εκμετάλλευση της γεωθερμικής ενέργειας, αλλά και λόγω έλλειψης έργων υποδομής σε τομείς στους οποίους η γεωθερμία θα μπορούσε να συνεισφέρει, συμβάλλοντας στην περιφερειακή οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη.

Το αποτέλεσμα είναι η μη εφαρμογή των βέλτιστων από τεχνική, οικονομική και περιβαλλοντική άποψη, τεχνολογιών και τα πολλά τεχνικά προβλήματα στη λειτουργία των υπαρχουσών εγκαταστάσεων.

Αναλυτικά, στη Λέσβο, γίνεται χρήση γεωθερμικού ρευστού για τη θέρμανση θερμοκηπίων στις περιοχές, Πολιχνίτου και Λισβορίου. Οι γεωτρήσεις και θερμικές πηγές της Λέσβου είναι κοντά σε κατοικημένες και γεωργικές περιοχές, γεγονός που δημιουργεί ευνοϊκές συνθήκες για κατασκευή οικονομικά βιώσιμων εγκαταστάσεων εκμετάλλευσης των γεωθερμικών ρευστών. Επίσης υπάρχουν γεωθερμικές πηγές σε παραθαλάσσιες περιοχές, που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για θέρμανση μονάδων ιχθυοκαλλιέργειας. Η ΔΕΗ έχει ήδη προχωρήσει στη πραγματοποίηση βαθιών

ερευνητικών γεωτρήσεων στο πεδίο της Αργένου, στο Βόρειο τμήμα του νησιού και είναι διατεθειμένη, όπου υπάρχουν οι ευνοϊκές ενδείξεις να χρηματοδοτήσει από ίδιους πόρους την κατασκευή θερμοηλεκτρικής μονάδας που θα μπορούσε να καλύψει το φορτίο βάσης του νησιού (6,5MW).

Η αξιοποίηση της γεωθερμικής ενέργειας , συνδέεται και εξαρτάται άμεσα από την υιοθέτηση των κατάλληλων τεχνικών λύσεων από τους φορείς εκμετάλλευσης, προκειμένου να έχει ως αποτέλεσμα την αποδοτικότερη λειτουργία των αντίστοιχων μονάδων, τη βελτίωση των οικονομικών αποτελεσμάτων τους και την ελαχιστοποίηση τυχόν περιβαλλοντικών επιπτώσεων

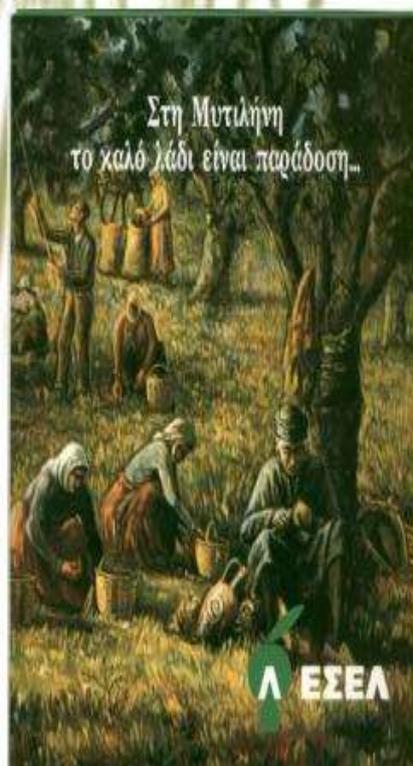
3.4 Ο ρόλος της γυναίκας αγρότισσας

Οι οικονομικές και κοινωνικές συγκυρίες έχουν καταστήσει τη γυναίκα του χωριού, άτομο πολυδραστήριο, που επιτυγχάνει συνδυασμό ενασχολήσεων για να συμβάλει στο εισόδημα του συζύγου, ενώ παράλληλα έχει και την φροντίδα του νοικοκυριού και των παιδιών. Επιπλέον, η παραδοσιακή σχέση των γυναικών με την χειροτεχνία (υφαντά, κεντήματα, στολές κλπ.) και την παρασκευή γλυκισμάτων και παραδοσιακών φαγητών και η αποκλειστική τους ευθύνη για την οικιακή οικονομία, τις καθιστά ιδιαίτερα κατάλληλες να οργανώσουν με τον πλέον αποτελεσματικό τρόπο τις πολυδιάστατες αγροτουριστικές δραστηριότητες.

Η ΕΝΩΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ
ΣΥΝΑΙΤΕΡΙΣΜΩΝ ΛΕΣΒΟΥ ΕΚΤΟΣ
ΑΠΟ ΤΙΣ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΕΣ ΣΤΑ
ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΗΣ Κ.Π. LEADER I,
ΣΥΝΕΧΙΣΕ ΜΕ ΤΗΝ Κ.Π. LEADER II
ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΖΟΝΤΑΣ ΤΟ
ΣΑΠΟΝΟΠΟΙΕΙΟ ΚΑΙ ΤΟ
ΣΥΣΚΕΥΑΣΤΗΡΙΟ ΣΑΠΟΥΜΙΟΥ ΑΠΟ
ΛΑΔΙ ΕΛΙΑΣ ΣΤΑ ΠΑΜΦΥΛΛΑ
ΛΕΣΒΟΥ

ΚΩΔΙΚΟΣ	04-05-00-01
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΡΓΟΥ	Εκσυγχρονισμός σαπωνοποιείου
ΪΟΡΕΑΣ	ΕΑΣ Λέσβου
ΕΠΙΛΕΞΙΜΟ ΚΟΣΤΟΣ	14.200.000
Δ.ΔΑΠΑΝΗ	8.520.000
ΙΔΙΑ ΣΥΜΜ.	5.680.000

3.5 ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ

Στη Λέσβο δραστηριοποιείται η Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών Λέσβου στην οποία υπάγονται 62 συνεταιρισμοί κυρίως ελαιουργικοί και γαλακτοκομικοί. Στην ΕΑΣΛ υπάγεται και ο αγροτουριστικός συνεταιρισμός γυναικών Πέτρας. Επίσης υπάρχει και ο μελισσοκομικός συνεταιρισμός και οι γυναικείοι συνεταιρισμοί.

ΓΥΝΑΙΚΕΙΟΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ

Τα τελευταία χρόνια το συνεταιριστικό πνεύμα στη Λέσβο αναπτύχθηκε με μεγάλους ρυθμούς. Την πρωτοβουλία πήραν ομάδες γυναικών από τα διάφορα χωριά του νησιού. Ήταν μια διέξοδος για τις γυναίκες της υπαίθρου οι οποίες θα μπορούσαν να ασχοληθούν με κάτι δημιουργικό και συγχρόνως να μούνε στο στίβο της επιχειρηματικότητας. Αυτή τη στιγμή υπάρχουν έντεκα συνεταιρισμοί γυναικών που ασχολούνται κυρίως με την παρασκευή παραδοσιακών γλυκών και υφαντών. Σημαντικό όμως είναι το γεγονός ότι έχουν αρχίσει πλέον να ασχολούνται και με τον τουριστικό τομέα, ακολουθώντας το παράδειγμα του πρώτου και πετυχημένου γυναικείου συνεταιρισμού στην Ελλάδα, αυτόν της Πέτρας.

Αγροτουριστικός συνεταιρισμός γυναικών Μεσοτόπου

Δημιουργήθηκε το 1998. Ασχολούνται με γλυκά κουταλιού και ταψιού και αναλαμβάνουν το catering σε διάφορες εκδηλώσεις.

Αγροτουριστικός συνεταιρισμός γυναικών (Ασώματος)

Οι γυναίκες του συνεταιρισμού λειτουργούν παραδοσιακό καφενείο, στο οποίο προσφέρουν παραδοσιακά γλυκά που παρασκευάζουν οι ίδιες. Επίσης, ασχολούνται με την καλαθοπλεκτική και την υφαντική, τα προϊόντα των οποίων εκθέτουν.

Αγροτουριστικός συνεταιρισμός γυναικών Πέτρας

Η κοινότητα της Πέτρας, παραθαλάσσιος οικισμός σε απόσταση 55 χλμ από την πόλη της Μυτιλήνης (960 κάτοικοι, 130 χλμ) και μόλις 5χλμ από τον Μόλυβο, από τις πιο τουριστικά αναπτυγμένες κοινότητες του νησιού, έχει ιδιαίτερα μελετηθεί ως

πετυχημένο παράδειγμα αγροτουριστικής ανάπτυξης χάρη στις δραστηριότητες του γυναικείου συνεταιρισμού της.

Ο “γυναικείος αγροτουρισμός” της Πέτρας, αποτελεί την πρώτη ουσιαστικά εμπειρία στην Ελλάδα, τόσο ως νέα μορφή εναλλακτικού τουρισμού που εμφανίστηκε στη χώρα από τις αρχές της δεκαετίας του 1980 όσο και ως οργανωτική δομή προσφοράς τουριστικών υπηρεσιών που ξεφεύγει από το καθιερωμένο σχήμα του μαζικού τουρισμού. Σχεδιασμένος “εκ των άνω” από την Γενική Γραμματεία Ισότητας των Δύο Φύλων, με την τεχνική και οικονομική υποστήριξη διαφόρων δημόσιων φορέων (Αγροτική Τράπεζα, ΕΟΤ, Υπ.Γεωργίας, ΕΛΚΕΠΑ κ.ά.) ο γυναικείος αγροτουρισμός της Πέτρας προόδευσε χάρη στο δυναμισμό των ίδιων των γυναικών, που συχνά προσέκρουσε στη γραφειοκρατία του θεσμικού πλαισίου ή τις αντιδράσεις της τοπικής κοινωνίας και της τοπικής αυτοδιοίκησης. Ο συνεταιρισμός αριθμεί σήμερα 36 μέλη και 210 κλίνες οι οποίες προσφέρονται στα σπίτια των αγροτισσών.

Τα αποτελέσματα της επιτόπιας έρευνας με την εφαρμογή ερωτηματολογίου στο σύνολο των μελών του συνεταιρισμού της Πέτρας (Π/μιο Αιγαίου-Πρόγραμμα ΠΛΑΤΩΝ, άνοιξη 1997) έδειξαν ότι οι αρχικοί στόχοι που είχαν τεθεί κατά το σχεδιασμό και εφαρμογή του αγροτουριστικού προγράμματος από τη Γ.Γ.Ι. έχουν επιτευχθεί. Βασικοί απ’ αυτούς ήταν: η κοινωνική χειραφέτηση των αγροτισσών με τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης σε μια μειονεκτική αγροτική περιφέρεια και η κοινωνική καταξίωση με την ενίσχυση του αισθήματος της δημιουργικότητας μέσα από τη συλλογική εργασία, η οικονομική αυτονομία των αγροτισσών με τη δημιουργία εξω-γεωργικών εισοδημάτων και η βελτίωση του οικογενειακού εισοδήματος, η ανταλλαγή εμπειριών και η επαφή με άλλους τρόπους ζωής εκτός της μικρής αγροτικής κοινότητας.

Η λειτουργία του γυναικείου συνεταιρισμού (1986) ως πρότυπο αγροτουριστικής μονάδας που προσφέρει ένα καινοτόμο τουριστικό προϊόν, η προβολή του ως τέτοιο στην Ελλάδα και το εξωτερικό και το τουριστικό ρεύμα που δημιούργησε προς την Πέτρα και το νησί γενικότερα δημιούργησε θετικά πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα -στη βάση οικονομικών κριτηρίων- στην ευρύτερη περιοχή. Κατασκευή μικρών ξενοδοχείων και νοικιαζόμενων δωματίων (αύξηση από 461 δωμάτια και 949 κλίνες το 1987 σε 827 και 1739 αντίστοιχα το 1994, στοιχεία ΕΟΤ), εστιατόρια, εμπορικά καταστήματα, τουριστικά γραφεία κλπ. Η τουριστική αυτή άνθηση λειτούργησε θετικά για την

ενίσχυση και των άλλων τομέων της οικονομίας, όπως ο κατασκευαστικός και γενικότερα ο τομέας των υπηρεσιών.

Βέβαια δεν πρέπει να παραβλεφθούν οι αρνητικές συνέπειες της γρήγορης τουριστικής ανάπτυξης της Πέτρας και της γύρω περιοχής όπως ανεξέλεγκτη οικιστική επέκταση (περιοχή Ανάξου), υποβάθμιση δομημένου και φυσικού περιβάλλοντος, αλλοίωση τοπίου κλπ. Από την άλλη ο πρόσφατα αναπτυγμένος μαζικός τουρισμός με την προσφορά “τουριστικών πακέτων” για φθηνές διακοπές δημιουργεί αθέμιτο ανταγωνισμό στο γυναικείο συνεταιρισμό που δεν διαθέτει ούτε τα τεχνικά μέσα ούτε διεθνή οργανωτική εμπειρία και διασυνδέσεις για να μειώσει το κόστος προσφοράς του προϊόντος του.

Το βασικό όμως ερώτημα που παραμένει αφορά σ’ αυτό το ίδιο το περιεχόμενο και την “αυθεντικότητα” του προσφερόμενου αγροτουριστικού προϊόντος. Κατά πόσο πρόκειται για ένα ολοκληρωμένο προϊόν (ύπνος, εστίαση στη βάση τοπικών γεωργικών προϊόντων, επαφή με την αγροτική οικογένεια και τον τόπο), διασυνδέεται με την τοπική παραγωγή, γεωργική ή χειροτεχνική και τον τοπικό πολιτισμό και τρόπο ζωής. Με άλλα λόγια, κατά πόσο δεν προσφέρει τελικά ένα οικονομικό τουριστικό προϊόν παραλίας στη βάση του “ήλιος και θάλασσα” και την επίφαση του “αγροτουρισμού”, χωρίς αυτό να υποτιμά την προσπάθεια των γυναικών για προσφορά ποιοτικών υπηρεσιών, αλλά να δηλώνει την έλλειψη στρατηγικής και συνολικού σχεδιασμού εκ μέρους του αρμόδιου εθνικού φορέα (Υπ.Γεωργίας) ή των περιφερειακών υπηρεσιών.

Η εφαρμογή και ανάλυση των ερωτηματολογίων σε 19 ενεργά μέλη του συνεταιρισμού μας επέτρεψε να διακρίνουμε 3 κατηγορίες αγροτουριστικών μονάδων:

- 6 μονάδες που προσφέρουν ένα “πραγματικό αγροτουριστικό προϊόν” με την έννοια ότι η γεωργία και ο τουρισμός διασυνδέονται μεταξύ τους και ολοκληρώνονται στα πλαίσια της “αγροτουριστικής εκμετάλλευσης”. Οι γυναίκες- αρχηγοί της εκμετάλλευσης είναι ενεργές αγρότισσες ή νοικοκυρές που απασχολούνται εποχικά στη γεωργο-κτηνοτροφία με μέση ηλικία 54.3 χρόνια (διακύμανση από 34 - 68 χρόνια). Διαθέτουν κατά μέσο όρο 3.5 νοικιαζόμενα δωμάτια (από 1 - 5) και 7.7 κλίνες (από 2-12) σε ανεξάρτητο χώρο από την κατοικία τους στην ίδια αυλή ή αλλού στο χωριό.

Η αγροτική εκμετάλλευση αφορά κάποιες μικρές εκτάσεις ελαιοκαλλιέργειας (5 - 25 στρέμματα ή 25 - 300 δένδρα), αγροκήπια των οποίων η παραγωγή (τομάτες, μελιτζάνες,

φασολάκια κλπ) εκτός από την αυτοκατανάλωση απευθύνεται και στην τοπική αγορά, τριφύλλι για τα ζώα (max. 15 στρ.) και μια μικρή οικοίσιτη κτηνοτροφία (1-10 προβατίνες/κατσίκες, κότες) για το τυρί, το γιαούρτι και τα αυγά που προσφέρονται στους πελάτες.

Οι γυναίκες αυτές προσφέρουν πρωινό με δικά τους προϊόντα και σπάνια γεύμα. Πουλούν επίσης στους τουρίστες γεωργικά και χειροτεχνικά προϊόντα, όπως λάδι, τυρί, τραχανά, κριθαράκι, δαντέλες και κεντήματα. Μία συνεταιίρος δίνει μαθήματα μαγειρικής, ελληνικών χορών και συμμετέχει σε οργανωμένους περίπατους γνωριμίας με την περιοχή.

Όλες ομολογούν ότι η γεωργία είναι απαραίτητη για τη στήριξη του αγροτουριστικού τους προϊόντος γιατί τροφοδοτεί σε προϊόντα υψηλής ποιότητας με χαμηλό κόστος, το πλεόνασμά της αποφέρει κάποιο συμπληρωματικό εισόδημα στην αγροτική οικογένεια (κυρίως το ελαιόλαδο και η κτηνοτροφία), ενισχύει την “αγροτική” εικόνα του προσφερόμενου προϊόντος, ενώ δεν είναι ανταγωνιστική ως προς την απασχόληση κατά την περίοδο αιχμής του τουρισμού.

- 6 “ενδιάμεσες” αγροτουριστικές μονάδες με την έννοια ότι οι συνεταιίρες/ ιδιοκτήτριες των καταλυμάτων απασχολούνται κατά κύριο λόγο σε έξω-γεωργική δραστηριότητα, συναφή με την ευρύτερη τουριστική ανάπτυξη της περιοχής (μαγειρίσες/ σερβιτόρες και μία ιδιοκτήτρια εστιατορίου, υπάλληλος τοπικού μουσείου), ενώ η γεωργία είναι καθαρά περιθωριακή δραστηριότητα.

Η μέση ηλικία των μελών αυτών είναι 48.5 χρόνια (διακύμανση από 32 - 69 χρόνια). Διαθέτουν κατά μέσο όρο 3.2 νοικιαζόμενα δωμάτια (από 1 - 8) και 6.5 κλίνες (από 3-16). Σε δύο περιπτώσεις πρόκειται για επιπλωμένα διαμερίσματα/studio (6 στο σύνολο).

Η αγροτική εκμετάλλευση περιορίζεται σε μερικές ρίζες ελαιόδενδρων (10 - 150 δένδρα) και ορισμένες φορές 1-2 κατσίκες και λίγες κότες. Πρόκειται για μια μικρή οικογενειακή γεωργία της αυτοκατανάλωσης που απευθύνεται πολύ λίγο στην αγροτουριστική πελατεία. Παρόλα αυτά οι γυναίκες προσπαθούν να προσφέρουν για το πρωινό ή το γεύμα τοπικά προϊόντα (τυριά, αυγά, κηπευτικά), ενώ πουλούν στους πελάτες τους τα παραδοσιακά τοπικά χειροτεχνήματα. 3 γυναίκες δίνουν μαθήματα μαγειρικής, εφόσον ζητηθεί. Όλες τους ομολογούν ότι η γεωργία, κατά κύριο λόγο

ελαιοκομία, ακόμα και αν είναι περιθωριακή σε σχέση με την απασχόληση και τα εισοδήματα που προσφέρει στο νοικοκυριό τους, παίζει σημαντικό ρόλο για την ολοκλήρωση του αγροτουριστικού προϊόντος της περιοχής. Όμως είναι αμφίβολο αν η υπολειμματική αυτή γεωργία θα επιβιώσει και δεν θα εγκαταλειφθεί μελλοντικά, ιδιαίτερα όταν η “αγροτουριστική μονάδα” θα περάσει στη νεότερη γενιά, αφού άλλωστε τα επαγγέλματα και τα εισοδήματα των μελών της οικογένειας προέρχονται από τον εξωγεωργικό τομέα.

- 7 μονάδες των οποίων το προσφερόμενο προϊόν δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως αγροτουριστικό με την έννοια ότι οι συνέταιρες/ ιδιοκτήτριες δεν διαθέτουν αγροτική εκμετάλλευση ή και αν ακόμα κατέχουν γεωργική γη τη νοικιάζουν. Πρόκειται με άλλα λόγια για απλά νοικιαζόμενα δωμάτια ή επιπλωμένα διαμερίσματα, με ή χωρίς πρωινό, χωρίς το τοπικό στοιχείο να ενσωματώνεται στις προσφερόμενες υπηρεσίες: διαθέτουν κατά μέσο όρο 2.1 δωμάτια (από 1 - 4) και 4.4 κλίνες (από 2-8). 5 γυναίκες της κατηγορίας αυτής είναι νοικοκυρές, των οποίων οι σύζυγοι ασκούν έξω-αγροτικό επάγγελμα, ή συνταξιούχοι/χήρες και 2 απασχολούνται στο κατάστημα του συζύγου τους. Η μέση ηλικία τους είναι 48.9 χρόνια.

Στην περίπτωση της Πέτρας παρατηρούμε ότι, παρά το γεγονός ότι οι αρχικοί στόχοι της κοινωνικής και οικονομικής δραστηριοποίησης των αγροτισσών και της γενικότερης ανάπτυξης της τοπικής οικονομίας επιτεύχθηκαν στα πλαίσια της εφαρμογής του αγροτουριστικού προγράμματος, αυτός ο ίδιος ο αγροτουρισμός δεν ολοκληρώθηκε ως καινοτόμος δραστηριότητα που θα διασυνδέει τη γεωργία με τις τουριστικές υπηρεσίες, θα αξιοποιεί τους τοπικούς πόρους μέσα από την τουριστική κατανάλωση, θα αναδεικνύει τον αγροτικό πολιτισμό μέσα από την “ανακάλυψη του τόπου”. Από την άλλη η ραγδαία ανάπτυξη του μαζικού τουρισμού στην μικρο-περιοχή της Β.Λέσβου, πέρα από τις αρνητικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις, κινδυνεύει να συρρικνώσει εντελώς το ζωτικό χώρο του αγροτουρισμού: τον αγροτικό χώρο και την ίδια τη γεωργία.

Θα μπορούσαμε να πούμε ότι στην περίπτωση των νησιών η συμβίωση των δύο τελείως διαφορετικών λογικών οργάνωσης και προώθησης του τουρισμού -του μαζικού τουρισμού παραλίας και του αγροτικού τουρισμού μικρής κλίμακας- δεν είναι εύκολη και συνήθως καταλήγει στην απορρόφηση του αγροτουρισμού από το μαζικό τουρισμό. Στην καλύτερη περίπτωση, εφόσον η αγροτουριστική δραστηριότητα έχει ήδη

εδραιωθεί και αποκτήσει τα απαραίτητα ποιοτικά χαρακτηριστικά μπορεί να επηρεάσει θετικά, αναβαθμίζοντας το τουριστικό προϊόν της περιοχής. Τα αποτελέσματα της ανάπτυξης του αγροτουρισμού στη Λέσβο, αλλά και στη γειτονική Χίο, και παρά την πρωτοπόρα δράση των γυναικείων συνεταιρισμών της Πέτρας και των Μεστών, υπογραμμίζουν τη δυσκολία αυτή (Σπιλάνης, 1998).

Αγροτουριστικός-αγροτοβιοτεχνικός συνεταιρισμός γυναικών Πολιγνίτου

Ιδρύθηκε το 1997 και εκτός από την παρασκευή γλυκών ασχολείται με την κατασκευή εικόνων από παλιό ξύλο καθώς και με κεντήματα

Συνεταιρισμός γυναικών Αγιάσου

Απαρτίζεται από 85 μέλη, που κυρίως παρασκευάζουν γλυκά κουταλιού και λικέρ.

Οι νεώτεροι συνεταιρισμοί που ιδρύθηκαν στη Λέσβο είναι:

Συνεταιρισμός γυναικών Στύψης-Υψηλομετώπου, Συνεταιρισμός γυναικών

Σκαλοχωρίου, Συνεταιρισμός γυναικών Ανεμότιας, Συνεταιρισμός γυναικών

Παρακοίλων, Συνεταιρισμός γυναικών Καλλονής, Συνεταιρισμός γυναικών Αγ.

Παρασκευής.

Προοπτικές

Στο πλαίσιο του ΠΕΠ 94-99, οι δράσεις του τομέα που αφορούν καταφύγια, θερμοκήπια, πέτυχαν τους αναμενόμενους στόχους. Κατασκευάζονται ή βελτιώνονται δρόμοι δασικής και αγροτικής οδοποιίας, αυξάνονται οι αρδεύσεις βελτιώνοντας τη σχέση αρδευόμενες/καλλιεργούμενες εκτάσεις, βελτιώνεται η χωρητικότητα αλιευτικών καταφυγίων, κατασκευάζονται θερμοκήπια. Αντίθετα, καινοτομικές υποδομές διακίνησης και εμπορίας προϊόντων (λαχαναγορά Μυτιλήνης), δράσεις οργάνωσης, στήριξης, τυποποίησης, προβολής και προώθησης προϊόντων, καθώς και δράσεις αναβάθμισης του αγροτικού χώρου, αποδείχθηκαν δύσκολες στην υλοποίησή τους και είναι αμφίβολη η ολοκλήρωσή τους στο πλαίσιο του ΠΕΠ 94-99. Με τις πιο πάνω ενέργειες, αναμένεται ο σταδιακός έλεγχος των διακινουμένων προϊόντων η δημιουργία προϋποθέσεων αύξησης των εξαγωγών (λάδι, ούζο, τυροκομικά, ιχθυρά)

ΚΩΔΙΚΟΣ	03-02-01-02
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΡΓΟΥ	Βελτίωση Δουρακών & Αθλητικών εγκαταστάσεων-Διαμόρφωση περιβάλλοντος Χώρου Ιμαετικών Πηγών "Θέρμη" Κόλπου Γέρας
ΦΟΡΕΑΣ	ΑΔΕΜ Α.Ε.
ΕΠΙΛΕΞΙΜΟ ΚΟΣΤΟΣ	43.916.000

8χμ από τη Μυτιλήνη, Θερμοκρασία 39,7°C., Ακτινοβολία 1,8

Οι παρεμβάσεις της Κ.Π. LEADER I και II στα «ΘΕΡΜΑ» του κόλπου ΓΕΡΑΣ, αποτελούν τον βασικό κορμό στην προσπάθεια του νησιού μας να αναδείξει τις δυνατότητες των Ιμαετικών πηγών της Λέσβου. Στο έργο της ΑΔΕΜ για τα «ΘΕΡΜΑ», εκτός από την διαμόρφωση των λουτρών, του περιβάλλοντος χώρου και του αναψυκτηρίου προστίθενται και χώρος άθλησης με 2 Γήπεδα Τένις και δύο γήπεδα Καλαθοσφαίρισης με πρόσβαση – μονοπάτι που οδηγεί στα αποδυτήρια των πηγών. Με το ειδικό λεωφορείο που κάνει την διαδρομή Μυτιλήνη – Θέρμη ο χώρος πλέον αποτελεί κέντρο άθλησης αλλά και ψυχαγωγίας.

4. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΝΟΜΟΥ ΛΕΣΒΟΥ

4.1 Η προβληματικότητα του Νομού Λέσβου

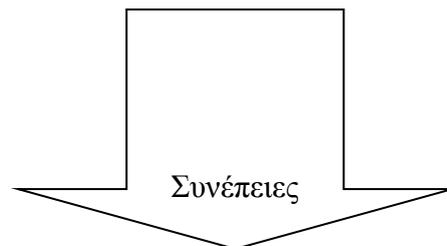
Η ελκυστικότητα μιας περιοχής διαπιστώνεται από τη δυνατότητα που έχει η περιοχή αυτή να προσελκύει οικονομικές δραστηριότητες και ανθρώπους για εγκατάσταση σ' αυτήν. Μια μη ελκυστική περιοχή όχι μόνο δεν προσελκύει νέες δραστηριότητες, αλλά έχει τη τάση να «χάνει» και αυτές που προϋπήρχαν που για διάφορους λόγους είτε διακόπτονται τη λειτουργία τους, είτε μεταφέρονται σε περιοχές που προσφέρουν όσα χρειάζονται για να συνεχίσουν την λειτουργία τους και να αναπτυχθούν περισσότερο.

Εξετάζοντας τα οικονομικά και τα δημογραφικά δεδομένα του νομού από το 1960 και μετά παρατηρούμε:

- ❖ Συνεχιζόμενη συρρίκνωση του εργατικού δυναμικού που είναι αποτέλεσμα της έλλειψης θέσεων εργασίας.
- ❖ Μείωση της συμμετοχής του Ν. Λέσβου στο ΑΕΠ της χώρας εξ αιτίας της συρρίκνωσης βασικών τομέων όπως ο πρωτογενής και η μεταποίηση, χωρίς αναπλήρωση τους από άλλες δραστηριότητες (πχ. τουρισμός).
- ❖ Κατάταξη του νομού στην 37^η θέση σε σύνολο 52 νομών με βάση το κατά κεφαλή ΑΕΠ.
- ❖ Αρνητική εξέλιξη του πληθυσμού τόσο στο σύνολο της περιόδου όσο και κατά την τελευταία δεκαετία (1983/93 -0,3% ετησίως) αντίθετα με ότι συμβαίνει στο σύνολο της χώρας (+0,5%).
- ❖ Χαμηλό δείκτη γεννητικότητας και αρνητική φυσική κίνηση (γεννήσεις μείον θάνατοι).
- ❖ Χαμηλό ποσοστό ενεργού πληθυσμού και επομένως υψηλό δείκτη εξάρτησης (μη ενεργός / ενεργό πληθυσμό).
- ❖ Χαμηλό ποσοστό απασχόλησης των γυναικών.
- ❖ Υψηλό βαθμό γήρανσης του πληθυσμού.

Σχήμα 1. Τυπολογία μορφών προβληματικότητας

Συρρίκνωση επιχειρηματικών δραστηριοτήτων
Μείωση εισοδημάτων
Αύξηση ανεργίας με ρυθμούς μεγαλύτερους από τη δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης
Διακοπή λειτουργίας επιχειρήσεων
Υποβάθμιση ποιότητας ζωής
Εμφάνιση φαινομένων νέας φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού
Μετανάστευση

Καταστροφή του οικονομικού και κοινωνικού ιστού της περιοχής
Αποεπένδυση
Απώλεια δεξιοτήτων εργατοτεχνικού δυναμικού
Μετατροπή του συσχετισμού δυνάμεων υπέρ της εργοδοσίας
Έλλειψη εμπιστοσύνης στις τοπικές δυνατότητες

Πηγή :ΥΒΕΤ,1994,σ.104

Τα παραπάνω στοιχεία δείχνουν ότι υπάρχει συρρίκνωση των οικονομικών δραστηριοτήτων στον Νομό που συνεχίζεται όλη τη μεταπολεμική περίοδο και εκφράζεται από την μείωση των απασχολούμενων. Η συρρίκνωση αυτή έχει άμεσο

αντίκτυπο στον ανθρώπινο παράγοντα, τα δυναμικότερα στοιχεία του οποίου φεύγουν για να βρουν περισσότερες και καλύτερες ευκαιρίες απασχόλησης. Ο φαύλος αυτός κύκλος συντελεί στην καταστροφή του οικονομικού και κοινωνικού ιστού της περιοχής, οδηγώντας την στη προβληματικότητα.

Ιδιαίτερη βαρύτητα έχει το γεγονός ότι από την ανάλυση των στοιχείων προκύπτει ότι ο Ν.Λέσβου, παρουσιάζει μεγάλο αριθμό δεικτών που είναι αρνητικοί, τόσο σε σχέση με ότι συμβαίνει στην Ελλάδα και στους περισσότερους νομούς, όσο και με ότι συμβαίνει στην Ευρώπη και ιδιαίτερα τις νησιωτικές της περιφέρειες.

4.2 Τα αίτια της προβληματικότητας

Το γεγονός που επικαλούνται όλοι οι φορείς στη Λέσβο, σε ότι αφορά τον υψηλό βαθμό ανάπτυξης που είχε ιδιαίτερα το νησί της Λέσβου από τα τέλη του 19ου αιώνα μέχρι και τη περίοδο του μεσοπολέμου, αποτελεί μια τυπική περίπτωση περιοχής όπου κάτω από συγκεκριμένη οικονομική, κοινωνική και πολιτική συγκυρία σημείωσε σημαντικές επιτυχίες και γνώρισε αξιόλογη πρόοδο. Πιο συγκεκριμένα η Λέσβος αξιοποίησε την ύπαρξη σημαντικού αγροτικού δυναμικού με κινητήριο μοχλό την ελαιοπαραγωγή δημιουργώντας ένα καθετοποιημένο ολοκληρωμένο παραγωγικό σύμπλεγμα, τα δίκτυα εμπορίας και μεταφορών και γνώρισε μία σημαντική περίοδο οικονομικής, δημογραφικής και πολιτιστικής ακμής. Αξιοποίησε σωστά ένα συγκριτικό πλεονέκτημα που λειτούργησε ως κινητήριο μοχλός της οικονομίας με πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα.

Στη συνέχεια όμως οι εξωτερικές συνθήκες άλλαξαν:

- ο πρωτογενής τομέας έπαψε με τη πάροδο του χρόνου να διαδραματίζει τον ίδιο ρόλο με πριν δίνοντας τη θέση του στη βαριά βιομηχανία και σήμερα στις υπηρεσίες,
- τα δίκτυα των θαλάσσιων μεταφορών άλλαξαν με την εμφάνιση μεγάλων πλοίων που παρακάμπτουν τα νησιά, ενώ ταυτόχρονα οι θαλάσσιες μεταφορές έχασαν τη κυρίαρχη θέση τους με την ανάπτυξη των μαζικών μεταφορών σε ξηρά και αέρα,
- οι μονάδες παραγωγής εντατικοποιούνται και γιγαντώνονται για να επωφεληθούν από τις οικονομίες κλίμακας μεταφερόμενες σε περιοχές που διαθέτουν συγκριτικά πλεονεκτήματα: σε ότι αφορά τη βιομηχανία συγκεντρώνονται στα μεγάλα αστικά

κέντρα που διαθέτουν τις αναγκαίες υποδομές και ανθρώπινο δυναμικό, ενώ σε ότι αφορά στη γεωργία στις πεδινές, αρδευόμενες περιοχές και κοντά στις μονάδες μεταποίησης.

- η Μεσόγειος χάνει το κυρίαρχο ρόλο της από τα νέα κέντρα που αναδύονται γύρω από τον Ατλαντικό και τον Ειρηνικό κλπ.

Το συγκριτικό πλεονέκτημα που υπήρχε άρχισε να φθίνει και έγινε σιγά -σιγά μειονέκτημα τη μεταπολεμική περίοδο όπου ο μεγάλος αγροτικός τομέας με τη χαμηλή παραγωγικότητα ταυτίστηκε με την οικονομική καθυστέρηση, ο αγροτικός χώρος με τον διάσπαρτο πληθυσμό δεν δημιουργεί κίνητρα για την εγκατάσταση νέων υπηρεσιών που θέλουν να εκμεταλλευτούν τις οικονομίες συγκέντρωσης. Οικονομίες συγκέντρωσης δημιουργούνται στα μεγάλα αστικά κέντρα, που βρίσκονται πάνω στους νέους άξονες χερσαίων μεταφορών και όχι στα απομονωμένα νησιά. Πολλοί επιχειρηματίες του νησιού το εγκατέλειψαν για να συνεχίσουν τις δραστηριότητες τους στην Αθήνα, όταν διέγνωσαν ότι δεν συντρέχουν πλέον οι αναγκαίες προϋποθέσεις στο νησί.

Η Λέσβος βρέθηκε ανέτοιμη να συνεχίσει την ανοδική της πορεία προσαρμοζόμενη στα νέα δεδομένα και οι εθνικές προτεραιότητες την εποχή εκείνη ήταν στραμμένες προς την αναδιοργάνωση της χώρας και τη δημιουργία των προϋποθέσεων για ταχείς ρυθμούς ανάπτυξης και όχι για ισόρροπη μεταξύ των περιφερειών ανάπτυξη.

Βέβαια η ιστορία της Λέσβου δεν είναι η ίδια με εκείνη της Λήμνου και του Αγ.Ευστρατίου. Τα δύο αυτά νησιά δεν γνώρισαν βιομηχανική ανάπτυξη και παρέμειναν σε όλη τη διάρκεια του 20ου αιώνα καθαρά γεωργικά όπως άλλωστε και η πλειοψηφία των νησιών του Αιγαίου. Επίσης δεν θα πρέπει να λησμονηθεί ότι πρόσφατα ο Αγ.Ευστράτιος αποτέλεσε τόπο εξορίας, γεγονός που μαρτυρά την απομόνωση που γνώρισε το νησί. Έχει ιδιαίτερη σημασία να υπογραμμιστεί η διαφορετική πορεία των νησιών, ώστε να καταδειχτούν η ανάγκη για ξεχωριστή εξέταση της κάθε περίπτωσης και ο κίνδυνος από τις υπεραπλουστεύσεις.

Η διαφορά όμως στην αναπτυξιακή διαδικασία θα πρέπει να εντοπιστεί και μέσα στα όρια του ίδιου του Νησιού. Για παράδειγμα οι ρυθμοί ανάπτυξης δεν είναι όμοιοι ή και συγκρίσιμοι ανάμεσα π.χ. στην Ερεσό και στον Μόλυβο. Αυτό σημαίνει σε πολλές

περιπτώσεις ότι η κάθε διοικητική ενότητα θα πρέπει να αντιμετωπίζεται με διαφορετικό τρόπο.

Οι παράμετροι που επηρεάζουν την αναπτυξιακή διαδικασία μπορούν να κατατάσσονται σε δύο κατηγορίες: τις εξωγενείς, δηλαδή αυτές που καθορίζονται εξωτερικά και στις οποίες υπάρχει πολύ περιορισμένη δυνατότητα επηρεασμού τους και τις ενδογενείς, τις εσωτερικές παραμέτρους, τα οικονομικά, δημογραφικά κλπ χαρακτηριστικά της περιοχής, που μπορούν να αλλάξουν μετά από συγκεκριμένη δράση.

Οι παρεμβάσεις της Κ.Π. LEADER I και II κάλυψαν και ενίσχυσαν το μεγαλύτερο μέρος των αξιοποιημένων πηγών της ΛΕΣΒΟΥ από την έναρξη εφαρμογής της μέχρι σήμερα. Αποτέλεσμα ήταν η δημιουργία ενός **Ντοκιμαντέρ** το οποίο μπορείτε να παρακολουθήσετε εδώ, στο οποίο καταγράφονται όχι μόνο ο φυσικός πλούτος του νησιού όσον αφορά τον «**ΘΕΡΜΑΛΙΣΤΙΚΟ**» **Τουρισμό** αλλά και την συμπληρωματικότητα και την αναβίωση πρακτικών που ήταν και σε πολλές περιπτώσεις είναι αναπόσπαστο μέρος της Αγροτικής ζωής στη Λέσβο.

ΚΩΔΙΚΟΣ	03-14-00-01
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΡΓΟΥ	Προβολή Προώθηση "Ιαματικών Πηγών Λέσβου"
ΦΟΡΕΑΣ	ΑΔΕΜ Α.Ε.
ΕΠΙΛΕΞΙΜΟ ΚΟΣΤΟΣ	11.000.000
Δ.ΔΑΠΑΝΗ	6.600.000

ΤΟ ΝΤΟΚΥΜΑΝΤΕΡ ΑΠΟΤΕΛΕΙ ΜΙΑ ΔΙΑΔΗΜΟΤΙΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩΝ ΔΗΜΩΝ ΜΥΤΙΑΙΝΗΣ, ΓΕΡΑΣ, ΠΟΛΥΧΗΝΙΟΥ ΚΑΙ Α. ΘΕΡΜΗΣ ΜΕ ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗ ΤΗΝ ΑΔΕΜ Α.Ε.

ΙΑΜΑΤΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ ΑΙΣΒΟΡΙΟΥ LEADER I

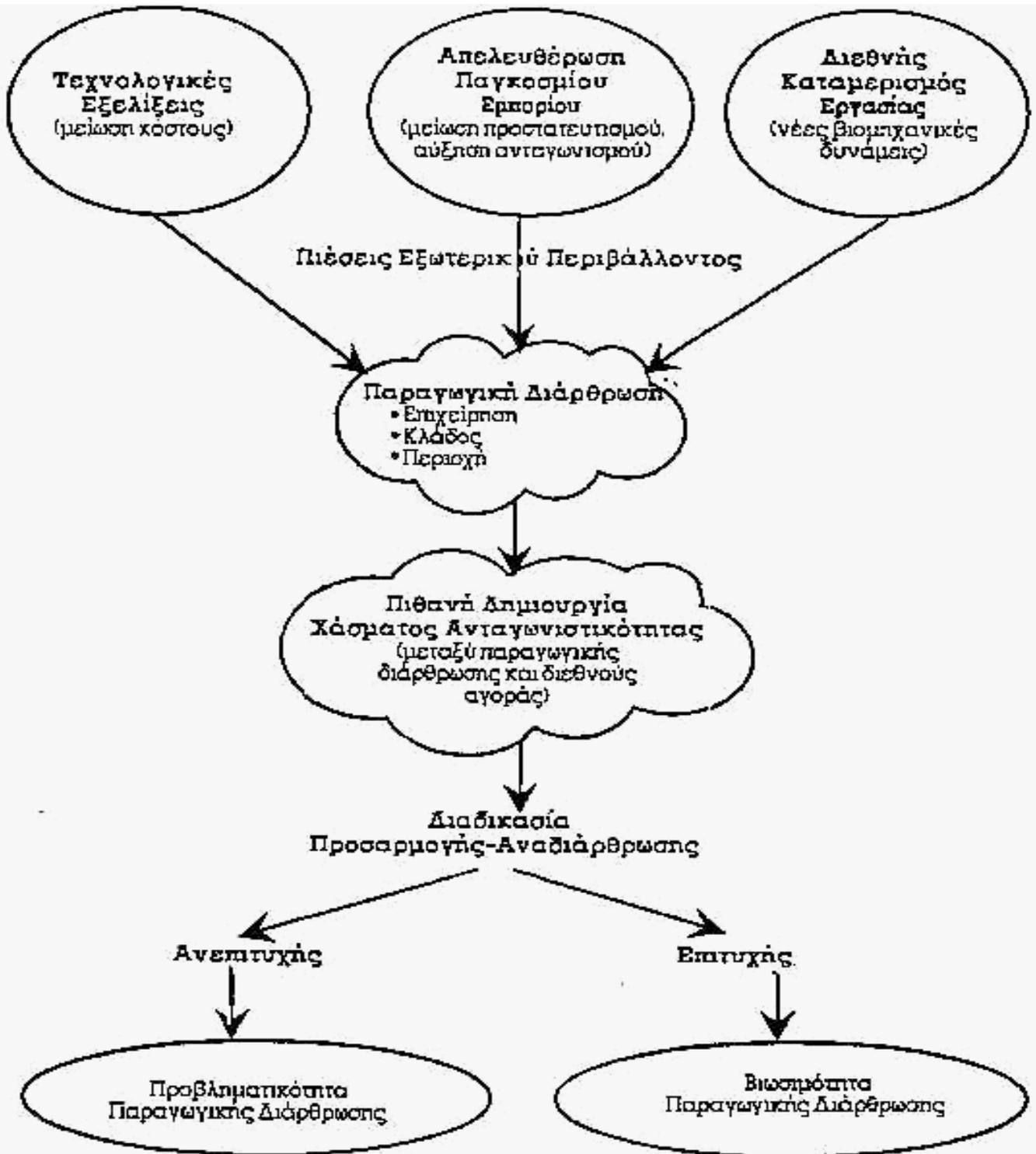
ΙΑΜΑΤΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ ΠΟΛΥΧΗΝΙΟΥ LEADER I

ΙΑΜΑΤΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ ΕΦΤΑΛΟΥΣ LEADER I & II

ΙΑΜΑΤΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ ΘΕΡΜΑ ΓΕΡΑΣ LEADER I ΚΑΙ II

ΙΑΜΑΤΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ ΛΟΥΤΡΟΠΟΛΗΣ ΘΕΡΜΗΣ LEADER I

Σχήμα 2: Μηχανισμός δημιουργίας φαινομένου προβληματικότητας

Πηγή: ΥΒΕΤ, 1994, σ. 93

Οι παράμετροι αυτοί είναι:

α. Οι ιδιαιτερότητες του νησιωτικού χώρου που, δεδομένου του αναπτυξιακού μοντέλου (ομοιογενής παραγωγή σε μεγάλη κλίμακα, αξιοποίηση εξωτερικών οικονομιών, πρόταξη της αρχής της οικονομικής αποτελεσματικότητας, υψηλός βαθμός αστικοποίησης), σε συνδυασμό με τις αλλαγές στο σύστημα των μεταφορών, οδήγησαν τα νησιά σε οικονομική, δημογραφική, πολιτιστική και τεχνολογική περιθωριοποίηση.

Τα χαρακτηριστικά της νησιωτικότητας μπορούν να ταξινομηθούν ως εξής:

- Μικρό μέγεθος τόσο ως προς την έκταση, όσο και ως προς τον πληθυσμό. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για τα μικρά νησιά, αλλά και για τα μεγαλύτερα πάντα συγκρινόμενα με την ηπειρωτική χώρα. Η περιορισμένη ποικιλία και ποσότητα φυσικών πόρων, η μικρή αγορά και η περιορισμένη φέρουσα ικανότητα από φυσικής, οικονομικής και κοινωνικής πλευράς, αποτελεί μέρος των περιορισμών κάτω από τους οποίους λειτούργησαν τα νησιά.
- Η περιφερειακότητα και η απομόνωση συνεπάγεται αυξημένο κόστος -άμεσο και έμμεσο- το οποίο επιβαρύνει τη λειτουργία όλων των φορέων που δρουν στο νησιωτικό χώρο -επιχειρήσεις, νοικοκυριά δημόσιος τομέας. Το γεγονός αυτό μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η ανταγωνιστικότητα των προϊόντων και των υπηρεσιών που παράγονται στα νησιά δεν θα πρέπει να αναζητείται κύρια από το χαμηλό κόστος παραγωγής, αλλά με βάση άλλα χαρακτηριστικά όπως η ποιότητα, η ιδιαιτερότητα, η δυνατότητα κατάκτησης μονοπωλιακής θέσης σε συγκεκριμένη αγορά (πχ. τουρίστες για παρακολούθηση πουλιών) κλπ.
- Η ιδιαίτερη βιωματική ταυτότητα που έχει επηρεαστεί από τις ιδιαιτερότητες του νησιωτικού χώρου, ο οποίος δημιουργεί ένα “κλίμα” μέσα στο οποίο διαπλάθεται ο νησιώτης και επηρεάζει πολύ το τρόπο σκέψης και δράσης του
- Το ιδιόμορφο, πλούσιο αλλά και εύθραυστο φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον, που έχει ανάγκη ιδιαίτερης διαχείρισης στην προοπτική της αειφόρου ανάπτυξης.
- Ευαίσθητη ισορροπία μεταξύ περιβάλλοντος, οικονομίας και κοινωνίας
- Αποτελούν ως επί το πλείστον ξηροθερμικές περιοχές
- Έλλειψη υποδομών, ανεπάρκεια παρεχόμενων υπηρεσιών
- Αυξημένο κόστος μεταφοράς κατά συνέπεια μικρό μέγεθος τοπικών αγορών που επηρεάζει την οικονομική αποτελεσματικότητα

- Πρόσφατη εξάρτηση από τον μαζικό τουρισμό
- Η φυσική και πολιτισμική κληρονομιά αποτελεί βάση ανάπτυξης του τουρισμού

Η πολιτική ανάπτυξης μαζικού τουρισμού στην οποία στηρίχτηκε τις τρεις τελευταίες δεκαετίες η ανατροπή των αρνητικών οικονομικών και δημογραφικών εξελίξεων στα νησιά, δεν έχει μακροχρόνια βιώσιμη προοπτική. Οι φυσικοί και οι πολιτιστικοί πόροι στους οποίους στηρίζεται σήμερα θα έχουν κατασπαταληθεί ή θα έχουν υποστεί μη αντιστρεπτές αλλαγές, και έτσι η μόνη διέξοδος για τους νησιώτες θα είναι και πάλι η φυγή.

Η ανάλυση των ιδιαιτεροτήτων των νησιών καταδεικνύει ότι η ενιαία και ομοιόμορφη πολιτική που ασκήθηκε τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο δεν ήταν η κατάλληλη για να αντιμετωπίσει το πρόβλημα της υπανάπτυξης στο νησιωτικό χώρο. Η διερεύνηση των αρχών που θα πρέπει να διέπουν μια στρατηγική ανάπτυξης, θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη τις ιδιαιτερότητες αυτές και τους περιορισμούς που επιβάλλουν.

Η ανατρεψιμότητα ή μη των θεωρούμενων ως “μειονεξίες” χαρακτηριστικών εξαρτάται από την οπτική γωνιά και την προσέγγιση με την οποία εξετάζεται το αναπτυξιακό πρόβλημα. Αναλύοντας ιστορικά την εξέλιξη της αναπτυξιακής πορείας των νησιών, βλέπουμε ότι η επικράτηση του σημερινού μοντέλου ανάπτυξης αποτέλεσε - μαζί με τη μείωση της σπουδαιότητας των θαλάσσιων δρόμων - τη γενεσιουργό αιτία της σημερινής κατάστασης που ξεκίνησε στην αρχή του 20ου αιώνα και πήρε μεγάλες διαστάσεις μετά τον 2ο παγκόσμιο πόλεμο. Επομένως -και τα στατιστικά δεδομένα συμφωνούν- μπορούμε να πούμε ότι με βάση αυτό το μοντέλο ανάπτυξης η νησιωτικότητα αποτέλεσε παράγοντα αποτρεπτικό για την εγκατάσταση ανθρώπων και δραστηριοτήτων.

β. Οι εξελίξεις στο ευρύτερο κοινωνικο-οικονομικό σύστημα.

Η διερεύνηση των αιτιών της προβληματικότητας σε μια περιοχή δεν μπορεί να μην λαμβάνει υπόψη του τις μείζονες αλλαγές που έχουν συντελεστεί στο παγκόσμιο σύστημα και έχουν επηρεάσει αναπόφευκτα και τις τοπικές εξελίξεις. Οι σημαντικότερες απ’ αυτές είναι:

- η συρρίκνωση του πρωτογενή τομέα σε παγκόσμιο επίπεδο και ιδιαίτερα στις αναπτυγμένες χώρες κατ'αρχή υπέρ της βιομηχανίας και σήμερα υπέρ των υπηρεσιών είναι ένα γεγονός.
- η μαζικοποίηση της παραγωγής, η ανάπτυξη των μεταφορών και οι τεχνολογικές αλλαγές είναι παράμετροι αλλαγής της χωροθέτησης των δραστηριοτήτων.
- οι κλασικές και μη εξειδικευμένες οικονομικές δραστηριότητες, με χαμηλή προστιθέμενη αξία, “ωθούνται” προς τις λιγότερο αναπτυγμένες ζώνες. Η εξειδίκευση σ' αυτό τον τύπο των δραστηριοτήτων -όπως ο μαζικός τουρισμός- συνεπάγεται αυξημένο ανταγωνισμό με χώρες χαμηλού κόστους παραγωγής.
- η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας και η περιφερειοποίηση των παρεμβάσεων, έχει ως αποτέλεσμα την ανάγκη για συνεχή προσπάθεια βελτίωσης του βαθμού ανταγωνιστικότητας της κάθε περιοχής.

γ. Ο ρόλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η πορεία της ΕΕ προς την Οικονομική και Νομισματική Ενοποίηση πρέπει να εξεταστεί μέσα στη λογική της παγκοσμιοποίησης των αγορών. Επομένως πρέπει να εκτιμηθούν οι επιπτώσεις:

1. από τις πολιτικές της ΕΕ
2. από την πορεία προς την ΟΝΕ.

Στη πρώτη περίπτωση εντάσσονται κύρια η διαρθρωτική πολιτική και η Κοινή Αγροτική Πολιτική (ΚΑΠ) που απορροφούν περίπου το 85% του κοινοτικού προϋπολογισμού. Η πρώτη ενισχύει τις περιφέρειες που αντιμετωπίζουν σοβαρά διαρθρωτικά προβλήματα που εμποδίζουν την ανάπτυξη τους και τη σύγκλιση προς τον μέσο κοινοτικό όρο, περιφέρειες σε κρίση, περιφέρειες με υψηλή ανεργία, περιφέρειες με διαρθρωτικά προβλήματα στον αγροτικό τομέα. Σε όλη της Ελλάδα -που εντάσσεται στον στόχο 1 του κανονισμού των διαρθρωτικών ταμείων- γίνονται παρεμβάσεις προσθετικές σε σχέση μ' αυτές που θα γίνονταν με εθνικούς πόρους μόνο.

Η ΚΑΠ με παρεμβάσεις για την στήριξη των τιμών και αλλαγή των δομών στον πρωτογενή τομέα, συνέβαλε σε μεγάλο βαθμό στην αύξηση του εισοδήματος των αγροτών και στην αύξηση της παραγωγής. Το υψηλό όμως κόστος της πολιτικής αυτής οδήγησε την ΕΕ να ξεκινήσει από το 1988 την σταδιακή της μεταρρύθμιση μειώνοντας

τον βαθμό προστασίας των παραγόμενων προϊόντων και προωθώντας συμπληρωματικά μέτρα που στοχεύουν στη διόρθωση των περιβαλλοντικών και των διαρθρωτικών προβλημάτων της ευρωπαϊκής γεωργίας. Η μείωση του ρόλου της γεωργικής παραγωγής και η ανάπτυξη συμπληρωματικών δραστηριοτήτων αποτελούν τη βάση της νέας πολιτικής ανάπτυξης της υπαίθρου.

Οι πολιτικές αυτές -που βέβαια δεν έχουν σχεδιαστεί για τον νησιωτικό χώρο- συνέβαλαν ασφαλώς στη μεταφορά πόρων προς τα νησιά αλλά δεν φαίνεται να μπόρεσαν να μεταβάλουν ουσιαστικά τις δομές τους και να τα οδηγήσουν προς μια αναπτυξιακή πορεία.

Η δημιουργία της Ενιαίας Αγοράς, πορεία προς την ΟΝΕ και η διεύρυνση της ΕΕ προς την Ανατολική Ευρώπη αυξάνει τα εμπόδια στην πορεία των νησιών προς την ανάπτυξη, αν δεν υιοθετηθούν ειδικές ρυθμίσεις υπέρ των νησιών, όπως αποφασίστηκε με την νέα συνθήκη του Amsterdam.

Η σύνδεση της Τουρκίας με την ΕΕ δεν αναμένεται να επηρεάσει ουσιαστικά τον Ν.Λέσβου, εάν δεν βελτιωθούν οι σχέσεις Ελλάδας-Τουρκίας.

δ. Οι εθνικές πολιτικές.

Η έλλειψη εθνικής πολιτικής υπέρ των νησιών δεν βοήθησε στην αντιμετώπιση των προβλημάτων του. Οι όποιες ειδικές ρυθμίσεις εφαρμόστηκαν κατά καιρούς στον νομό αφορούσαν το σύνολο των παραμεθόριων προβληματικών περιοχών της χώρας χωρίς να αντιμετωπίζουν τα ειδικά προβλήματα της νησιωτικότητας.

Τα μέτρα αυτά στόχευαν κυρίως στη μείωση του κόστους λειτουργίας των επιχειρήσεων με επιδοτήσεις είτε του λειτουργικού κόστους τους είτε της εγκατάστασης νέων (δωρεάν επιχορηγήσεις). Σε μικρότερο βαθμό τα μέτρα αφορούσαν τη μείωση του κόστους ζωής των κατοίκων (μείωση ΦΠΑ, πρόσθετο αφορολόγητο όριο). Τα μέτρα αυτά έχουν χαρακτηριστεί ανεπαρκή από τους τοπικούς πολιτικούς και επαγγελματικούς φορείς για να υπερκαλύψουν τις επιπτώσεις της νησιωτικότητας.

Ούτε οι κλαδικές πολιτικές (πχ. γεωργική, τουριστική) έλαβαν υπόψη τους τις ιδιαιτερότητες των νησιών με αποτέλεσμα να σημειωθούν παρενέργειες.

Στον τουριστικό τομέα σημειώνονται συγκέντρωση σε ορισμένα νησιά, άναρχη ανάπτυξη και υποβάθμιση των περιοχών αυτών, μονόπλευρη ανάπτυξη του μαζικού ηλιοτροπικού τουρισμού, έλλειψη προβολής και οργάνωσης του τουριστικού προϊόντος, συνεχής αύξησης της προσφοράς κλινών (ιδιαίτερα σε αυτοεξυπηρετούμενα καταλύματα) με αποτέλεσμα τον αυξημένο ανταγωνισμό και τις χαμηλές τιμές, ελλείψεις στις υποδομές και χαμηλές υπηρεσίες από κράτος και επιχειρήσεις. Όλα τα παραπάνω δεν επέτρεψαν στον τουρισμό να διαδραματίσει έναν καθοριστικό ρόλο στην ανάπτυξη των νησιών, έστω και αν θεωρείται το συγκριτικό τους πλεονέκτημα.

Στη γεωργία, η εφαρμογή ενιαίας πολιτικής στο σύνολο του ελλαδικού χώρου, είχε ως αποτέλεσμα την συρρίκνωση της στα νησιά όπου επικρατούν συνθήκες που δεν επιτρέπουν την ανάπτυξη της ανταγωνιστικής γεωργίας. Αν και τα διαρθρωτικά προβλήματα στα νησιά είναι εντονότερα από εκείνα της ηπειρωτικής χώρας, οι επιδοτήσεις που προέρχονται από την ΚΑΠ επιτρέπουν ακόμη την διατήρηση ορισμένων δραστηριοτήτων.

Η υποβάθμιση του ρόλου που διαδραματίζει το ανθρώπινο δυναμικό στην διαδικασία ανάπτυξης σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο μέχρι πρόσφατα, είχε ως αποτέλεσμα να μην δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στη κατάρτιση του. Το χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης που παρουσιάζεται σήμερα εμποδίζει την εφαρμογή των καινοτόμων δράσεων που είναι αναγκαίες, ενώ το σύστημα κατάρτισης που αναπτύχθηκε με βάση τις χρηματοδοτήσεις της ΕΕ δεν είναι αποτελεσματικό. Παράλληλα η κρατική πολιτική έρευνας και μεταφοράς τεχνολογίας και τεχνογνωσίας είναι συγκεντρωτική και ανεπαρκής για να επιφέρει την αναγκαία διάχυση των γνώσεων και των εφαρμογών τους στη περιφέρεια.

Η έλλειψη υποδομών και κατάλληλων υπηρεσιών σε μια κοινωνία με συνεχώς αυξανόμενες και διαφοροποιούμενες ανάγκες δεν μπορεί παρά να ενισχύει την τάση συγκέντρωσης των δυναμικότερων στοιχείων του πληθυσμού και των επιχειρηματιών μακριά από την περιφέρεια και ειδικότερα στη Λέσβο. Αυτό οφείλεται σε τρεις λόγους:

- στην ανεπάρκεια των πιστώσεων
- στην κακή οργάνωση του κράτους και των υπηρεσιών του
- στον ειδικό σχεδιασμό που είναι απαραίτητος στο νησιωτικό χώρο.

Πολύ μικρή σημασία έχει αποδοθεί μέχρι σήμερα στους μηχανισμούς που δημιουργούν θετικό ή αρνητικό αναπτυξιακό κλίμα στη περιφέρεια. Ιδιαίτερα στις περιφέρειες εκείνες -μεταξύ των οποίων και οι νησιωτικές- που μετά από μια παρατεταμένη περίοδο εγκατάλειψης αντιμετωπίζουν αντικειμενικά προβλήματα δραστηριοποίησης. Η ανάπτυξη έχει θεωρηθεί ως μία γραφειοκρατική διαδικασία, που σχεδιάζεται σε γραφεία, διατυπώνεται σε αποφάσεις και εγκυκλίους και όλα στη συνέχεια παίρνουν αυτόματα τον δρόμο τους.

Το πρόβλημα εντοπίζεται σε τέσσερα σημεία:

α) το συγκεντρωτικό και αναποτελεσματικό κράτος που δεν μπορεί να λάβει υπόψη του τις τοπικές ιδιαιτερότητες

β) τη στήριξη της ανάπτυξης στη διοίκηση με βάση γραφειοκρατικές διαδικασίες αντί της δημιουργίας αναπτυξιακών θεσμών

γ) την αδυναμία σωστής αξιοποίησης των κοινοτικών μέτρων και χρηματοδοτήσεων καθώς και αδυναμία προώθησης ρυθμίσεων στις κοινοτικές πολιτικές που να εξυπηρετούν τις ελληνικές ιδιαιτερότητες. Η δυσκαμψία της διοικητικής μηχανής, η δυσκολία για σωστή και έγκαιρη ενημέρωση των δικαιούχων, η προσήλωση στη μεγιστοποίηση της απορρόφησης των πόρων και κυρίως η έλλειψη μακροχρόνιου σχεδιασμού είναι οι βασικές αιτίες του προβλήματος.

δ) η έλλειψη στρατηγικού σχεδιασμού δηλαδή κατευθυντήριων αξόνων δράσης για τους προς επίτευξη στόχους, για το τρόπο που θα επιτευχθούν και τα μέσα που θα διατεθούν.

ε) Η έλλειψη συμμετοχικού σχεδιασμού όπου στην διαδικασία θα πρέπει να συμμετάσχει το σύνολο των ενδιαφερομένων (πληθυσμός, φορείς κλπ).

ζ) Η έλλειψη ολοκληρωμένου σχεδιασμού όπου όλες οι μέχρι τώρα προσπάθειες δημιουργίας και υιοθέτησης πολιτικής είναι αποσπασματικές και τομιακές και ως εκ τούτου αναποτελεσματικές.

4.3 Η προβληματικότητα του Ν. Λέσβου ως παράγοντας που εμποδίζει την ανάπτυξης

“Με τον όρο προβληματικότητα θεωρούμε τη δυσκολία μιας συγκεκριμένης παραγωγικής διάρθρωσης (μιας περιοχής στη περίπτωση μας) να λειτουργήσει και να εξελιχθεί απρόσκοπτα και αποδοτικά εξ αιτίας εξωτερικών πιέσεων. Οι πιέσεις αυτές προκαλούν και αναδεικνύουν τις εσωτερικές αδυναμίες της συγκεκριμένης περιοχής. Η διατήρηση των εσωτερικών αδυναμιών για μεγάλο χρονικό διάστημα διαμορφώνουν συνθήκες κρίσης οι οποίες οδηγούν στην αποδιάρθρωση και τελικά στη καταστροφή της περιφέρειας.”

Η αναστροφή της κατάστασης αυτής απαιτεί τη δημιουργία αναδιαρθρωτικών μηχανισμών. Οι τελευταίοι θα πρέπει, αφού συγκεκριμενοποιηθεί το αίτιο της προβληματικότητας που κανείς δεν διαφωνεί ότι είναι τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της νησιωτικότητας που οδηγούν σε υψηλό κόστος παραγωγής, να ανασυντάξουν τα μέσα και τους παραγωγικούς πόρους της περιοχής ώστε να αποκατασταθεί η ισορροπία με τις συνθήκες της αγοράς.

Οι συνήθεις παράμετροι παρέμβασης των αναδιαρθρωτικών μηχανισμών είναι:

- ✓ το ενδογενές δυναμικό ανάπτυξης (πόροι, δεξιότητες ανθρώπινου δυναμικού, τεχνογνωσία, παράδοση) είναι κρίσιμος παράγοντας για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας.
- ✓ το επίπεδο των υποδομών (βασικών και εξειδικευμένων) που πρέπει να εκσυγχρονιστούν ώστε να αποτελέσουν πόλο έλξης νέων δραστηριοτήτων
- ✓ οι επιχειρηματικές πρωτοβουλίες αποτελούν τον κρίσιμο κρίκο στην αναπτυξιακή προσπάθεια
- ✓ οι αναπτυξιακοί θεσμοί-φορείς: το θεσμικό πλαίσιο πρέπει να παρέχει τα κατάλληλα κίνητρα ώστε να αξιοποιηθούν τα συγκριτικά πλεονεκτήματα, ενώ οι φορείς διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στο σχεδιασμό, την υλοποίηση και τη παρακολούθηση αναπτυξιακών προγραμμάτων

Το συσσωρευτικό αποτέλεσμα των προηγούμενων παραμέτρων προσδιορίζουν και τις αναπτυξιακές δυνατότητες μιας περιοχής. Εδώ βρίσκεται και το σημείο κλειδί για τον Ν. Λέσβου καθώς και η δυσκολία του εγχειρήματος: οι θεωρούμενοι κρίσιμοι παράμετροι για το ξεπέρασμα της προβληματικότητας δεν βρίσκονται σε κατάσταση που να επιτρέπουν εύκολα την κοινωνικο-οικονομική αναδιάρθρωση της περιοχής.

Μοναδική θετική εξαίρεση αποτελούν οι τοπικοί πόροι (φυσικοί, πολιτιστικοί και χρηματικοί) που παραμένουν ανεκμετάλλευτοι.

Ιδιαίτερα σε ότι αφορά στο ανθρώπινο δυναμικό και το αναπτυξιακό κλίμα η κατάσταση είναι ιδιαίτερα αρνητική. Το μεν πρώτο εκτός του χαμηλού επιπέδου εκπαίδευσης και κατάρτισης, διαπνέεται από μία απογοήτευση, αδράνεια και άρνηση για ανάληψη πρωτοβουλιών. Σε ότι αφορά στο δεύτερο, η ένταση στις ελληνο-τουρκικές σχέσεις, η μακροχρόνια κρίση και η έλλειψη τοπικών αναπτυξιακών φορέων με δυναμικές πρωτοβουλίες ικανές να ανατρέψουν την φθίνουσα πορεία, συνθέτουν ένα αρνητικό κλίμα που επιβαρύνει πρόσθετα την ήδη κακή κατάσταση.

4.4 Οι προοπτικές ανάπτυξης: ποιότητας έναντι ποσότητας

Οι αλλαγές που έχουν συντελεστεί τις τελευταίες δεκαετίες επιτρέπουν την μείωση της βαρύτητας των χαρακτηριστικών της νησιωτικότητας. Ιδιαίτερα αναφέρουμε:

- τις τεχνολογικές αλλαγές στους τομείς των τηλεπικοινωνιών και της πληροφόρησης που επιτρέπουν να επανεκτιμηθεί η βαρύτητα αρχών όπως οι οικονομίες κλίμακας και οι οικονομίες συγκέντρωσης όσον αφορά στην οργάνωση του χώρου και της παραγωγικής διαδικασίας.
- τις άλλες τεχνολογικές αλλαγές (ανάπτυξη νέων μορφών ενέργειας, τεχνολογίες μερικής υποκατάστασης φυσικών πόρων, πρόοδος στο τομέα των μεταφορών κλπ) που περιορίζουν τις επιπτώσεις που προέρχονται από το μικρό μέγεθος και την απομόνωση των νησιών.
- το κυρίαρχο ρόλο που διαδραματίζουν σήμερα οι υπηρεσίες στο σχηματισμό του εθνικού πλούτου γεγονός που απελευθερώνει τα νησιά από τους περιορισμούς που επιβάλλει η έλλειψη επαρκών φυσικών πόρων.
- τις αλλαγές που καταγράφονται σχετικά με τις ανθρώπινες επιδιώξεις υπέρ ποιοτικών στόχων όπως η διατήρηση της ποιότητας του περιβάλλοντος, η προτίμηση για προϊόντα "υγιεινά", μη μαζικής παραγωγής και υψηλής ποιότητας, η διάθεση ανακάλυψης τοπικών πολιτισμών, η βελτίωση του πλαισίου της καθημερινής ζωής με στροφή προς τις μικρές κλίμακες.
- την αυξανόμενη ζήτηση που εκφράζουν τα "λευκά κολάρα" (ερευνητές, ανώτερα στελέχη επιχειρήσεων κλπ) για εγκατάσταση τους σε χώρους με υψηλής ποιότητας φυσικό και δομημένο περιβάλλον αλλά και υψηλή ποιότητα παρεχόμενων υπηρεσιών.
- την συνεχώς αυξανόμενη βαρύτητα που έχει στον οικονομικό τομέα ο ελεύθερος χρόνος και οι δραστηριότητες που συνδέονται με αυτόν.
- την ενίσχυση του περιφερειακού και τοπικού επιπέδου ως του κατάλληλου επιπέδου λήψης αποφάσεων

Η ανάδειξη της αειφορίας ως στρατηγικού στόχου ανάπτυξης για τον 21 αιώνα, επιτρέπει στα νησιά να αξιοποιήσουν τα μειονεκτήματα που δημιουργούν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους ως πλεονεκτήματα. Η επιλογή της ποιότητας (έν)αντι της ποσότητας στην αξιοποίηση των συγκριτικών τους πλεονεκτημάτων φαίνεται να είναι ο

μόνος δρόμος ο οποίος θα επιτρέψει στα νησιά να ξεπεράσουν τη σημερινή τους υστέρηση και να ατενίσουν με ελπίδα το μέλλον. Η ποιότητα, η καινοτόμος δράση θα πρέπει να χαρακτηρίζει όλες τις πλευρές της δραστηριότητας στο Αιγαίο, που αξιοποιώντας τη μοναδικότητα του, θα αποτελεί παγκόσμιο σημείο αναφοράς και σύγκρισης.

Οι αρχές που πρέπει να χαρακτηρίζουν τη στρατηγική ανάπτυξης των νησιών με στόχο την αειφορία είναι:

- η προώθηση παραγωγής αγαθών και υπηρεσιών χαμηλής ελαστικότητας ζήτησης, υψηλής ποιότητας και προστιθέμενης αξίας, που ενσωματώνουν χαρακτηριστικά στοιχεία του κάθε νησιωτικού χώρου και όχι προϊόντων μαζικής παραγωγής τα οποία δεν θα κατορθώσουν να είναι ανταγωνιστικά στην ευρύτερη αγορά,
- ο προσδιορισμός των ορίων (φέρουσα ικανότητα) για τη διατήρηση των ισορροπιών στα νησιωτικά οικοσυστήματα είτε αυτά αφορούν τις φυσικές διαδικασίες, είτε την αναπαραγωγή του οικονομικού και του κοινωνικού ιστού,
- η προσέλκυση δραστηριοτήτων έρευνας και επιστημονικής ανάπτυξης, που είναι απαραίτητη για την παραγωγή και διάδοση της γνώσης και την προώθηση καινοτομιών σε όλο το φάσμα της οικονομικής, διοικητικής και κοινωνικής ζωής των νησιών,
- η ανασυγκρότηση του κοινωνικού ιστού και η εξομάλυνση της πυραμίδας ηλικιών με παράλληλη ποιοτική αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού,
- η διατήρηση και η αξιοποίηση της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς
- η αξιοποίηση της τεχνολογίας των επικοινωνιών για τη βελτίωση της παροχής υπηρεσιών σε επιχειρήσεις και τοπικό πληθυσμό, συγχρόνως με την ανάδειξη του νησιού ως της βασικής διοικητικής μονάδας
- η διαφοροποίηση των παρεμβάσεων, ανάλογα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του καθενός νησιού, ή ομάδας νησιών και η προσαρμοστικότητα τους ώστε να λαμβάνουν υπόψη τις εξωτερικές αλλαγές.

4.5 Η στρατηγική ανάπτυξης του Ν. Λέσβου

Έχοντας διερευνήσει τόσο τις αιτίες που έχουν οδηγήσει τον Ν. Λέσβου στη σημερινή κατάσταση όσο και το υφιστάμενο σήμερα κοινωνικό-οικονομικό και διοικητικό

πλαίσιο, χρειάζεται να γίνει μια πρώτη προσέγγιση του περιγράμματος του αναπτυξιακού στόχου, της αναπτυξιακής στρατηγικής που θα ακολουθηθεί και των βασικών εργαλείων που θα χρησιμοποιηθούν για την επίτευξη του. Στόχος δεν είναι να αναφερθούμε σε όλους τους τομείς δραστηριότητας, αλλά σε βασικούς που μπορούν να έχουν πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα στο σύνολο του νησιωτικού συστήματος. Οι ιδέες που θα παρουσιαστούν στη συνέχεια θα πρέπει να αποτελέσουν αντικείμενο δημόσιου διαλόγου. Οι υπόλοιποι τομείς στους οποίους τουλάχιστον στη παρούσα φάση δεν θα αναφερθούμε ιδιαίτερα δεν σημαίνει ότι κρίνονται άνευ σημασίας - άλλωστε κάθε δραστηριότητα συμβάλλει με το δικό της τρόπο στην αναπτυξιακή διαδικασία- αλλά θεωρείται ότι δεν μπορούν να διαδραματίσουν το ρόλο της κινητήριας δύναμης, του μοχλού ανάπτυξης που έχει ανάγκη η λεσβιακή οικονομία.

ΚΩΔΙΚΟΣ	05-13-00-01
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΡΓΟΥ	Μονάδα παραγωγής γλυκών και μεριέλδων
ΦΟΡΕΑΣ	Παπαγιαννίδης Νίκος
ΕΠΙΛΕΞΙΜΟ ΚΟΣΤΟΣ	19.495.000
ΔΑΠΑΝΗ	11.697.000
ΙΔΙΑ ΣΥΜΜ.	7.798.000

ΟΙΚΟΤΕΧΝΙΑ ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΙΔΗ

ΕΩΣ Η ΠΙΟ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΗ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ ΓΙΑ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΟΠΙΚΩΝ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ, ΜΙΑ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΚΑΙ ΑΥΟΓΑ ΛΕΠΤΟΥΡΓΙΚΗ ΜΟΝΑΔΑ – ΟΙΚΟΤΕΧΝΙΑ ΜΕ **ΞΕΛΟΓΙΚΗ** ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΟΛΛΑΝΔΙΑ ΚΑΙ ΓΕΡΜΑΝΙΑ...

5. ΕΠΙΛΟΓΟΣ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΑΠΟΨΗ

Επίλογος – Συμπεράσματα

Πλεονεκτήματα του αγροτουρισμού

Τα πλεονεκτήματα που προσφέρει ο αγροτουρισμός στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων των αγροτικών περιοχών, συνοψίζονται στα εξής:

Δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και κατά συνέπεια συγκράτηση του πληθυσμού στην ύπαιθρο. Το πλεονέκτημα αυτό αποκτά ιδιαίτερη σημασία στις περιοχές που αντιμετωπίζουν σημαντική πληθυσμιακή μείωση και δημογραφική γήρανση. Η δημιουργία των θέσεων αυτών εργασίας είναι καθοριστική για τις ευαίσθητες, από άποψη εργασίας, κοινωνικές ομάδες των νέων και των γυναικών.

Η δημιουργία υποδομών ήπιας κλίμακας, οι οποίες εναρμονίζονται με το φυσικό περιβάλλον και συμβάλλουν στην άνοδο του βιοτικού επιπέδου των μόνιμων κατοίκων.

Η προώθηση των γεωργικών παραδοσιακών προϊόντων στην αγορά και η αύξηση των εσόδων των ατόμων που ασχολούνται με το γεωργικό τομέα

Ο αγροτουρισμός αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα της δυνατότητας συνδυασμού της περιφερειακής ανάπτυξης και της προστασίας και ανάδειξης του φυσικού περιβάλλοντος. Είναι μια τουριστική δραστηριότητα που δεν δρα ανταγωνιστικά προς τους φυσικούς πόρους. Αντίθετα, συμβάλλει στην ευαισθητοποίηση τόσο των μόνιμων κατοίκων όσο και των επισκεπτών στην προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Ο αγροτουρισμός, ως δραστηριότητα, αναπτύσσεται όλες τις εποχές του χρόνου, αμβλύνοντας έτσι το πρόβλημα της τουριστικής εποχικότητας, που ως γνωστόν, αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα του ελληνικού τουρισμού.

Επιπλέον οι γεωργοί διαθέτουν τα προϊόντα τους στους επισκέπτες. Έτσι οι επισκέπτες μπορούν να γευθούν τα ολόδροσα νόστιμα φρούτα, τα ολόφρεσκα λαχανικά και άλλα ντόπια γεωργικά και κτηνοτροφικά προϊόντα, σε μερικές δε περιπτώσεις θα έχουν την ευκαιρία να τα μαζέψουν οι ίδιοι από τα δέντρα ή από το λαχανόκηπο.

Οι αργότεσσες φτιάχουν διάφορα παραδοσιακά τοπικά παρασκευάσματα αξιοποιώντας τα προϊόντα της γεωργικής τους εκμετάλλευσης και της ντόπιας παραγωγής που τα διαθέτουν στους επισκέπτες.

Τα παρασκευάσματα αυτά, όπως γλυκά κουταλιού, μαρμελάδες, ζυμαρικά, ελιές, τυριά, κ.α. οι επισκέπτες μπορούν να τα γευτούν στις διακοπές τους, αλλά και να τ' αγοράσουν για το σπίτι τους.

Σε μερικές αγροτικές περιοχές κάποιες από τις γεωργικές εργασίες και τις εργασίες του νοικοκυριού γίνονται με παραδοσιακό τρόπο. Ο επισκέπτης θα έχει την ευκαιρία να δει από κοντά τέτοιες εργασίες και να συμμετέχει ακόμα σ' αυτές αν το θελήσει.

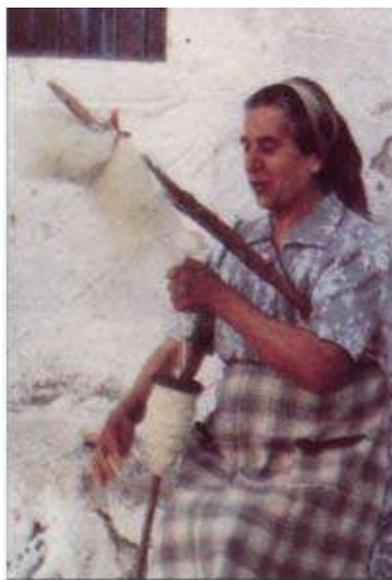
Η εμπειρία αυτή σε πολλούς από τους επισκέπτες θα είναι ίσως πρωτόγνωρη και ιδιαίτερα στα παιδιά των μεγαλουπόλεων που πολλά πράγματα γύρω από την αγροτική ζωή τα γνωρίζουν μόνο από εικόνες.

Με τον αγροτουρισμό επιδιώκεται η διαφύλαξη, η προβολή και η αξιοποίηση της πολιτιστικής μας κληρονομιάς. Ο αγροτικός κόσμος είναι η κυτίδα της ελληνικής παράδοσης και μαζί με την όμορφη φύση αποτελούν την φυσιογνωμία της Ελληνικής υπαίθρου.

Στη διάρκεια του έτους οργανώνονται στην ύπαιθρο διάφορες πολιτιστικές εκδηλώσεις, όπως: Πανηγύρια, ελληνικοί χοροί, αναβίωση παλιών εθίμων κ.α., πού ο επισκέπτης μπορεί να συμμετέχει.

Η ελληνίδα αγρότισσα και σήμερα ακόμα, με την ευαισθησία, τη δεξιοτεχνία, την εργατικότητα και το λεπτό γούστο που την διακρίνουν, συνεχίζει την παράδοση στην υφαντική, στο κέντημα, στο πλέξιμο και φτιάχνει χειροτεχνήματα με χαρακτηριστικά της τοπικής λαϊκής τέχνης.

Σε ορισμένες περιοχές αγοράζουν διάφορα κεραμικά, ξυλόγλυπτα,

οι επισκέπτες θα βρουν να είδη λαϊκής τέχνης όπως υφαντά, είδη μεταλλοτεχνίας κ.α.

Ο αγροτουρισμός - επιπτώσεις

Τα μειονεκτήματα που προέρχονται από τον αγροτουρισμό είναι τα εξής:

- Υψηλή γεωγραφική συγκέντρωση τουριστικής υποδομής.
- Μονοδιάστατο τουριστικό προϊόν: Ηλιος - Θάλασσα.
- Μικρή διάρκεια τουριστικής περιόδου.
- Κυριαρχία μαζικού τουρισμού.
- Ξενοδοχειακές μονάδες - καταλύματα μικρού μεγέθους και ενδιάμεσης - χαμηλής ποιότητας. Μικρός βαθμός συγκέντρωσης και πολύ μικρή καθετοποίηση.
- Μικρό μέγεθος και μικρός βαθμός συγκέντρωσης των μη ξενοδοχειακών τουριστικών επιχειρήσεων.

Συνθήκες που εξασφαλίζουν τις ωφέλειες από τον οικοτουρισμό

Για να εξασφαλίσουμε λοιπόν τη μεγιστοποίηση της ωφέλειας από τον οικοτουρισμό και να ελαχιστοποιήσουμε τις αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον και τις τοπικές κοινότητες, όλοι οι εμπλεκόμενοι θα πρέπει να δεσμευτούν να ακολουθούν ορισμένες αρχές και κατευθυντήριες γραμμές στη λειτουργία τους, σε μια ενορχηστρωμένη προσπάθεια. Οι παρακάτω είναι οι 18 συνθήκες που προτείνουμε:

1. Ο οικοτουρισμός πρέπει να συμβάλλει στην προστασία και βελτίωση των φυσικών περιοχών και στην αειφόρο ανάπτυξη των γειτονικών περιοχών και κοινοτήτων.
2. Ο οικοτουρισμός απαιτεί συγκεκριμένες πολιτικές, στρατηγικές και προγράμματα για κάθε χώρα, περιφέρεια και περιοχή. Δεν μπορεί να υπάρξει

αιεφόρος ανάπτυξη με απλή αντιγραφή αυτού που έγινε αλλού, πολύ δε περισσότερο δεν μπορεί να αφηθεί να αναπτυχθεί με άναρχο τρόπο.

3. Οικοτουρισμός σημαίνει πρακτικά και αποτελεσματικά συστήματα συντονισμού όλων των εμπλεκομένων, συμπεριλαμβανομένων κυβερνήσεων, ιδιωτικών επιχειρήσεων και των τοπικών κοινοτήτων.
4. Ο σχεδιασμός για τον οικοτουρισμό πρέπει να περιλαμβάνει αυστηρά κριτήρια χωροθέτησης και οριοθέτησης, συμπεριλαμβανομένων προστατευομένων περιοχών, περιοχών χαμηλής και μέσης επίδρασης και τα κριτήρια αυτά θα πρέπει να επιβάλλονται αυστηρά και να είναι σεβαστά από όλα τα μέρη.
5. Ο φυσικός προγραμματισμός και σχεδιασμός οικοτουριστικών εγκαταστάσεων, ειδικά ξενοδοχεία και άλλα καταλύματα και άλλα παρόμοια, θα πρέπει να γίνεται με τέτοιο τρόπο που να αποφεύγονται ή να ελαχιστοποιούνται τυχόν αρνητικές επιπτώσεις που μπορεί να προκληθούν στο φυσικό ή το πολιτιστικό περιβάλλον. Τα οικοδομικά υλικά, η αρχιτεκτονική, έπιπλα και διάκοσμος είναι ευκαταίω να είναι τοπικά, ενώ θα πρέπει να χρησιμοποιούνται ενεργειακές πηγές μικρής μόλυνσης.
6. Παρομοίως, τα μέσα μεταφοράς και επικοινωνιών που θα χρησιμοποιηθούν σε οικοτουριστικές περιοχές θα πρέπει να είναι χαμηλής μόλυνσης. Αθλήματα που περιλαμβάνουν θορυβώδη ή υψηλής μόλυνσης μέσα μεταφοράς θα πρέπει να αποκλείονται σαφώς από τέτοιες περιοχές.
7. Η πολιτική για τον οικοτουρισμό σε εθνικούς δρυμούς και προστατευόμενες περιοχές θα πρέπει να είναι απολύτως συμβατή με τους κανόνες διαχείρισης που διέπουν αυτές τις περιοχές.
8. Αντίστοιχα, αυτοί οι κανόνες διαχείρισης θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη το γεγονός ότι θα υπάρχουν τουρίστες και να έχουν κατάλληλη πρόβλεψη για χρήση και επίσκεψη από τουρίστες.
9. Θα πρέπει να διαμορφωθούν κατάλληλοι θεσμικοί και νομοθετικοί μηχανισμοί που να διευκολύνουν και να εξασφαλίζουν αποτελεσματική συμμετοχή των τοπικών κοινοτήτων σε όλη την οικοτουριστική διαδικασία, συμπεριλαμβανομένων του καθορισμού πολιτικής, σχεδιασμού, διαχείρισης και παρακολούθησης.

10. Με βάση το παραπάνω, θα πρέπει επίσης να διαμορφωθούν θεσμικοί, οικονομικοί, αναπτυξιακοί και άλλοι μηχανισμοί που να εξασφαλίσουν ότι ένα σημαντικό μέρος των εσόδων που προέρχονται από οικοτουρισμό θα παραμείνει στις τοπικές κοινότητες ή θα εξυπηρετήσει ανάγκες προστασίας.
11. Είναι όμως σημαντικό να εξασφαλίσουμε ότι ο οικοτουρισμός είναι μια καλή και οικονομικά βιώσιμη επιχείρηση που αποφέρει κέρδη. Αν δεν υπάρχουν προοπτικές κέρδους, οι ιδιωτικές επιχειρήσεις δεν θα επενδύσουν και δεν θα υπάρξουν οφέλη για τις τοπικές κοινότητες ή για την προστασία του περιβάλλοντος.
12. Όλοι οι εμπλεκόμενοι με τον οικοτουρισμό από επιχειρηματική άποψη θα πρέπει να συνειδητοποιήσουν το κόστος για αποκατάσταση τυχόν αρνητικών επιπτώσεων και το κόστος αυτό θα πρέπει να συνυπολογίζεται στις αναλύσεις βιωσιμότητας οποιουδήποτε οικοτουριστικού εγχειρήματος.
13. Η τήρηση των κανόνων και πρακτικών του γενικού τουρισμού θα πρέπει να είναι αυστηρότερη στην περίπτωση του οικοτουρισμού, συνδυάζοντας επίβλεψη και παρακολούθηση με εκστρατείες συνειδητοποίησης των επιχειρηματιών και των τουριστών, εκπαίδευσης των παροχών υπηρεσιών και τελικά με την επιβολή κυρώσεων σε όσους δεν συμμορφώνονται. Αυτορρύθμιση και εθελοντικές πρωτοβουλίες που σχετίζονται με το περιβάλλον και την κοινωνικο-πολιτιστική ανάπτυξη του οικοτουρισμού θα πρέπει να ενθαρρύνονται αλλά και να ελέγχονται κανονικά.
14. Θα πρέπει να εξεταστεί η προοπτική καθιέρωσης της υποχρέωσης για αξιολόγηση των οικοτουριστικών εγκαταστάσεων και δράσεων, τουλάχιστον σε περιφερειακό επίπεδο για να εξασφαλίσουμε ότι η ποιότητά τους είναι συνεπής με τις αρχές της αειφορίας. Θα πρέπει επίσης να εξεταστεί η διαπίστευση των υπαρχόντων τοπικών συστημάτων αξιολόγησης, σαν μέσο για να αποκτήσουν αυτά μεγαλύτερη αξιοπιστία στα μάτια των καταναλωτών και των ξένων τουριστικών πρακτόρων.
15. Η εκπαίδευση και η επιμόρφωση είναι προϋποθέσεις για αειφόρο οικοτουριστική ανάπτυξη και διαχείριση. Τα στελέχη και οι εργαζόμενοι, καθώς επίσης και ο τοπικός πληθυσμός χρειάζονται εκπαίδευση σε γενικά και ειδικά θέματα του οικοτουρισμού, κομμένα και ραμμένα σύμφωνα με τις ανάγκες του καθενός. Ειδικότερα, ο οικοτουρισμούς απαιτεί καλά εκπαιδευμένους ξεναγούς, κατά προτίμηση κατοίκους της περιοχής.

16. Οι οικοτουρίστες χρειάζονται λεπτομερή και εξειδικευμένη πληροφόρηση, τόσο πριν όσο και στη διάρκεια του ταξιδιού. Η παροχή πλήρους πληροφόρησης είναι ένα από τα στοιχεία που διαφοροποιούν μια οικοτουριστική εμπειρία από τον παραδοσιακό τουρισμό, και μπορεί να πάρει διάφορες μορφές όπως φυλλάδια, βιβλία οδηγούς, χάρτες, κέντρα διερμηνείας, οικομουσεία, σηματοδοτημένα φυσικά μονοπάτια και φυσικά, ξεναγούς.
17. Το διαφημιστικό υλικό για τον οικοτουρισμό θα πρέπει να παρέχει ουσιαστικές πληροφορίες για την εμπειρία την οποία καλείται να βιώσει ο υποψήφιος τουρίστας, περιλαμβανομένων λεπτομερειών για τη χλωρίδα, την πανίδα, τη μορφολογία του εδάφους, τη γεωλογία και γενικά τα οικοσυστήματα που πρόκειται να επισκεφτεί. Θα πρέπει επίσης να περιέχει πραγματικές πληροφορίες για καταλύματα και χώρους εστίασης καθώς και προτάσεις για το τι μπορεί να γίνει ή δεν μπορεί να γίνει στον τόπο προορισμού. Όλη αυτή η πληροφόρηση πριν από την αγορά θα βοηθήσει τους υποψήφιους πελάτες να διακρίνουν ανάμεσα σε γνήσιους πράκτορες οικοτουρισμού και σε άλλους που απλώς προσπαθούν να εκμεταλλευτούν μια μόδα.
18. Τόσο τα κανάλια όσο και τα μέσα προώθησης οικοτουριστικών προϊόντων θα πρέπει να είναι συνεπή με το είδος του τουρισμού που προσφέρεται στον καταναλωτή και με την τυπολογία των οικοτουριστών (Yunis Eugenio, 2001).

Ο οικοτουρισμός - επιπτώσεις

Βασικές προϋποθέσεις για την ανάπτυξη αλλά και της διατήρηση της τουριστικής δραστηριότητας αυτού του είδους είναι η διατήρηση:

- της πολιτισμικής ακεραιότητας του τόπου
- των οικολογικών διεργασιών και της βιοποικιλότητας
- των συστημάτων στήριξης της διαβίωσης του ανθρώπου

Οι περιοχές που κατεξοχήν ευνοούνται για την ανάπτυξη αυτού του είδους τουρισμού είναι οι ορεινές/αγροτικές και οι φυσικές περιοχές. Οι ορεινές/αγροτικές περιοχές, όπου διεθνώς παρατηρείται αύξηση της συχνότητας των τουριστικών επισκέψεων, είναι περιοχές με σχετικά λίγα είδη πολλά από τα οποία είναι σπάνια και μερικά ενδημικά,

θεωρούνται δε σε γενικές γραμμές εξαιρετικά ευαίσθητες περιοχές. Στις φυσικές περιοχές περιλαμβάνονται α) περιοχές με επιφανειακά ύδατα (λίμνες, ποτάμια κλπ.) συχνά με υψηλή συχνότητα επισκέψεων από τουρίστες, μεγάλο ποσοστό σπανίων ειδών και ευαισθησία σε ρύπανση) προστατευόμενες περιοχές φυσικού κάλλους (φυσικά πάρκα, περιοχές Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς, κλπ.) όπου ο τουρισμός διεθνώς αυξάνεται, ενώ ταυτόχρονα αποτελούν περιοχές – καταφύγια για την άγρια πανίδα. Στην τελευταία κατηγορία περιλαμβάνονται και περιοχές εξαιρετικής ευαισθησίας με ελάχιστα είδη και σχετικά χαμηλή παρουσία τουριστών (όπως πχ αρκτικά συστήματα, έρημοι κλπ).

Η ανάπτυξη του οικοτουρισμού δεν είναι απαλλαγμένη επιπτώσεων. Δεδομένου ότι η ανάπτυξη αυτών των δραστηριοτήτων λαμβάνει χώρα σε περιοχές που είναι ιδιαίτερα ευαίσθητες, όχληση μπορεί να προκύψει ακόμη και από πολύ μικρό αριθμό επισκεπτών. Επιπτώσεις όμως στο φυσικό περιβάλλον παρατηρούνται και στις υπόλοιπες περιοχές, ορεινές ή αγροτικές, που δεν θεωρούνται υψηλής οικολογικής αξίας και ευαισθησίας». Το περπάτημα, η ποδηλασία (Mountain bike), το παραπέντε μολονότι συχνά παρουσιάζονται ως δραστηριότητες ήπιες και ως εκ τούτου φιλικές προς το περιβάλλον έχει παρατηρηθεί ότι προκαλούν οχλήσεις σε ορισμένες μάλιστα περιπτώσεις σοβαρές επιπτώσεις (για παράδειγμα, εντείνουν τα φαινόμενα της διάβρωσης, παρεμποδίζουν το φώλιασμα κάποιων ειδών κλπ.) Επιπλέον ακόμη και αν οι επιμέρους επιπτώσεις κριθούν αμελητέες δεν θα πρέπει να αγνοηθεί η ενδεχόμενη συνεργεία μεταξύ των διαφόρων επιπτώσεων και η πρόκληση επιπτώσεων συσσωρευτικού χαρακτήρα.

Ο οικοτουρισμός έχει επιπτώσεις και στην τοπική κοινωνία και οικονομία καθώς εξ ωρίμου αυτού του είδους ο τουρισμός συμβάλλει στην τοπική ανάπτυξη. Όμως ένα από τα σημαντικά θέματα που προκύπτει συχνά είναι ότι τα οφέλη δεν κατανομούνται ισοδύναμα στις τοπικές κοινωνίες αλλά δημιουργούν ανισότητες, καθώς οι προσβάσεις στις ευκαιρίες από την ανάπτυξη του τουρισμού είναι άνισα κατανεμημένες στον τοπικό πληθυσμό, καθώς επωφελούνται ως επί το πλείστον τα πλέον δυναμικά στοιχεία, οι νέοι κλπ. Αυτό σε πρώτη φάση είναι αναμενόμενο καθώς αυτό το είδος του τουρισμού απαιτεί πολλές φορές εξειδικευμένη γνώση και πληροφορία όπως ειδικό άλωστε είναι και το κοινό στο οποίο απευθύνεται. Πολλές φορές οι φορείς ανάπτυξης των δραστηριοτήτων σχετικά με τον οικοτουρισμό είναι εκτός περιοχής, με αποτέλεσμα και

τα οφέλη να εκτρέπονται από την τοπική κοινωνία, που επιβαρύνεται όμως με τα κόστη αντιμετώπισης των προβλημάτων.

Αντιμετώπιση επιπτώσεων με πρόληψη : σχεδιασμός και διαχείριση

Η αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προβλημάτων που οφείλονται στον τουρισμό, θα πρέπει να βασίζεται:

Στη συνειδητοποίηση ότι η προστασία της ποιότητας του περιβάλλοντος αποτελεί προϋπόθεση για την ανάπτυξη και διατήρηση της τουριστικής δραστηριότητας μέσα σε ένα ευρύτερο πλαίσιο στρατηγικής αειφόρου (βιώσιμης ανάπτυξης).

Στην αναγνώριση ότι οι τοπικές προσπάθειες διαχείρισης θα πρέπει να είναι συμπληρωματικές με την γενικότερη πολιτική που απευθύνεται σε ευρύτερους παράγοντες που διαμορφώνουν τον τουρισμό και το είδος της σχετικής ανάπτυξης.

Στην αναγνώριση ότι θα πρέπει να αναλάβουν δράση όλοι όσοι εμπλέκονται στον τουρισμό μέσα στο πνεύμα της κοινής ευθύνης.

Τα προβλήματα που δημιουργούνται ενδεχομένως από την ανάπτυξη του οικοτουρισμού θα πρέπει να αντιμετωπισθούν με έναν οργανωμένο τρόπο ώστε να μεγιστοποιηθούν τα οφέλη και να ελαχιστοποιηθούν οι αρνητικές συνέπειες (Κοκκώσης Χάρης).

Προσωπική Άποψη

Συμπερασματικά και δεδομένου του ότι α) η γεωγραφική θέση της Λέσβου είναι ιδιαίτερα απομακρυσμένη τόσο από τα μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας αλλά και ευρύτερα της Ευρώπης, β) κρίσιμες πληροφορίες φτάνουν στο νησί καθυστερημένα και γ) η έλλειψη ορθολογικού σχεδιασμού των δραστηριοτήτων και κατ' επέκταση και των αγροτουριστικών – οικοτουριστικών εκμεταλλεύσεων οδηγεί στην σοβαρή υστέρηση συνολικά του τομέα του τουρισμού στο νησί.

Στις αδυναμίες αυτές σημαντικό ρόλο παίζει και η έλλειψη προώθησης σωστού σχεδιασμού των αγροτουριστικών προγραμμάτων, που θα μπορούσε να επιτευχθεί είτε από τους ίδιους τους ιδιοκτήτες των αγροτουριστικών εκμεταλλεύσεων, μέσω της δημιουργίας συλλόγων ή συνεταιρισμών, είτε από τους τοπικούς φορείς, μέσω της δημιουργίας συλλογικών οργάνων υποστήριξης και ελέγχου του αγροτουριστικού

προϊόντος και τις πραγματοποιήσεις σεμιναρίων ενημέρωσης/ ευαισθητοποίησης/ ενεργοποίησης σε τακτά χρονικά διαστήματα.

Επιπλέον θα πρέπει να αναφερθεί ότι, όπως και σε άλλα θέματα σχεδιασμού και πολιτικής για την ανάπτυξη της υπαίθρου, η Λέσβος (όπως και πολλές άλλες περιοχές της Ελλάδας) για ακόμα μια φορά αντιμετωπίζεται ως αναπόσπαστο κομμάτι της ηπειρωτικής Ελλάδας, με αποτέλεσμα να μην δίνεται, πιθανότατα, η απαιτούμενη προσοχή στις ιδιαιτερότητες του χώρου και του κοινωνικό-πολιτικού της περιβάλλοντος, αλλά ούτε στην ιδιομορφία του νησιωτικού της χαρακτήρα. Μια πιο εύστοχη και πιο υπεύθυνη προσέγγιση της έννοιας και της λειτουργίας του αγροτουρισμού και οικοτουρισμού, εκ μέρους των τοπικών αρχών, αλλά και της πολιτείας, που να ανπροσαρμόζει τους στόχους και τα κριτήρια εφαρμογής των αγροτουριστικών προγραμμάτων, με βάση τις τοπικές ιδιαιτερότητες της κάθε περιοχής, ενδεχομένως να οδηγούσε σε ένα θετικότερο αποτέλεσμα.

Παρά τις αδυναμίες αυτές στόχος είναι η ανάπτυξη και η συλλογική και αποτελεσματική προώθηση/ προβολή του αγροτουρισμού και οικοτουρισμού στο Ν. Λέσβου με αποτέλεσμα να σταματήσει την δημογραφική κάμψη επιτρέποντας στον τοπικό πληθυσμό να παραμείνει στο νομό και δίνοντας ταυτόχρονα στη περιοχή τα μέσα να υποδεχτεί νέο ενεργό πληθυσμό

Ο στόχος αυτός εξειδικεύεται σε:

1. βελτίωση του εισοδήματος των κατοίκων
2. βελτίωση της σύνθεσης της πυραμίδας ηλικιών με την συγκράτηση κατ'αρχή και την προσέλκυση, σε δεύτερη φάση, νέων δυναμικών τμημάτων πληθυσμού, με ταυτόχρονη
3. εξασφάλιση στους κατοίκους ποιότητας ζωής ανάλογης και σύμφωνα με τα σύγχρονα standards, όμως διαφορετικού περιεχομένου από εκείνη των αστικών κέντρων
4. δημιουργία των συνθηκών εκείνων που προσεκλύοντας νέες δραστηριότητες θα δημιουργούν μακροπρόθεσμες και σταθερές προοπτικές οικονομικής ανάπτυξης, μέσα στη λογική της αειφορίας.

Οι παραπάνω επιμέρους στόχοι δεν μπορούν και δεν πρέπει να εξετάζονται μεμονωμένα, αλλά σε συνδυασμό, γεγονός που δημιουργεί ένα διαφορετικό πρότυπο ανάπτυξης προσαρμοσμένο στις ιδιαιτερότητες-πλεονεκτήματα του νησιωτικού χώρου (μικρή κλίμακα, ιδιαίτερης αξίας αλλά και ευαισθησίας φυσικό περιβάλλον) και δεν εκφράζεται μόνο σε οικονομικούς όρους (εισόδημα και κατανάλωση).

Εν κατακλείδι η Λέσβος αποτελεί νησιωτική περιοχή ιδιαίτερα απομακρυσμένη από το κέντρο των ελληνικών και ευρωπαϊκών αποφάσεων αλλά διαθέτει πληθώρα φυσικών και ανθρωπογενών πόρων που παραμένουν ανεκμετάλλευτοι. Η σωστή χρήση (και η μη κατασπατάληση) των πόρων αυτών θα μπορούσαν να δώσουν ώθηση στην βιώσιμη ανάπτυξη του τουρισμού της προϊόντος η οποία εν συνεχεία μπορεί να υποβοηθήσει την ανάπτυξη και των υπολοίπων τομέων της οικονομίας και κοινωνίας της περιοχής.

ΚΩΔΙΚΟΣ	03-01-00-01	05-01-02-01	05-07-00-01
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΡΓΟΥ	Ανασάλευση διακρίσεων μετατροπή του σε ξενώνα	Εκσυγχρονισμός Τορκοκομείου	Βιολογική καλλιέργεια ελιάς
ΦΟΡΕΑΣ	Ελαιοδότημα Σημαντήρι	Ελαιοδότημα Σημαντήρι	Ελαιοδότημα Σημαντήρι
ΕΠΙΛΕΞΙΜΟ ΚΟΣΤΟΣ	20.400.000	15.000.000	53.260.000
ΔΑΠΑΝΗ	12.240.000	9.000.000	31.956.000
ΙΔΙΑ ΣΥΜΜ.	8.160.000	6.000.000	21.304.000

Το Αγρόκτημα Αχλαδεράς περιλαμβάνει έναν ενιαίο χώρο 7.500 στρεμμάτων, με Ελαιώνα 3.500 στρ. και αρόσιμες εκτάσεις που καλλιεργούνται με σιτηρά, μηδική κ.α. Εκτρέφονται επίσης διάφορα ζώα, όπως πρόβατα φυλής Λέσβου καθώς και βοοειδή. Στις κτηριακές του εγκαταστάσεις περιλαμβάνονται κτίρια της πρακτικής γεωργικής σχολής, το αρχοντικό-ξενώνας του Α.Σημαντήρη, αίθουσα διδασκαλίας, βουστάσιο, πτηνοτροφείο, ποιμνιοστάσιο, χοιροστάσιο, Το Βιολογικό τυροκομείο και το υπερσύγχρονο τυποποιητήριο Βιολογικού ελαιολάδου. Οι 3 παρεμβάσεις της Κ.Π. LEADER αποτελούν σημείο αναφοράς στη Λέσβο-και όχι μόνο- στα πλαίσια της καινοτόμου προσέγγισης της Βιολογικής Γεωργίας, του Αγροτουρισμού, του εκσυγχρονισμού της Λεσβιακής αγροτικής οικονομίας και της αειφόρου, αποτελεσματικής ανάπτυξης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΑΝΘΟΠΟΥΛΟΥ ΘΕΟΔΟΣΙΑ et al, 1998, Χωρικές και Αναπτυξιακές Διαστάσεις του Αγροτουρισμού στην Ελλάδα, Εισήγηση στο 5^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Αγροτικής Οικονομίας με θέμα: « Ανασυγκρότηση του Αγροτικού Χώρου », Αθήνα, 11-13 Δεκεμβρίου, Θεσσαλονίκη

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ Α. ΛΕΩΝΙΔΑΣ, 1993, ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ, Σταθμός στο Δρόμο για την Τοπική Ανάπτυξη, Δωρικός, Αθήνα

ΣΠΙΛΑΝΗΣ ΓΙΑΝΝΗΣ, 1997, Στρατηγικό Σχέδιο ανάπτυξης Νομού Λέσβου, Α' Φάση. Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Εργαστήριο Τοπικής και Νησιωτικής Ανάπτυξης, Μυτιλήνη

ΤΣΑΡΤΑΣ ΠΑΡΙΣ, 1996, Τουρίστες, Ταξίδια, Τόποι: Κοινωνιολογικές Προσεγγίσεις στον Τουρισμό, Εξάντας, Αθήνα

ΣΟΦΙΑ ΑΥΓΕΡΙΝΟΥ – ΚΟΛΩΝΙΑ - ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΖΑΧΑΡΑΤΟΣ - ΟΛΓΑ ΙΑΚΩΒΙΔΟΥ - ΧΑΡΗΣ ΚΟΚΚΩΣΗΣ - ΜΑΡΙΑ ΚΟΥΣΗ – ΕΛΕΝΗ ΜΠΡΙΑΣΟΥΛΗ - ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΠΙΛΑΝΗΣ – ΠΑΡΙΣ ΤΣΑΡΤΑΣ, 2000, Τουριστική Ανάπτυξη Πολυεπιστημονικές Προσεγγίσεις. Επιμέλεια Πάρις Τσάρτας, Εξάντας.

Διεθνές Συνέδριο Οικοτουρισμού Θεσσαλονίκη 2001. Διοργανωτές ΡΟΤ και ΕΟΤ

ΕΤΑΛ Α.Ε., Σχέδιο Τοπικού Προγράμματος Leader Plus – Λέσβου, 2002

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

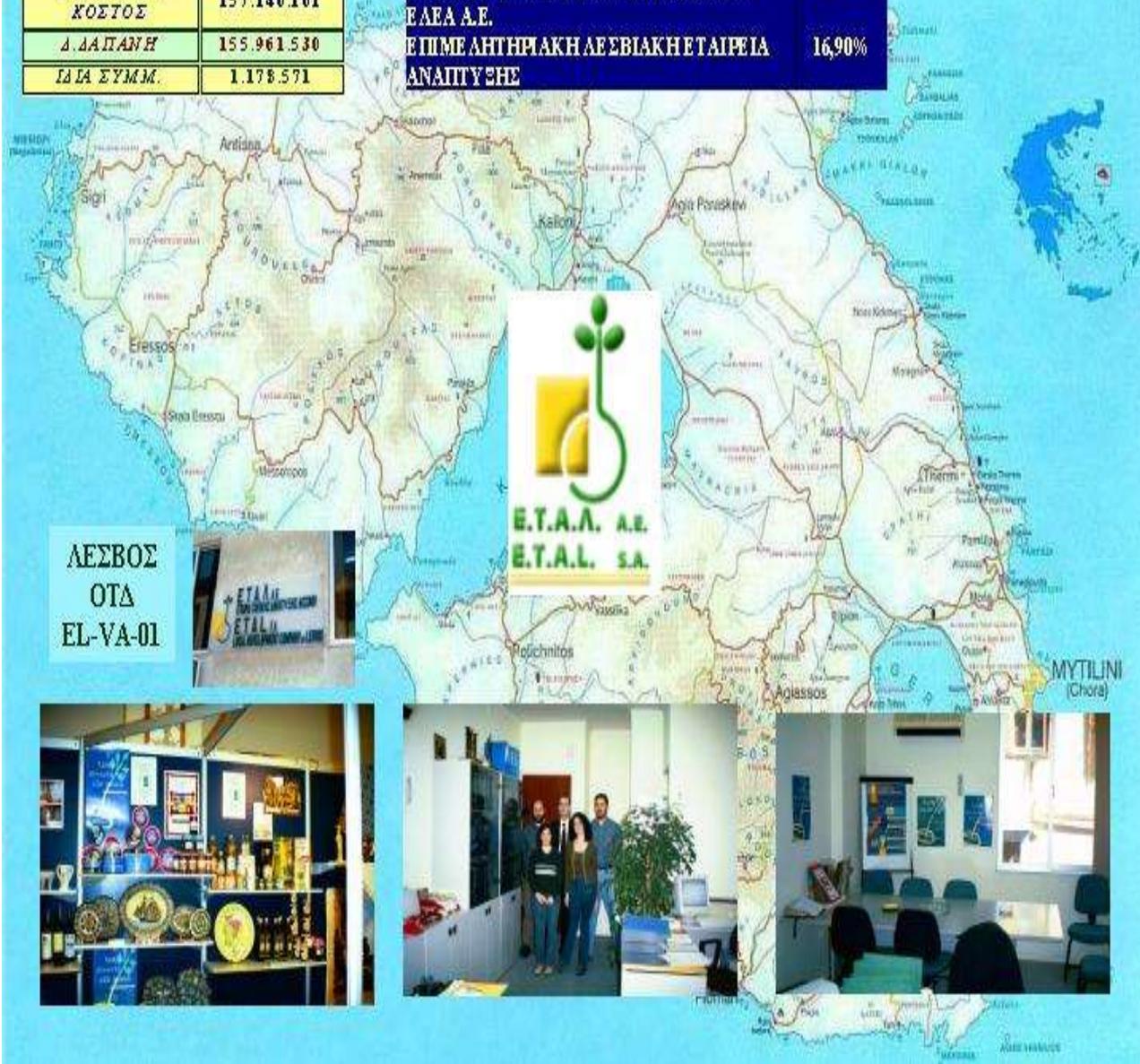
www.minagric.gr/greek/3.1.1.html

www.etal-sa.gr

www.statistics.gr

ΚΩΔΙΚΟΣ	01-01-00-01 & 01-02-00-01
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΡΓΟΥ	ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΟΤΑ
ΦΟΡΕΑΣ	Ε.Τ.Α.Α. Α.Ε
ΕΠΙΛΕΞΙΜΟ ΚΟΣΤΟΣ	157.140.101
Δ ΔΑΠΑΝΗ	155.961.530
ΙΔΙΑ ΣΥΜΜ.	1.178.571

ΜΕΤ ΟΧΟΣ	%
ΤΕΛΕΤΟΠΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΔΗΜΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ Ν. Α.	45,60%
ΕΛΣ Ν. ΔΕΣΒΟΥ ΕΝΩΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΕΥΝΕΤΑΙΡΕΜΩΝ ΕΛΕΑ Α.Ε.	37,50%
ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΑΚΗ ΔΕΣΒΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	16,90%

ΛΕΣΒΟΣ
ΟΤΑ
EL-VA-01

ΜΕΡΟΣ 1

Ένα από τα «Δυσκόλιω» Έργα μας: η υλοποίησή του κινδύνευσε λόγω καθυστερήσεων και απρόβλεπτης κατάρρευσης μεγάλου μέρους του κατά την διάρκεια εργασιών. Αυτή τη στιγμή έστο και με μεγάλη καθυστέρηση οι εργασίες έχουν προχωρήσει πολύ περισσότερο από ότι φαίνεται στη φωτογραφία.

ΤΟ ΝΑΥΤΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ -ΚΑΦΕΝΕΙΟ, ΣΤΟΧΟΣ ΕΙΝΑΙ ΝΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΕΙ ΚΑΙ ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΝΑΥΤΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΜΕ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΠΟΥ ΘΑ ΕΚΤΙΘΕΝΤΑΙ ΣΤΟΥΣ ΥΨΟΥΣ ΤΟΥ

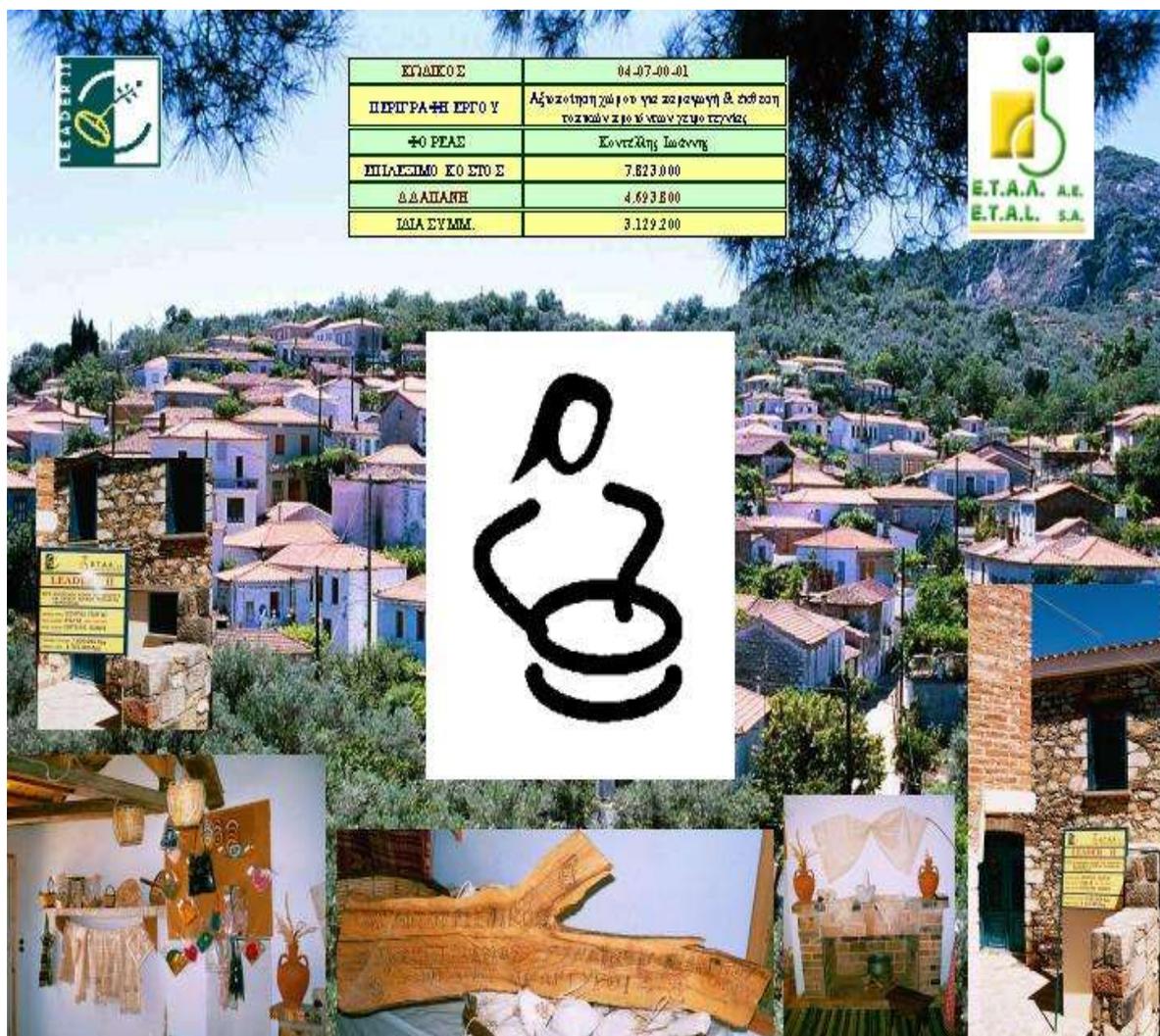

ΚΩΔΙΚΟΣ	03-06-00-01
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΡΓΟΥ	Αποκατάσταση Επισκοπείου - Μικροπολή σε νεοκλασικό με οξυ-καρνεό
ΨΟΦΕΑΣ	Κοιν. Μη στεγνών
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΣΤΟΣ	16.950.000
ΔΑΠΑΝΗ	10.170.000
ΙΔΙΑ ΣΥΜΜ.	6.780.000

ΠΡΟΛΟΓΟΣ - ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΜΕΡΟΣ 2

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΠΕΡΙΟΧΗΣ-ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΙΜΟΙ ΠΟΡΟΙ

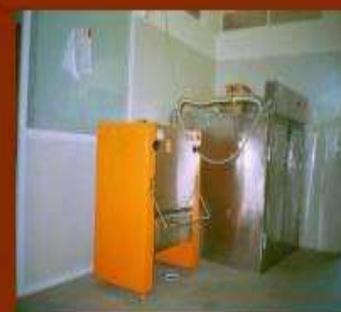
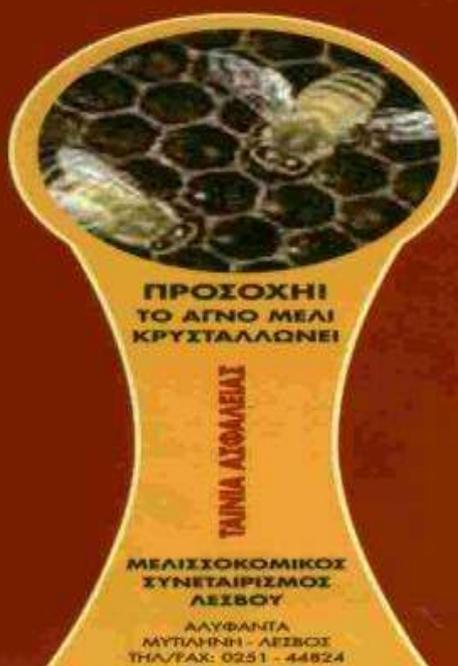
**ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ ΑΠΟ ΚΟΙΝΟΤΙΚΑ ΠΛΑΙΣΙΑ
ΣΤΗΡΙΞΗΣ**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΝΟΜΟΥ ΛΕΣΒΟΥ

ΜΕΡΟΣ 3

ΚΩΔΙΚΟΣ	05-01-04-01
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΡΓΟΥ	Μονάδα τυποποίησης μελιού
Φ.ΟΡΕΑΣ	Μελισσοκομικός
ΕΠΙΛΕΞΙΜΟ ΚΟΣΤΟΣ	14.506.000
Δ.ΔΑΠΑΝΗ	8.703.600
ΙΔΙΑ ΣΥΜΜ.	5.802.400

ΕΠΙΛΟΓΟΣ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΑΠΟΨΗ

ΜΕΡΟΣ 4

	ΚΩΔΙΚΟΣ	02-03-00-00	
	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΡΓΟΥ	Επαγγελματική κατάρτιση	
	ΨΟΦΕΑΣ	Ε.Τ.Α.Α. Α.Ε	
	ΕΠΙΛΕΞΙΜΟ ΚΟΣΤΟΣ	12.000.000	
	ΔΑΠΑΝΗ	11.160.000	
	ΓΙΑ ΣΥΜΜ.	840.000	

Σε συνεργασία με την ΤΕΔΚ και το ΚΕΚΑΝΑΛ, προσεγγίσαμε τη λογική της κατάρτισης με μία ομάδα εργασίας ή καλύτερα συνεργασίας 16 στελεχών της α' αυτοδιοίκησης και 8 συνεργατών της ΕΤΑΛ Α.Ε. οι οποίοι για δύο μήνες περίπου επιδιώξαμε να ακονίσουμε τις δυνατότητες των Δήμων της Λέσβου για *ορθολογικότερη και αποδοτικότερη αξιοποίηση των παρεμβάσεων της τοπικής αυτοδιοίκησης, μέσω του Leader, στην Τοπική Ανάπτυξη.* Το Θεωρητικό σκέλος κάλυψε 4 θεματικές ενότητες.

**ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ,
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ-ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΩΝ ΣΧΕΔΙΩΝ LEADER
ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ-ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ ΕΡΓΟΥ
ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΑ ΣΧΗΜΑΤΑ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ**

Το πρακτικό σκέλος επικεντρώθηκε στην επιτόπου έρευνα, στον σχεδιασμό προσομοίωσης προγράμματος ενταγμένου στη φιλοσοφία της Κ.Π. LEADER. Έγινε προσπάθεια προσέγγισης με όσο το δυνατόν ρεαλιστικότερη αποτίμηση των αναγκών της περιοχής παρέμβασης μας μέσω της χωρικής προσέγγισης και την καταγραφή δυνητικών επενδυτών και επενδύσεων.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΜΕΡΟΣ 4

	ΚΩΔΙΚΟΣ	02-03-00-00	
	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΡΓΟΥ	Επαγγελματική κατάρτιση	
	ΨΟΦΕΑΣ	Ε.Τ.Α.Α. Α.Ε	
	ΕΠΙΛΕΞΙΜΟ ΚΟΣΤΟΣ	12.000.000	
	ΔΑΠΑΝΗ	11.160.000	
	ΙΔΙΑ ΣΥΜΜ.	840.000	

Σε συνεργασία με την ΤΕΔΚ και το ΚΕΚΑΝΑΛ, προσεγγίσαμε τη λογική της κατάρτισης με μία ομάδα εργασίας ή καλύτερα συνεργασίας 16 στελεχών της α' αυτοδιοίκησης και 8 συνεργατών της ΕΤΑΛ Α.Ε. οι οποίοι για δύο μήνες περίπου επιδιώξαμε να ακονίσουμε τις δυνατότητες των Δήμων της Λέσβου για *ορθολογικότερη και αποδοτικότερη αξιοποίηση των παρεμβάσεων της τοπικής αυτοδιοίκησης*, μέσω του Leader, στην Τοπική Ανάπτυξη. Το Θεωρητικό σκέλος κάλυψε 4 θεματικές ενότητες.

**ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ,
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ-ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΩΝ ΣΧΕΔΙΩΝ LEADER
ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ-ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ ΕΡΓΟΥ
ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΑ ΣΧΗΜΑΤΑ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ**

Το πρακτικό σκέλος επικεντρώθηκε στην επιτόπου έρευνα, στον σχεδιασμό προσομοίωσης προγράμματος ενταγμένου στη φιλοσοφία της Κ.Π. LEADER. Έγινε προσπάθεια προσέγγισης με όσο το δυνατόν ρεαλιστικότερη αποτίμηση των αναγκών της περιοχής παρέμβασης μας μέσω της χωρικής προσέγγισης και την καταγραφή δυνητικών επενδυτών και επενδύσεων.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

I

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

III-XXI

1. ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΠΕΡΙΟΧΗΣ – ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΙΜΟΙ ΠΟΡΟΙ

Γενικά _____ 2

1.1 Φυσικό περιβάλλον _____ 2-3

1.1.1 Αβιοτικό Περιβάλλον – Φυσιογραφία – Γεωμορφολογία, Γεωλογία, Αξιόλογες
μορφολογικές διαπλάσεις, σχηματισμοί και άλλοι φυσικοί
πόροι _____ 3

1.1.1.1 Γεωμορφολογικά στοιχεία _____ 3-4

1.1.1.2.Γεωλογικά Μνημεία – Ηφαιστειακοί Γεώτοποι – Αξιόλογες Μορφολογικά
Διαπλάσεις _____ 4-7

1.1.1.3 Θερμές Πηγές - Ιαματικά Λουτρά _____ 7-8

1.1.1.4 Αλυκές _____ 8

1.1.2 Βιοτικό Περιβάλλον, Φυσικά Οικοσυστήματα – Οργανισμοί _____ 8-9

1.1.2.1 Βλάστηση – Οικολογικές ενότητες – Χρήσεις Γης _____ 9

1.1.2.2 Η πανίδα της Λέσβου _____ 9

1.1.3 Ιδιαίτερα περιβαλλοντικά – οικολογικά χαρακτηριστικά περιοχής _____ 10

1.1.3.1 Σημαντικοί βιότοποι NATURA 2000 και CORINE – Biotopes _____ 10-12

2. ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ ΑΠΟ ΚΟΙΝΟΤΙΚΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΣΤΗΡΙΞΗΣ

2.1

LEADERI _____ **13**

2.1.1 Τεχνική Βοήθεια για την Αγροτική

Ανάπτυξη _____ **13**

2.1.2 Επαγγελματική Κατάρτιση _____ **13-14**

2.1.3 Αγροτουρισμός _____ **14-15**

2.1.4 Μικρομεσαίες

Επιχειρήσεις _____ **15**

2.1.5 Προώθηση Αγροτικών Προϊόντων _____ **15-16**

2.1.6 Περιβάλλον και Συνθήκες

Διαβίωσης _____ **16**

2.2

LEADERII _____ **16**

2.2.1 Επαγγελματική Κατάρτιση _____ **16-20**

2.2.2 Αγροτουρισμός _____ **20-22**

2.2.3 Μικρές Επιχειρήσεις- Βιοτεχνίες -Υπηρεσίες Παρεχόμενες Σε Μικρή Κλίμακα ___ **22-23**

2.3 PROJECT:Πρωτοβουλία LEADER Plus _____ **23-25**

2.4 PROJECT:Πρόγραμμα YOUTHSTART Κ.Π. ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ 1997 – 2001_____	25
2.5 PROJECT:Η Πρωτοβουλία ADAPT_____	26-27
2.6 Κοινοτική Πρωτοβουλία "EQUAL" Για Την Άρση Των Ανισοτήτων Στην Απασχόληση Και Επιχειρηματικότητα_____	27-30
3. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	
3.1 Συνολικός Και Αγροτικός Πληθυσμός Νήσου Λέσβου Σε Σύγκριση Με Την Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου Και Τον Νομό Λέσβου_____	31
3.2 Πληθυσμιακή Πυκνότητα Νήσου Λέσβου Σε Σύγκριση Με Την Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου Και Τον Νομό Λέσβου_____	32
3.3 Οικονομικές Επιδόσεις_____	32
3.3.1 Οικονομικά Χαρακτηριστικά Πληθυσμού_____	32-37
3.3.2 Οικονομικές δραστηριότητες_____	38-67
3.4 Ο ρόλος της γυναίκας αγρότισσας_____	67-68
3.5 Συνεταιρισμοί_____	69-75
4. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΝΟΜΟΥ ΛΕΣΒΟΥ	

4.1 Η προβληματικότητα του Νομού Λέσβου	76-78
4.2 Τα αίτια της προβληματικότητας	78-87
4.3 Η προβληματικότητα του Ν. Λέσβου ως παράγοντας που εμποδίζει την ανάπτυξη	87-88
4.4 Οι προοπτικές ανάπτυξης:ποιότητας έναντι ποσότητας	89-90
4.5 Η στρατηγική ανάπτυξης του Ν. Λέσβου	90-91
5. ΕΠΙΛΟΓΟΣ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΑΠΟΨΗ	92-101
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	102